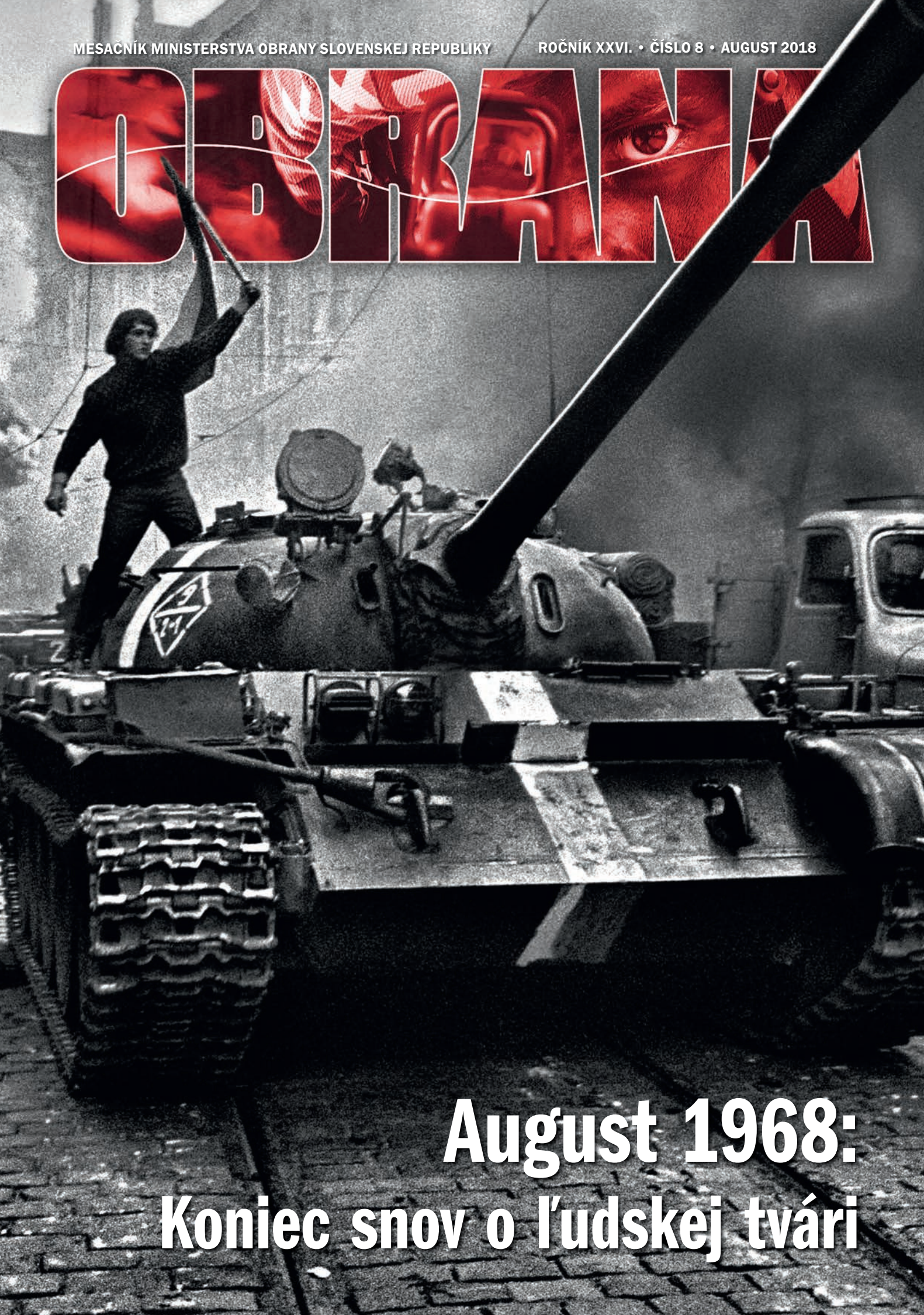

OBRANA

**August 1968:
Koniec snov o ľudskej tvári**

21.8. 1968

Vnoci z 20. na 21. augusta 1968 vtrhli vojská Varšavskej zmluvy – Nemeckej demokratickej republiky, Zväzu sovietskych socialistických republík, Poľskej ľudovej republiky, Bulharskej ľudovej republiky a Maďarskej ľudovej republiky – do Československej socialistickej republiky. Jednotky Poľska, Maďarska, Bulharska a NDR sa neskôr stiahli, no ZSSR rozmiestnil svoje vojská na území ČSSR, kde zotrvali až do roku 1991. Nádeje vkladane do vtedajšieho obrodného demokratizačného procesu v komunistickej strane a spoločnosti vedenej prvým tajomníkom ÚV KSČ Alexandrom Dubčekom okupácia zmariť a nastúpila takzvaná normalizácia. Okupácia si vyžiadala desiatky mŕtvych a stovky zranených. Vojská za sebou nechali zničené cesty, civilné vozidlá a rozstrieľané fasády domov. Podľa odhadov vtedajšieho ministerstva financií bola výška priamych škôd 1,4 miliardy korún. Neskôr boli škody odhadnuté na 4,48 miliardy korún, nepriame škody však boli oveľa vyššie. Nielen pre vlnu čistiek, keď o funkcie, kariéru, zamestnanie i obživu prišli desaťtisíce ľudí. Najväčšie – a dodnes neodstránené – škody spôsobila okupácia na občianskom sebavedomí, morálke a kultúre našich národov.

(aš)

Peter Gajdoš,
minister obrany SR

Vážení čitatelia,

napriek tomu, že je čas prázdnin a letných dovoleníek, práca v našom rezorte nijako nestagne. Práve naopak. Ak chceme stihnúť všetko, k čomu sme sa zaviazali jednak v Programovom vyhlásení vlády SR, no zároveň aj v dlhodobom pláne rozvoja ozbrojených síl, nemôžeme v práci poľaviť ani v lete. Dilema uplynulých rokov sa začiatkom júla skončila a Bezpečnostná rada a vláda rozhodli. Naše nebo budú vzdušné sily chrániť a rovnako tak podporovať pozemné sily s americkými špičkovými stíhacími lietadlami F-16 Block 70/72. Podarilo sa nám teda dospieť k riešeniu, že budeme mať tie najlepšie stíhacie lietadlá, aké si, samozrejme, môžeme aj z hľadiska ceny ako malá krajina dovoliť. Verím, že aj našim neprajníkom vyrazila cena dych, no povedzme si úprimne, kto by kupoval hatchback, ak by mohol mať za ešte výhodnejšiu cenu a podmienok limuzínu. Samozrejme, ani v tomto prípade som nečakal z úst „nezávislých expertov“ či našej opozície pochvalné

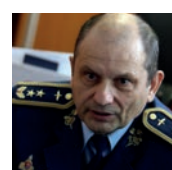
slová. Veď napokon, my to robíme pre vojakov, nie pre to, aby sme sa niekomu zavďačili. No otázky typu, či naozaj potrebujeme 14 stíhacích lietadiel, či nestačia na výcvik podzvukové, na čo nám vlastne sú až také dobré stroje alebo či skutočne nemá Slovensko kam lepšie investovať 1,6 miliardy eur, boli skutočne až zarážajúce. Čo k tomu dodať? Naši kritici majú roky plné ústa rečí o tom, ako treba dávať na obranu viac, pretože áno, obrana nie je zadarmo, ale keď my prideme s riešením, ktorým vyriešime hneď niekoľko všeobecne kritizovaných tém naraz, opäť je zle. Každopádne, neprajníkmi ani závistlivcami sa nenecháme odradiť. Budeme ďalej pracovať v prospech ozbrojených síl a občanov Slovenska. Na záver chcem preto poďakovať všetkým, ktorí k tejto téme pristupujú realisticky, všetkým odborníkom z rezortu obrany a ozbrojených síl, a to najmä zo sekcie modernizácie a vzdušných síl za ich enormné úsilie pripraviť pre vládu podrobnú analýzu. No a samozrejme, moje poďakovanie patrí aj obom vládam – americkej a švédskej za seriózne ponuky. Čaká nás ešte obrovský kus práce, ne verím, že posledné detaily zmluvy sa nám čo najskôr podarí dotiahnuť do úspešného konca a už čoskoro začneme v americkej spoločnosti naplno bežať výrobné linky práve s našimi F-16 Block 70/72. Čo, samozrejme, musí ísť „ruka v ruke“ s prípravou patričnej infraštruktúry a predovšetkým leteckého personálu.

generálporučík Daniel Zmeko,
náčelník
Generálneho štábu
Ozbrojených síl SR

Sme vďační vláde za akvizíciu nových taktických supersonikov v podobe lietadiel F-16 Block 70/72. Prichádza v najvyššom čase a je na prospech nielen vojakom, ale celej našej vlasti. Ozbrojené sily nesú zo zákona zodpovednosť za obranu Slovenskej republiky, na jej plnenie však potrebujeme kvalitnú výzbroj, vycvičený a motivovaný personál v dostatočných počtoch. OS SR sa začlenením F-16 Block 70/72 do štruktúr vzdušných síl dostanú na absolútnu špičku pri vedení vzdušných operácií v rámci geopolitického priestoru. Naše vzdušné sily budú schopné plniť úlohy v spoločnom systéme NATINAMDS i v zahraničí, ako aj oveľa širšie portfólio úloh taktického letectva. Práve podpora komplexných operácií vedených spoločne pozemnými a vzdušnými silami prinesie novú kvalitu do našich schopností garantovať obranu vlasti a jej občanov.

Príslušníci vzdušných síl zažívajú jeden z najvýznamnejších medzníkov novodobých dejín slovenského vojenského letectva. A ja, ako veliteľ vzdušných síl, som nesmierne rád, že sa dočkali obmeny leteckého parku. Treba si uvedomiť, že spôsobilosť slovenských vzdušných síl prevádzkovať nadzvukové lietadlá sa rodila dlho a nie každý štát sa ňou môže pochváliť. Na to, aby sme túto službu poskytovali plnohodnotne a stopercentne, potrebujeme kvalitný a odborne vyškolený personál aj spoľahlivú a modernú leteckú techniku. Som naozaj rád, že minulý rok sa začal dlho očakávaný proces modernizácie vzdušných síl a disponujeme novými vrtuľníkmi UH-60 i novým typom dopravného lietadla C-27J. Ale až rozhodnutie vlády SR o obstaraní lietadiel F-16 Block 70/72 nás definitívne posúva do 21. storočia. Nové lietadlá F-16 Block 70/72 budú nasledujúce desaťročia plnohodnotne chrániť vzdušný priestor našej vlasti a nové generácie pilotov a technického personálu budú mať v rukách zbraň, ktorá im umožní postaviť sa proti akémukoľvek protivníku.

generálmajor Lubomír Svoboda,
veliteľ Vzdušných síl
Ozbrojených síl SR

F-16 Block 70/72

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVI. • Č. 8/2018 • Redakčná uzávierka 23. 7. 2018 • Do výroby zadané 27. 7. 2018 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Ing. Otakar HRABÁK • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslovenské tlačiarne Skalica, s.r.o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Teraz lídri cítia ešte väčšiu, novú naliehavosť, a to vďaka prezidentovi Trumpovi, ktorý razantne presadzuje zvyšovanie výdavkov na obranu,“ uviedol Stoltenberg. Doplnil, že od nástupu Trumpa do prezidentského úradu začiatkom roka 2017 pridali európski spojenci a Kanada na obranu ďalších 41 miliárd dolárov.

„Všetci spojenci sa zaviazali, že tieto výdavky podstatne zvýšia. Takže ich zvyšujeme ako nikdy predtým, čo Spojeným štátom umožňuje znížiť ich sumu,“ vysvetlil Stoltenberg. Ale zdôraznil, že na summite NATO v Bruseli neboli vyslovené žiadne konkrétne záväzky, ako to navrhoval Trump.

„Očakával som úprimné diskusie o spravodlivom rozdelení (finančnej) záťaže a presne tak to bolo,“ uviedol šéf NATO s poznámkou, že lídri absolvovali veľmi dobrý summit, ktorý Alianciu ešte viac posilnil.

Plníme si záväzky

Slovenská delegácia pod vedením prezidenta SR a hlavného veliteľa Ozbrojených

síl SR Andreja Kisku na summite NATO v Bruseli 11. júla potvrdila plnenie záväzkov z pohľadu zvyšovania výdavkov na obranu, ako aj účasti na zahraničných operáciách a misiách. Vyjadrila tiež podporu tzv. politiky otvorených dverí a užšej spolupráci Severoatlantickej aliancie a Európskej únie.

„Po zapojení do tzv. posilnenej predsumnutej prítomnosti v Lotyšsku sme pripravení zapojiť sa aj do novej výcvikovej – nebojovej misie NATO v Iraku. Zároveň zvýšime počet našich vojakov v Afganistane v rámci súčasného mandátu,“ uviedol minister obrany SR Peter Gajdoš. Zdôraznil, že Slovensko opätovne potvrdilo postupné zvyšovanie obranných výdavkov tak, aby dosiahli úroveň 1,6 % HDP do roku 2020 a 2 % HDP do roku 2024.

Členské krajiny sa počas summitu zhodli aj na nevyhnutnosti prehĺbovania spolupráce medzi NATO a EÚ, pričom vojenskú mobilitu určili za jednu z kľúčových a vzorových oblastí tejto spolupráce. Jednou z dôležitých tém tohtoročného summitu je tiež pozvánka na začatie prístupových rokovaní do NATO pre Republiku Severné

Macedónsko. Podporu tomuto rozhodnutiu vyjadrila aj slovenská delegácia. Slovensko v rámci politiky otvorených dverí oceňuje pokrok, ktorý v euroatlantických integračných snahách dosiahla Ukrajina, Gruzínsko či Bosna a Hercegovina.

Program summitu pokračoval pracovnými večerami ministrov obrany a náčelníkov generálnych štábov, ktorí obrannými a vojenskými témami nadviazali na diskusiu o našej schopnosti reagovať a posilniť spojencov v akomkoľvek strategickom smere.

Projekt LBDM

Minister obrany SR Peter Gajdoš v Bruseli v rámci summitu 12. júla podpísal s rezortnými kolegami z 15 krajín NATO, ako aj s ministrami obrany Rakúska, Fínska a Republiky Severné Macedónsko memorandum o porozumení na podporu projektu LBDM – Land Battle Decisive Munitions. Cieľom tohto projektu je podporiť mnohonárodnú spoluprácu v obstarávaní a skladovaní presne riadenej munície.

Lídri Aliancie vyjadrili podporu integračným snahám Gruzínska a Ukrajiny. V súla-

Americký prezident Donald Trump vniesol „novú naliehavosť“ do úsilia

členov NATO zvyšovať výdavky na obranu, vyhlásil po summite

Aliancie, ktorý sa konal v Bruseli 11. a 12. júla, jej generálny tajomník

Jens Stoltenberg.

Čas novej naliehavosti

„Po zapojení do tzv.
posilnenej predsunutej
prítomnosti v Lotyšsku
sme pripravení zapojiť
sa aj do novej výcvikovej
– nebojovej misie NATO
v Iraku. Zároveň zvýšime
počet našich vojakov
v Afganistane v rámci
súčasného mandátu.“

Peter Gajdoš,
minister obrany

de s aliančnou politikou otvorených dverí ich podporuje aj Slovensko. „Samozrejme, môžeme deklarovať, že sme pripravení pomôcť týmto krajinám v prístupovom procese. V prípade Ukrajiny budeme pokračovať ako vedúca krajina vo Zvereneckom fonde v oblasti likvidácie nevybuchnutej munície a boja s improvizovanými výbušnými zariadeniami. V Gruzínsku bude zase naďalej pôsobiť náš expert na obranné vzdelávanie v rámci iniciatívy budovania obranných kapacít (Defence Capacity Building),“ uviedol minister obrany SR Peter Gajdoš.

Slovenská republika ako súčasná predsednícka krajina Vyšehradskej skupiny spolu s ostatnými členskými štátmi vydali spoločné vyhlásenie ministrov obrany krajín V4, ktorými krajiny deklarujú zvyšovanie obranných výdavkov a pokračujúce plnenie záväzkov, ktoré z členstva v NATO vyplývajú.

Deklarácia krajín V4

Ministri obrany krajín V4 vydali pri príležitosti summitu NATO v Bruseli spoločnú deklaráciu, v ktorej sa zhodli, že úzka regionálna spolupráca v oblasti obrany

má významnú pridanú hodnotu pri definovaní a uplatňovaní účinných kolektívnych riešení. Zdôraznili v nej, že spravodlivé zdieľanie výdavkov na obranu medzi všetkými členmi Aliancie je pilierom jednoty a solidarity NATO. Zároveň potvrdili, že plnenie záverov summitu z Wale-su a z Varšavy je v tejto oblasti kľúčové. Zopakovali tiež ambíciu naplňovať záväzky spojené so zvyšovaním výdavkov na obranu vo výške 2 % HDP do roku 2024.

Spoločne vyjadrili odhodlanosť prispieť do ďalšieho zvyšovania vojenskej pripravenosti Aliancie tým, že spolu s ostatnými ministrami členských krajín NATO podporili implementáciu Iniciatívy pripravenosti NATO. Ďalej zdôraznili význam 360-stupňového prístupu Aliancie aj tým, že deklarovali záväzok pokračovať v misii Resolute Support v Afganistane. Taktiež vyjadrili podporu pre transformáciu a rozšírenie výcvikovej aktivity NATO v Iraku na misiu. Podporili aj spoločné slovensko-poľské úsilie v rámci tejto aktivity s cieľom výcviku irackého personálu v oblasti údržby bývalej sovietskej vojenskej techniky.

Prijatím spoločnej deklarácie zároveň privítali prehĺbenie spolupráce medzi NATO a EÚ a jej zintenzívnenie najmä v oblasti vojenskej mobility, paralelných a koordinovaných cvičení, boja proti hybridným hrozbám, kybernetickej bezpečnosti, ako aj v oblasti operačnej spolupráce v Stredomorí s cieľom pomôcť pri riešení nelegálnej migrácie. Krajiny V4 tiež konštatovali, že Aliancia posilnila svoju zostavu na odstrašenie a obranu, pričom demonštruje, že je pripravená reagovať na akékoľvek hrozby z akéhokoľvek smeru, čoho dôkazom je aj posilnená predsunutá prítomnosť v pobaltských krajinách a v Poľsku, ako aj posilnená úloha Mnohonárodného zboru Severovýchod v poľskom Štetíne a zriadenie Mnohonárodnej divízie Severovýchod v Elblagu.

Deklarácia je prvým spoločným výstupom ministrov obrany krajín V4 počas slovenského predsedníctva v tomto regionálnom zoskupení, ktoré Slovenská republika prevzala 1. júla 2018.

Foto: Ivan Kelement, NATO

Kalište varuje

Minister obrany SR Peter Gajdoš si uctil pamiatku obetí obce Kalište, ktorú na konci druhej svetovej vojny vypálili nacisti. Na pietnom akte, ktorý bol súčasťou 13. ročníka podujatia Stretnutie generácií organizovaného Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov, sa zúčastnil aj predseda vlády Slovenskej republiky Peter Pellegrini. Minister Gajdoš zdôraznil, že slobodu a život v mieri nesmieme nikdy považovať za samozrejmosť. „Žiaľ, aj 73 rokov od skončenia najkrvavejšej vojny v dejinách ľudstva sú medzi nami takí, ktorí sa vyžívajú v ideách fašizmu a nacizmu, snívajú o nadvláde bielej rasy a pohŕdajú spoluobčanmi, ktorí sa od nich líšia pôvodom alebo farbou pleti. Nesmieme dovoliť, aby nás vohnali do ďalšej nezmyselnej vojny,“ dodal.

Foto: Ivan Kelement

Storočnica v Darney

Vareáli pamätníka čs. legionárom vo Francúzsku na výšine Kléber neďaleko mestečka Darney sa 30. júna uskutočnil slávnostný spomienkový akt pri príležitosti 100. výročia odovzdania bojovej zástavy 21. čs. streleckému pluku a prisahy čs. legionárov. S najvyššími vojenskými poctami si prišli ich pamiatku uctiť delegácie SR na čele s premiérom Petrom Pellegrinim, ČR pod vedením premiéra Andreja Babiša, francúzska ministerka obrany Florence Parlyová, zástupcovia regiónu Lotrinsko, obce Darney a mnoho ďalších hostí. Historickú udalosť, ktorá je považovaná za jeden z najdôležitejších míľnikov v rámci uznania nezávislosti budúcej Československej republiky, si pripomenula aj delegácia Ministerstva obrany SR a Ozbrojených síl SR, pod vedením štátneho tajomníka Róberta Ondrejcsáka.

Foto: TASR

Rozhodli o nákupe radarov

Nové 3D rádiolokátory obstará ministerstvo obrany formou vláda – vláda. Návrh riešenia schválila Bezpečnostná rada a vláda SR. Ide o najtransparentnejší spôsob riešenia, ktorý vylučuje akúkoľvek korupciu. „Celkovo nakúpime 17 kusov 3D rádiolokátorov podľa požiadaviek, ktoré definovali ozbrojené sily. Oslovíme všetky vlády tak, aby sme našli najvýhodnejšie riešenie, ktoré predložíme vláde do konca júna budúceho roka,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš. Zdôraznil, že v súčasnosti je ochrana vzdušného priestoru Slovenskej republiky úplne zabezpečená.

Odkaz vierozvestcov

Minister obrany SR Peter Gajdoš sa 5. júla v Nitre spolu s predsedom Národnej rady SR Andrejom Dankom a premiérom Petrom Pellegrinim zúčastnil na celonárodných oslavách sviatku sv. Cyrila a Metoda. Verejnosť si slávnostnou sv. omšou pripomenula symbolické 1 155. výročie príchodu vierozvestcov na Veľkú Moravu. „Posolstvo sv. Cyrila a Metoda je aj napriek viac ako tisíc rokom, ktoré uplynuli od ich príchodu, stále živé. Veď napokon odkaz na cyrilo-metodskú tradíciu nájdeme aj v našej Ústave. O hodnoty, ktoré solúnski bratia hlásali, sa môžeme oprieť a stavať na nich aj v dnešných dňoch, keď sa ozývajú hlasy, ktoré majú len málo spoločné s mierom, toleranciou a ktoré volajú po násilí a nenávisti,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš.

Napĺňame sľub

Na vrchu Háj-Nicovô v Liptovskom Mikuláši minister Gajdoš slávnostne odhalil základný kameň pomníka venovaného 58 slovenským vojakom, ktorí zahynuli pri plnení úloh v zahraničných misiách a operáciách. „Treba pripomínať celej spoločnosti, že aj moderný svet má svojich hrdinov, ktorí zomreli pri plnení povinností v prospech mieru,“ uviedol minister. Verí, že tento pomník budú navštevovať nielen rodinní príslušníci a profesionálni vojaci, ale aj občania, ktorí si prácu vojakov vážia. Ako doplnil 2. zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelník štábu genmjr. Miroslav Kocian, pre ozbrojené sily je význam tohto pomníka nespochybniteľný, pretože vďaka nemu budú mať vojaci možnosť uctiť si pamiatku kolegov, ktorí zahynuli v operáciách a misiách. Primátor Liptovského Mikuláša Ján Blcháč ocenil rozhodnutie rezortu obrany umiestniť pomník práve v Liptovskom Mikuláši. Na slávnostnom odhaleaní základného kameňa sa zúčastnil aj veterán druhej svetovej vojny brigádny generál v. v. Ján Ilanovský. Ústredným motívom komplexu pomníka budú mená zosnulých vojakov a ich symboly, ktoré budú vytesané do stien memorialskej kaplnky. Miesto výstavby vyrezal zhotoviteľ, ktorý by mal pomník dokončiť do konca októbra.

Aj o Štefánikovi

Peter Gajdoš 28. júna na pôde rezortu obrany rokoval s veľvyslancom Francúzskej republiky Christophom Léonzim. Hlavnými témami stretnutia boli možnosti rozvoja bilaterálnej spolupráce, a to najmä na úrovni Stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO), ako aj aktuálna bezpečnostná situácia v širšom európskom priestore. Okrem projektov vojenskej mobility, Európskeho zdravotníckeho veliteľstva a Siete logistických centier v Európe a podpory operácií vidí minister príležitosť na rozvoj spolupráce aj v slovenskom projekte EuroArtillery. V tejto súvislosti ocenil a podporil záujem Francúzska o participáciu na tomto projekte. Témou rozhovoru boli aj budúročné oslavy 100. výročia úmrtia gen. M. R. Štefánika, v rámci ktorého je plánovaný spoločný prelet slovenských, francúzskych a talianskych vzdušných síl.

Deň s pozemnými silami

Slávnostný výstrel húfnice D-30 a defilé bojovej
techniky otvorili v posledný júnový deň neďaleko
Trenčianskych Stankoviec šiesty ročník Tankových
dní Laugarício – Dňa s pozemnými silami.

TANKOVÉ DNI LAUGARÍCIO

Podujatie sa uskutočnilo pod záštitou ministra obrany SR Petra Gajdoša a predsedu Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslava Bašku. Zúčastnili sa na ňom predseda Výboru pre obranu a bezpečnosť NR SR Anton Hrnko, náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Daniel Zmeko, veliteľ pozemných síl generálmajor Jindřich Joch, zástupcovia vojenského diplomatického zboru akreditovaní na Slovensku a ďalší hostia. Nechýbal ani bývalý zástupca náčelníka GŠ OS SR generálporučík v. v. Pavel Honzek, generálmajor Svätozár Naďovič a ďalší členovia Klubu generálov SR.

Podujatie ponúklo návštevníkom prehliadku takmer dvesto kusov kolesovej a pásovej techniky, historických motocyklov, lietadiel, ale aj dynamické ukážky a rekonštrukcie vojnových bitiek. Jednou z novinek bol nemecký tank Leopard 1A5, ďalšími modernizované BVP z výzbroje OS SR či vozidlo Patria, výsledok slovensko-fínskej spolupráce.

Generálporučík Zmeko a Anton Hrnko ocenili, že aj takouto atraktívnou formou verejnosti približujeme významné vojenské historické udalosti. Útvary ozbrojených síl sa predstavili nielen technikou, ale aj ukážkami výcviku. Boli do nich zapojení okrem príslušníkov levičského mechanizovaného práporu, zmiešaného mechanizovaného práporu Trebišov, seredského ženijného práporu, samohybného delostreleckého oddielu Michalovce, práporu ISTAR, žilinského 5. pluku špeciálneho určenia, Národného centra EOD aj príslušníci prešovského vrtuľníkového krídla, ktorí z vrtuľníka UH-60M Black Hawk vysadili prieskumnú jednotku. Techniku a spôsobilosti na Tankových dňoch demonštrovali aj príslušníci Vojenskej polície. Pozemné sily Armády Českej republiky sa predstavili kolesovým bojovým vozidlom Pandur a vozidlom Iveco 4x4.

Divákov čakala aj dynamická ukážka z prvej svetovej vojny vrátane leteckého súboja. Účastníci podujatia si pripomenuli 50. výročie vpádu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968. Súčasťou spomienky bol Konvoj 1968 – prehliadka sovietskej bojovej techniky, označenej bielymi pruhmi, akými boli v auguste 1968 označené vozidlá okupantov. Odsun Sovietskej armády v rokoch 1990 – 1991 pripomenul generál Naďovič.

Tohto roku bolo témou hlavnej bojovej ukážky oslobodenie západného Slovenska z roku 1945, ktorého súčasťou boli najväčšie tankové boje práve v tomto regióne. Vojenský život návštevníkom priblížili aj vojenské tábory jednotlivých armád.

Na podujatí sa zúčastnil aj bývalý veliteľ vzdušných síl generálmajor v. v. Juraj Baránek, ktorý prišiel s motorkármí v rámci akcie Jazda na počesť zabudnutých hrdinov, ktorou si pripomenuli pamiatku všetkých vojakov, policajtov či hasičov a záchranárov, ktorí položili svoje životy v službe vlasti.

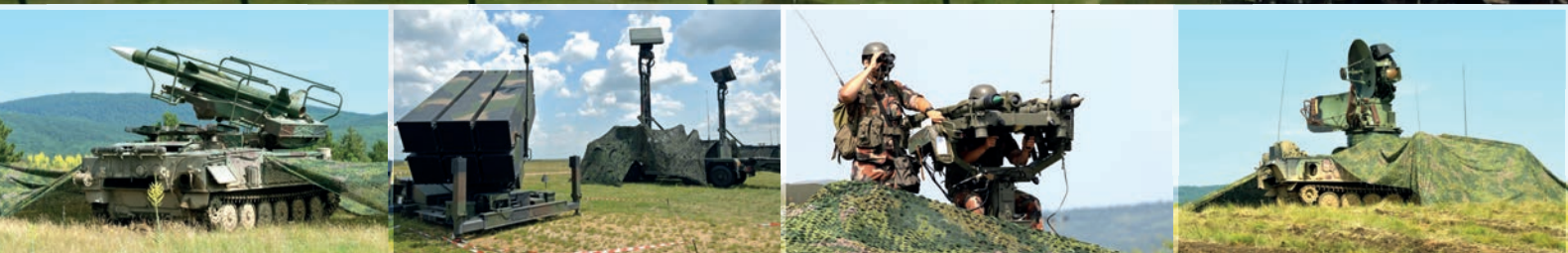
Návštevníci Tankových dní mohli vidieť aj pilotné majstrovstvo generálmajora v. v. Jozefa Pivarčího na lietadle L-29 Delfín. Aj tohto roku prišli milovníci vojenskej histórie z Českej republiky, Poľska, Maďarska či Rakúska. Organizátori z Klubu vojenskej histórie Laugarício Ľudovít Franci a Marián Simeon, ale ani veliteľ pozemných síl generálmajor Jindřich Joch neskrývali spokojnosť z vydaného podujatia.

Text a foto: Jozef Žiak

Začali to Česi a Slováci

Oba útvary protivzdušnej obrany, 25. protiletadlový raketový pluk Armády ČR v Strakoniciach a protiletadlová raketová brigáda OS SR v Nitre, nadväzujú na tradície vojakov 200. čs. ľahkého protiletadlového pluku východného, ktorí v čase druhej svetovej vojny ochraňovali strategicky dôležitý prístav Tobruk v severnej Afrike. Nesú čestné názvy strakonický pluk Tobrucký a nitrianska Protiletadlová raketová brigáda obrancov Tobruku. Projekt českých a slovenských protiletadlovcov o vytvorení spoločných výcvikových a testovacích príležitostí dostal teda logicky názov Tobruk Legacy,“ konštatuje major Peter Fajčík z veliteľstva vzdušných síl.

Pokračovanie v Maďarsku

Prvé medzinárodné cvičenie sa uskutočnilo v roku 2015 v Českej republike za účasti piatich krajín NATO – SR, ČR, Maďarska, USA a Litvy. O rok neskôr sa na Slovensku stretlo už osem krajín a pred rokom desať. V tomto roku sa medzinárodné cvičenie Tobruk Legacy konalo v Maďarsku (od 3. do 15. júna) za účasti vyše tisíc vojakov s desiatkami kusov techniky protivzdušnej obrany (PVO) 19 členských krajín NATO. Jeho podstatná časť prebiehala v maďarskom výcvikovom priestore Várpálota.

Po úspešnom vytvorení štruktúry medzinárodného zoskupenia jednotiek PVO

a vytvorení funkčnej siete velenia a riadenia prepojením rozličných systémov C2 na centrálné miesto velenia pokračovalo cvičenie taktickou časťou. V jej priebehu bolo vytvorené medzinárodné účelové zoskupenie jednotiek PVO, ktoré viedlo bojovú činnosť na zabezpečenie nedotknuteľnosti vzdušného priestoru Maďarska a Slovenska, ako aj ochrany a obrany vybraných objektov kritickej infraštruktúry. Ochrana a obrana vzdušného priestoru Maďarska bola zabezpečená vytvoreným účelovým zoskupením PVO, zatiaľ čo územie Slovenska bolo precvičené simuláciou, riadenou z miesta velenia a riadenia CRC Zvolen.

Major Fajčík približuje, že jednotné velenie rozmiestneným jednotkám bolo zabezpečené z medzinárodného veliteľstva JFAC, vytvoreného pre potreby cvičenia zo špecialistov AIRCOM Ramstein, CAOC Uedem, CAOC Torrejon a všetkých krajín NATO, ktoré sa podieľali na cvičení. Prvý raz bolo riadenie a velenie jednotkám CRC vo Veszpréme a vo Zvolene organizované z mnohonárodnostného JFAC v spolupráci s AWACS, ktorý pôsobil nad Maďarskom. Na zabezpečenie velenia a riadenia sa vytvorila utajovaná sieť s využitím datalinkov Link 1, Link 11B, Link 16 a JREAP-C, umožňujúca zdieľanie, výmenu a prenos dát, ako aj hlasu, všetko podľa štandardov NATO.

AWACS aj Meteor

Cvičiacie jednotky PVO viedli bojovú činnosť proti nepriateľským vzdušným objektom, ktorými boli reálne letecké prostriedky a vzdušné objekty vytvorené simuláciou (tzv. Long Duration Simulation). Protivníka pre potreby cvičenia simulovali maďarské a české stíhacie lietadlá Jas-39 Gripen, maďarské dopravné lietadlá An-26 a vrtulníky Mi-8, Mi-17, slovenské dopravné lietadlá L-410, rumunské stíhacie lietadlá MiG-21 a maďarské bezpilotné prostriedky Meteor. Precvičovali sa postupy velenia a riadenia od najvyššieho po najnižší stupeň velenia (JFAC – FDC) využívaním datalinkov, spracovanie a distribúcia formalizovaných správ a postupy ničenia nepriateľských vzdušných objektov podľa štandardov NATO. Počas taktickej časti cvičenia boli tiež precvičené procedúry na delegovanie právomocí z najvyššieho na čo možno najnižší stupeň velenia a riadenia. Počas simulovaného výpadku spojenia medzi CRC Veszprém a miestom velenia jednotiek PVO (SBADOC) sa napríklad precvičili pokusy o prevzatie velenia nad rozmiestnenými jednotkami PVO a zabezpečenie distribúcie jednotného obrazu o vzdušnej situácii RAP lietadlom AWACS prostredníctvom siete Link 16.

Major Tomáš Kurpáš z velenia vzdušných síl s uspokojením konštatoval, že tohtoročné cvičenie bolo pre mnohých príslušníkov

Začiatky v súčasnosti najväčšieho cvičenia

protivzdušnej obrany NATO v Európe

Tobruq Legacy 2018 majú svoj pôvod

v česko-slovenskej iniciatíve.

vzdušných síl prvou príležitosťou využívať systémy velenia a riadenia používané v rámci NATO. Mnohí z nich sa po prvýkrát stretli so systémom ICC a CSI. „Práve vďaka cvičeniu Tobruq Legacy 2018 sa podarilo dostať do povedomia spomenuté nástroje, implementovať a certifikovať ich na potrebný stupeň utajenia v rámci OS SR. Zároveň sa vďaka úzkej spolupráci vnútri komunity PVO NATO rozbehol výcvik a príprava špecialistov PVO, zamerané najmä na velenie a riadenie, ako aj na využívanie dostupných softvérových a hardvérových nástrojov C2. Príslušníci, ktorí sa s uvedenými technológiami (ICC, CSI) stretli po prvý raz, sa v priebehu cvičenia oboznámili s ich spôsobilosťami a možnosťami. Asi najväčším prínosom bolo zistenie, že príslušníci OS SR na jednotlivých stupňoch velenia si rýchlo osvojili prácu so spomenutými systémami a pochopili ich prínos pri plánovaní a vedení bojovej činnosti jednotiek PVO.“

Kompenzačné zázraky

Počas cvičenia špecialisti na TDLM (Tactical Datalink Management – prenos dát prostredníctvom taktických dátových liniek ako Link 11B, Link 16 či JREAP-C) dokázali využitím mobilných staníc CSI vytvoriť utajovanú dátovú sieť využívajúcu JREAP-C. Takto zabezpečili distribúciu obrazu o vzdušnej situácii a povelov na ničenie cieľov od najvyššieho

miesta velenia (JFAC) až po miesto riadenia paľby (FDC) čaty IGLA. Okrem toho, že tieto mobilné CSI stanice poskytovali potrebné dáta pre vyslané jednotky PVO OS SR aj pre prostriedky PVO poľských a rumunských ozbrojených síl. Tým bola dosiahnutá interoperabilita a zabezpečené jednotné velenie a riadenie všetkých jednotiek v podriadenosti slovenského miesta velenia (GOC2) medzinárodného účelového zoskupenia Task Force 2. V priebehu cvičenia sa veľmi dobre

**Spomedzi
zúčastnených krajín
na cvičení Tobruq
Legacy bolo najviac
odmenených
Slovákov**

osvedčil systém MOKYS, výbornú prácu odviedli príslušníci ružomberskej základne ZAMKIS, ktorí zabezpečovali spojenie v rámci účelového zoskupenia Task Force 2.

Dobrá práca, ktorú v Maďarsku odviedli príslušníci OS SR, sa v závere cvičenia odrazila aj na počte odmenených riaditeľom cvičenia plukovníkom Pálom Szuczom. Spo-

medzi zúčastnených krajín na cvičení Tobruq Legacy bolo najviac odmenených práve Slovákov. Okrem majorov Petra Fajčíka a Tomáša Kurpáša (najlepší dôstojník medzinárodného JFAC/HICON) boli ocenení aj major Ladislav Vajda a jeho DLMC tím z krídla velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl zo Zvolena a kapitán Matej Pelegrín z nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády.

„Na záver musím spomenúť, že hoci OS SR nedisponujú najmodernejšou technikou a chýbajú niektoré dôležité spôsobilosti, ešte stále máme dostatočne kvalitný a odborne pripravený personál, ktorý dokáže mnohokrát robiť zázraky na počkanie a spomínané nedostatky kompenzovať pracovitosťou a schopnosťou riešiť problémy. Vysoko oceňujeme prácu, ktorú na cvičení odviedli major Igor Pohanka a nadporučík Janka Kochjarová, nadporučík Zdenko Luterančík a jeho technici systému 2x12 KUB kapitáni Milan Lalah a Jozef Bartus, veliteľ navádzacej batérie nadporučík Ivan Šulgan, rotmajster Viktor Lohyňa či veliteľka čaty IGLA poručíčka Monika Kociánová, major Róbert Rovňan zo zvolenského krídla velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl a kapitán Filip Gödölle, ktorý zabezpečoval logistiku slovenskej účasti na cvičení v Maďarsku,“ poznamenal major Kurpáš.

Text: Jozef Žiak

Foto: archív Tobruq Legacy 2018

Američania skončili v Soule

Spojené štáty 29. júna oficiálne ukončili svoju 70 rokov trvajúcu vojenskú prítomnosť v juhokórejskom hlavnom meste Soule. Otvorili totiž nové veliteľstvo vo väčšej vzdialenosti od hranice so Severnou Kóreou. Armáda USA mala veliteľstvo v soulskej štvrti Jongsan od príchodu amerických vojakov na konci druhej svetovej vojny. K presťahovaniu veliteľstva do väčších priestorov na základni Camp Humphreys, približne 70 kilometrov južne od Soulu, prišlo v čase zmiernenia napätia na Kórejskom polostrove, ale s aktuálnym vývojom situácie nesúvisí. Nové veliteľstvo na 1 420-hektárovom pozemku, ktorého výstavba stála 11 miliárd dolárov, je najväčšou americkou zámorskou základňou. Nachádza sa v prístavnom meste Pchjongtchäk na západe krajiny a neďaleko americkej leteckej základne.

Foto: U.S. Army

Minister Mattis je spokojný

Americký minister obrany Jim Mattis na stretnutí so šéfku nemeckého rezortu obrany Ursulou von der Leyenovou uviedol, že je spokojný s príspevkom Berlína do Severoatlantickej aliancie. Nemecko nedávno oznámilo, že zvýši výdavky na obranu do roku 2024 o 80 percent, čo americký minister privítal. Nemecko a ďalšie členské krajiny Aliancie boli pod tlakom prezidenta Donalda Trumpa, aby splnili svoje záväzky z roku 2014 na zvýšenie výdavkov na obranu na dve percentá HDP do roku 2024. Trump bol obzvlášť príkrý na Nemecko, ktoré obviňoval z nedostatočného investovania do obrany. Mattis zvolil na stretnutí s von der Leyenovou priateľskejší tón a Nemecko označil za jeden z najrešpektovanejších štátov. „Vie-me, že Nemecko musí niesť svoj podiel bremena na obranu demokracie a našich hodnôt,“ povedala nemecká ministerka, ale odmietla kritiku zo strany Bieleho domu ohľadom vojenského rozpočtu. Nemecko musí dosiahnuť ciele, ktoré si samo stanoví, bez nátlaku zvonka, dodala.

Foto: U.S. Air Force

Objavili nemeckú ponorku

Španielski potápači objavili pri pobreží Galície vrak nemeckej ponorky z druhej svetovej vojny U 966 Gut Holz, ktorú Spojenci vážne poškodili 10. novembra 1943 pri pobreží severozápadného Španielska. Zvyšky ponorky našli po niekoľkoročnom pátraní v hĺbke 24 až 26 metrov pri lokalite Punta Maeda v provincii La Coruña. Kapitán vydal pred 75 rokmi rozkaz ťažko poškodenú ponorku zničiť. Väčšia časť približne 50-člennej posádky prežila a dostala sa na breh, o život prišlo osem námorníkov.

Čínski vojaci v Bielorusku

Čínski vojaci sa 3. júla po prvý raz zúčastnili na vojenskej prehliadke v Bielorusku pri príležitosti osláv Dňa nezávislosti tejto krajiny. V hlavnom meste Minsk pochodovali spolu s bieloruskými a ruskými vojakmi. Na prehliadke prezentovali aj svoju vojenskú techniku. Bieloruský prezident Lukašenko, ktorý stanovil 3. júl za deň oslobodenia Minska Červenou armádou od nacistov počas druhej svetovej vojny, pri tejto príležitosti vyhlásil, že jeho krajina „rozširuje spoluprácu s Čínskou ľudovou republikou - naším strategickým partnerom“. Minsk sa usiluje o nadviazanie bližších vzťahov s Čínou i Západom v nádeji, že tak získa viac investícií na pomoc svojej ekonomike.

Stráž nad ruskými mestami

Nad všetkými veľkými ruskými mestami bolo uvedený do prevádzky nepretržité rádioradačné pole na detekciu nízko letiacich objektov, akými sú bezpilotné lietadlá. Informovala o tom agentúra TASS s odvolaním na predstaviteľa ruských ozbrojených síl. „Je v prevádzke nad všetkými veľkými ruskými mestami,“ uviedol veliteľ Rádiotechnických vojsk Vzdušno-kozmonautických síl Ruskej federácie generálmajor Andrej Koban. „Teraz sa zameriavame na opätovné vyzbrojenie jednotiek modernými systémami a automatizovanými riadiacimi zariadeniami – systémami, ktoré môžu kontrolovať vzdušný priestor v automatizovanom režime. Tento cieľ už bol dosiahnutý v moskovskej zóne,“ doplnil. Ďalšou prioritou je podľa neho vytvorenie radarovej siete na kontrolu vzdušného priestoru v ruskej arktickej zóne.

Maďarsko pošle viac vojakov

Maďarsko pošle v budúcnosti viac príslušníkov ozbrojených síl do oblastí, ktoré hrajú ústrednú úlohu z hľadiska migrácie a hrozby terorizmu, vyhlásil štátny tajomník maďarského ministerstva obrany István Szabó. V prejave na výročnom stretnutí maďarských obranných, vojenských a leteckých prídelencov povedal, že v uplynulých rokoch Maďarsko rozvíjalo svoj systém vojenskej diplomacie. Szabó zdôraznil, že z hľadiska vojenskej spolupráce sú pre Maďarsko dôležitými krajinami Spojené štáty, Nemecko, Británia, Taliansko, Francúzsko, ale aj susedné Rakúsko. „A regionálna spolupráca krajín Vyšehradskej štvorky ešte nikdy nebola taká silná ako teraz,“ uzavrel štátny tajomník.

Británia posilní prítomnosť

Britské ozbrojené sily zvýšia svoju prítomnosť v severnej časti Atlantického oceánu so zámerom odpovedať na vzrastajúcu hrozbu zo strany Ruska, uviedol prvý námorný lord Kráľovského námorníctva Philip Jones. Podľa jeho slov sa v danej oblasti vytvorí nová Zóna združených operácií, čo znamená, že predmetný región sa stane prioritou britskej vlády, ktorá umožní, aby tam boli oveľa častejšie vysielané vojnové lode Kráľovského námorníctva a lietadlá Kráľovského letectva.

Padákom do vody

„Zoskoky na vodnú hladinu absolvovali skúsenejší výsadkári, pretože sú o poznanie náročnejšie, ako bežné pristávanie na pevné plochy,“ uviedol po úspešnom 10-dňovom výcviku troch desiatok vojakov, ktorý sa uskutočnil začiatkom leta na štrkovisku Oširíd pri záhorskej obci Sekule, náčelník padákovkej, výsadkovej a záchrannej služby OS SR rotmajster Marián Piľfko. Rtm. Piľfko a padákoví odborníci letectva z dopravného krídla Kuchyňa, taktického krídla Sliač a vrtuľníkového krídla Prešov vysadzovali z lietadla L-410 z výšky od 300 do 1 000 metrov príslušníkov 5. pluku špeciálneho určenia, práporu ISTAR a padákových odborníkov vzdušných síl. Išlo o nácvik bojového nasadenia vojakov s pristátím na vodnú hladinu, ako aj o núdzové opustenie lietadla nad vodnou plochou. „Keď si vojak skontroluje, či sa mu správne otvoril hlavný padák a je všetko v poriadku, začne prípravu na pristátie tým, že prehodí záložný padák z hrude za hlavu. Pred dopadom si uvoľní nožné popruhy aj popruh na hrudi. Potom už len sedí v postroji, z ktorého vklzne do vody. Ak by sa totiž chcel z postroja uvoľniť až vo vode a navyše by na neho padol padák, mohli by nastať vážne komplikácie,“ vysvetlil rtm. Piľfko, ktorý už má za sebou takmer 3 000 zoskokov a do vody skákal asi 30 ráz.

Zoskoky do vody v júni precvičovali po dvojročnej prestávke. Ich súčasťou bola aj koordinácia činnosti so záchrannou brigádou Hasičského a záchranného zboru v Malackách. „Poskytovali nám napríklad člny a ďalšiu pomoc,“ konkretizoval rtm. Piľfko, ktorý zároveň avizoval jesenné nácviky výsadkov vo vysokohorskom teréne.

Text: Pavol Vitko

Foto: Padáková, výsadková a záchranná služba OS SR

Spoločný zásah na Zemplíne

V druhý júlový týždeň sa uskutočnilo

v priestoroch posádkového cvičiska Biela

Hora pri Michalovciach a na území obce

Trnava pri Laborci cvičenie Nový horizont

2018. Cvičenie sa koná už od roka 2015

a predstavuje spoločnú výcvikovú aktivitu

Ozbrojených síl SR, Policajného zboru SR,

Hasičského a záchranného zboru SR,

cudzineckej a hraničnej polície, migračného

úradu, Slovenského Červeného kríža, orgánov

štátnej správy a samosprávy.

Cvičenie bolo v gescii prešovskej mechanizovanej brigády a riadil ho veliteľ michalovského mechanizovaného práporu podplukovník Vincent Csery. Okrem veliteľa prešovskej brigády brigádneho generála Martina Stoklasu sa na ňom zúčastnili zástupcovia rezortu obrany, jednotlivých zložiek zúčastnených na cvičení, ale aj hostia. Medzi nimi nechýbal ani bývalý náčelník generálneho štábu generál v. v. Milan Maxim a členovia Klubu generálov SR Východ či primátor Michaloviec Viliam Zahorčák.

Biela Hora

Spoločné cvičenie prebiehalo na taktickej úrovni so zameraním na vzájomnú podporu pri plnení kľúčových úloh v čase vojny a vojnového stavu počas prípravy na obranu štátu. V jeho priebehu sa precvičila súčinnosť s miestnou samosprávou pri riadení evakuácii obyvateľstva, odstraňovaní ná-

sledkov po útoku polovojenskou skupinou, ale aj budovanie obrany.

Riadiaci cvičenia podplukovník Vincent Csery zdôraznil, že Nový horizont bol pre útvar novou výzvou. „S cvičením takéhoto rozsahu sme sa ešte nestretli. Je to pre nás jedinečná možnosť ako precvičiť reálnu spoluprácu s hasičským zborom, policajtmí, Červeným krížom, hraničnou a cudzineckou políciou a ďalšími zložkami, s ktorými by sme v prípade potreby reálne zasahovali. Na cvičenie sme vyčlenili jednotku v sile mechanizovanej rot, vyvedené bolo celé práporové obväzisko. Precvičili sme si miesto velenia, tok informácií na mieste velenia, riadenie takejto operácie. Doposiaľ sme takéto úlohy cvičili len za pomoci simulčných technológií či na mapách. Vyskúšali sme si aj spoluprácu s ďalšími zložkami ozbrojených síl. Napríklad z rožňavského práporu RCHBO, Strediska CIMIC a PSY-OPS, ženijného práporu, Národného centra

EOD, prešovského vrtuľníkového krídla pri odsune raneného vzdušnou cestou pomocou vrtuľníka Black Hawk UH-60M, ale aj s Vojenskou políciou.“

Podplukovník Csery pripomenul, že pri príprave cvičenia mu výrazne pomohli rady a postrehy dnešného zástupcu veliteľa prešovskej brigády plukovníka Norberta Hriba, ktorý bol minulý rok riadiacim cvičenia v pozícii veliteľa trebišovského motorizovaného práporu. Podľa neho samotnú prípravu a priebeh cvičenia veľmi dobre zvládol náčelník operačného oddelenia práporu kapitán Anton Novotný. Veľmi dobrú spoluprácu s dobrovoľníkmi Červeného kríža pri poskytovaní zdravotníckej pomoci predviedol tím práporového obväziska pod vedením kapitána MUDr. Ľuboša Harmóciho. Doktor má bohaté skúsenosti z pôsobenia v Kosove či Afganistane. Rovnako aj jeho zdravotníci rotmajster Marián Štefanič či rotný Bundzák. Tomu nerobil žiad-

ne problémy ani prísun pacienta k vrtuľníku Black Hawk UH-60M, ktorý sa v tomto roku premiérovito zúčastnil na cvičení Nový horizont. „Minulý rok som sa vrátil z operácie Resolute Support a nakladanie ranených a pacientov práve do tohto typu vrtuľníkov bolo prakticky našim každodenným chlebičkom,“ konštatuje rotný Bundzák. Spoluprácu s cvičiacimi si pochvalovali aj piloti vrtuľníka major Ján Zvalený a kapitán Marek Kaščák z prešovského vrtuľníkového krídla. Úlohy pri zabezpečovaní celého priestoru a koordináciu s príslušníkmi michalovského práporu a zložiek ministerstva vnútra zvládli vojenská policajti z prešovskej zložky krízového manažmentu pod velením majora Gabriela Mokrohajského z trenčianskeho riaditeľstva VP.

Premiéra Black Hawka

Kapitán Anton Novotný priblížil, že rozohrávané incidenty ukázali reálnu spoluprácu jednotlivých zložiek pri ich riešení. Napríklad pri odvrátení útoku polovojenskej

skupiny na konvoj, ktorý prevážal evakuovaných občanov Trnavy pri Laborci, a výbuchu nástražného výbušného systému museli všetky zložky koordinovať svoje úsilie na jeho odvrátenie a pri poskytovaní prvej pomoci. Konvoj sprevádzali vojaci michalovského práporu a polícia, ktorej veliteľ zodpovedal za konvoj, evakuované osoby zasa sprevádzali pracovníci Červeného kríža. Policajti opätovoľovali paľbu, požiadali o vyslanie EOD tímu, odstránenie nevybuchnutej munície, neskôr spoločne s vojakmi michalovského práporu zaisťovali a ovládli miesto incidentu. Potom zranených prvotne ošetrili zástupcovia Červeného kríža a v súčasnosti s príslušníkmi práporového obväziska zaisťovali ich odsun na ďalšie ošetrovanie. Vyžiadali si vyslanie vzdušného MEDEVAC-u na transport ťažko zranených.

Na cvičení sa zúčastnilo vyše 270 cvičiacich (z toho 227 príslušníkov OS SR). Ďalší boli z odboru krízového riadenia OÚ Michalovce, Košice, okresného riaditeľstva Policajného zboru, okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru, hraničnej a cudzineckej polície, Slovenského Červeného kríža a migračného úradu. Cvičiaci mali k dispozícii takmer 80 kusov rôznej techniky, vojenskej i nevojenskej špeciálnej.

Vzájomné spoznanie

Dôležitosť lepšieho vzájomného poznania a koordinácie činnosti zdôraznil aj koordinátor pre krízový manažment Ústredného sekretariátu Slovenského Červeného kríža Ing. Marián Záhorec a ďalší účastníci cvičenia. „Postupne rastie úroveň spolupráce jednotlivých zložiek pri riešení situácie. Je dobré, že cvičenie túto spoluprácu precvičuje v rôznych regiónoch Slovenska,“ konštatoval Marián Záhorec.

Bezpečnostné a záchranné zložky precvičovali vzájomnú podporu pri plnení úloh v čase vojny a vojnového stavu. Spolu so samosprávou (starostom Trnavy pri Laborci) okrem iného zvládli aj riadenú evakuáciu obyvateľov z ohrozenej oblasti. Spoločne si vyskúšali ochranu a obranu štátnej hranice, ako aj odstraňovanie následkov bojovej činnosti. Prešli si celý proces. Od plánovania, prípravy až po samotné uskutočnenie operácie, ktorej výsledkom bolo preverenie koordinácie a pripravenosti bezpečnostných zložiek, ich aktuálnych schopností a kapacít. Precvičila sa aj činnosť Bezpečnostnej rady okresu Michalovce vo vojnovom stave a v čase vojny, reakcia na vzniknuté situácie a modelové krízové situácie. Takéto spoločné cvičenia bezpečnostných a záchranných zložiek významne zvyšujú ich koordináciu a pripravenosť v prípade reálnej núdze. Zároveň si môžu všetky zložky zlaďiť spoločné postupy.

Text a foto: Jozef Žiak

Michael Kocáb
a genmjr. v. v.
Svetozár Naďovič:

Odsun sovietskych vojsk

**Keď bývalé Federálne zhromaždenie už
v decembri 1989 zrušilo Zmluvu medzi vládou
Československej socialistickej republiky
a vládou Zväzu sovietskych socialistických
republik o podmienkach dočasného pobytu
sovietskych vojsk na území ČSSR, ktorá
bola podpísaná pod nátlakom 16. októbra
1968 v Prahe, začal sa pripravovať odsun
sovietskych vojsk.**

Posledný transport opustil územie Slovenska 20. júna 1991. Práve o tomto procese sme sa zhovárali s dvoma najznámejšími osobnosťami odsunu, s Michaelom Kocábom, vtedy predsedom parlamentnej komisie pre dohľad nad odsunom sovietskych vojsk, a s generálmajorom v. v. Svetozárom Naďovičom, v tom čase náčelníkom Správy pre zabezpečenie odchodu sovietskych vojsk z Československa.

Ako si pamätáte na príchod okupačných vojsk v roku 1968 a normalizáciu?

S. N.: Ako 29-ročný som bol menovaný za zástupcu veliteľa pre technické veci 64. tankového pluku v Leviciach. Práve som trávil dovolenku v Trenčíne, keď skoro ráno 21. 8. 1968 telefonoval svokor, že do republiky vstúpili vojská piatich štátov Varšavskej zmluvy a začína sa okupácia. Myslel som si, že žartuje, ale keď som otvoril oblok a počul hukot, vedel som, že je zle. Tak ako azda všetci dôstojníci pluku vrátane kontrarozvedky, aj ja som udalosti vnímal ako niečo hrozné, čo sa nemalo stať. V armáde sme podporovali Dubčeka a jeho socializmus s ľudskou tvárou. Pri previerkach, bohužiaľ, už každý vedel, že donkichotstvom, bojom s veternými mlynmi sa vyhrať nedá. Bolo to pokorujúce, ale v levickom pluku sme držali pohromade. Udelili dva menšie tresty, žiadne čistky.

M. K.: Bývali sme v Chodove pri Karlových Varoch a v prvom momente som to necítil ako ohrozenie národa. Bolo to pre mňa skôr

také chlapčenské dobrodružstvo – veď som mal 14 rokov. Rodičia to však prežívali ťažko, prvý raz som sa stretol so slovom okupácia a začal sa v tom orientovať. A orientoval som sa v tom počas celého obdobia normalizácie.

Ako ste sa dostali k tomu, že ste sa angažovali na odsune sovietskych vojsk?

M. K.: Už na jar 1989 sme založili s textárom Michalom Horáčkom iniciatívu Most, ktorá mala sprostredkovať komunikáciu medzi vládncami štruktúrami a disidentskými kruhmi. Vo svojom štvrtom dokumente sme mali priamo bod, ktorý žiadal odsun vojsk sovietskej okupačnej armády. Keď som 19. novembra 1989 prišiel do Občianskeho fóra, práve kreovaného ako politická sila, predchádzala tomu návšteva u komunistického premiéra Ladislava Adamca. Na oboch rokovaní som vyslovil požiadavku na odchod okupačných vojsk. No nerátal som s tým, že sa stanem tvárou odsunu, pretože keď som bol kooptovaný do Federálneho zhromaždenia, ponúkal som túto agendu najskôr zahraničnému výboru, potom Predsedníctvu Federálneho zhromaždenia a dokonca Alexandrovi Dubčekovi osobne. Všetci to odmietli, že je to riskantné, nech to s tým odsunom Sovietov skúsím sám. Tak som skúsil.

S. N.: Veľakrát som rozmýšľal, prečo ma 16. februára 1990 vtedajší minister obrany armádny generál Miroslav Vacek vybral do tejto funkcie. Dedukujem tri dôvody. Ako môj mladší spolužiak z Vojenskej akadémie GŠ v Moskve, s ktorým som už vtedy mal kamarátske vzťahy, veľmi dobre vedel o mojich problémoch v roku 1974, keď na mňa ako nepriateľa Sovietskeho zväzu vojenská kontrarozvedka poslala ministromi obrany Martinovi Džúrovi písomný návrh na odvolanie zo štúdia a prepustenie z ČSLA. To sa mi podarilo prekonať – v roku 1990 som bol zástupcom náčelníka štábu Východného vojenského okruhu – s dostatočnými životnými, vojenskými aj politickými skúsenosťami. No a do tretice viem, že hľadal niekoho s dobrou ruštinou, s energiou, spoločenským vystupovaním a konštruktívnou komunikáciou.

Čo bolo dôležité pri rokovaní so sovietskymi veliteľmi?

S. N.: Inteligencia, vedomosti, správanie a charakter veliteľa Strednej skupiny sovietskych vojsk generálplukovníka Eduarda Arkadijeviča Vorobjova dávali záruku, že odsun prebehne bez veľkých kríz či problémov. S Michaelom Kocábom sme si navyše uvedomovali, že sovietske velenie musí mať tie desaťtisíce vojakov pevne v rukách, musí udržať disciplínu, inak hrozia vážne následky. Bolo nie-

kolko dezertérov, ale reči o hromadnom kšeftovaní so zbraňami a podobne boli výmysly. Disciplínu udržali, i keď vojská necvičili a domov sa museli vracieť do katastrofálnych podmienok. S generálom Vorobjovom a s jeho kolegami som viedol rozhovory čestne ako vojak s vojakom.

M. K.: Niektorí si mysleli, že to bola nevýhoda, ale napokon sa ukázalo, že som mal veľkú výhodu, keď som nebol na vojenčine. Vo svojej parlamentnej skupine som mal viacero politikov vrátane disidentov, ale tiež vojakov, z ktorých viacerí boli doslova fascinovaní sovietskou silou a ťažko sa sovietskym veliteľom stavali na odpor. Ja nie. Rokoval som s nimi ako so seberovními. Len šesť týždňov po Nežnej revolúcii, 30. decembra 1989, som v parlamente inicioval zrušenie okupačnej zmluvy o dočasnom rozmiestnení sovietskych vojsk. Parlament bol síce ešte plný komunistov, mali absolútnu prevahu, ale podarilo sa. Dodnes to vnímam ako svoj najväčší politický úspech. Sovieti sa razom ocitli v protiprávnom postavení – a na tom sa dalo stavať. Začali sme ich deliť na našich – a tých druhých.

„Pri rozlúčke s veliteľom Strednej skupiny sovietskych vojsk generálom Vorobjovom na letisku v Kbeloch som si zhlboka vydýchol. Už nič nebránilo v slobodnom rozvoji našej krajiny.“

genmjr. v. v. Svetozár Naďovič,
bývalý náčelník Správy pre zabezpečenie
odchodu sovietskych vojsk
z Československa.

Naši, to bola línia Michaila Gorbačova, ministra zahraničných vecí Eduarda Ševardnadzeho, veľvyslanca Pankina a generála Vorobjova. Zrušenie okupácie akceptovali a pracovali v zmysle príslušných dohôd. Za to im patrí uznanie. Tí druhí, to boli kremľskí jastrabi, najmä príslušníci parlamentného výboru pre obranu a tajné služby, ako aj pre zahraničie. Ortodoxní totalitní konzervatívci a generáli robili, čo mohli, aby odsun prekazili či aspoň spomalili. O dva, päť či desať rokov. Keď raz bola ich delegácia v Prahe, vyslovene sme sa pohádali. Zo sovietskeho veliteľstva v Miloviciach dali povolať generála Vorobjova, aby im potvrdil, že odsun v takom krátkom čase je nemožný. No Vorobjov vyhlásil, že kým bude veliteľom Strednej skupiny sovietskych vojsk on, odsun bude prebiehať presne podľa harmonogramu. Skrátka, že splní rozkaz.

Dokázali ste sa vy dvaja navzájom zladit'?

S. N.: Vedel som, že Michael bol umelec, hudobník a ako politik jeden z najbližších priateľov prezidenta Václava Havla, čiže mal mimoriadne silný vplyv. No tiež som vnímal, že v tom čase sa vynorilo na politické výslnie veľa dobrých ľudí, ale aj takých, ktorí boli schopní surových podrazov. Michael ako syn evanjelického farára mal v sebe oveľa viac, vypestovanú „lásku k blížnemu“. Nebol sekerník, ale zároveň mal úžasný ťah na bránu. Dospeli sme k výbornému vzťahu a po dvoch mesiacoch spoločnej práce som bol na sto percent presvedčený, že odsun prebehne úspešne.

M. K.: My, to znamená nová politická moc, sme našej armáde v otázke odsunu spočiatku neverili, pretože sme vedeli, že je bytostne previazaná so sovietskymi vojakmi. Preto sme ju kontrolovali, no ak by nám nejaký generál začal vysvetľovať, že z nejakých dopravných alebo logistických dôvodov sa musí odsun pozdržať, ťažko by sme mali odborné protiargumenty. No a práve generál Naďovič ma prekvapil, lebo vždy vedel, ako to či ono urobíme a ako to zvládneme v stanovenom čase. Bol pre mňa hlavným generálom, ktorý mi dodával guráž. To, že som ju nikdy nestratil, bolo práve zásluhou gene-

rála Naďoviča. Bol priateľský, mal zmysel pre humor a nechýbal mu nadhľad. Stal sa mojim priateľom, ctím si ho a mám ho veľmi rád.

A vaše pocity, keď ste sa lúčili s generálom Vorobjovom?

M. K.: V mojom živote sa to okrem narodenia detí nedá už s ničím iným porovnať. Vedel som, že je to historická udalosť. Ale nikdy som si to neprisvojoval, pretože na odsune robilo veľa ľudí v rôznych pozíciách a funkciách, boli to ministerstvá aj ďalšie organizácie, politici aj vojaci, naši aj Sovieti. Nebol a ani nie som zaťažený nenávisťou voči Rusku. Vždy som mal rád podstatnú časť ruskej kultúry. Ale okupácia bola okupácia – a odrazu sa skončila. Bol to úžasný pocit.

S. N.: Kocáb, Vorobjov, náčelník štábu Strednej skupiny sovietskych vojsk Propašev, ja... Zvykli sme si na seba, vládol medzi nami istý druh kolegiálneho priateľstva. Napokon – plnili sme spoločnú úlohu. Ako sme ju zvládli, nech hodnotia iní, len pripomínam, že za 16 mesiacov pri odsune 116-tisíc ľudí a obrovského množstva techniky aj materiálu neviem o jedinom mŕtvom či zranenom československom občanovi. Sovietska armáda mala 21 mŕtvych, z nich 17 zahynulo v Krupke-Bohosudove, kde vybuchol tank pripravovaný na odsun. Zahynula aj štvorčlenná posádka vrtuľníka, ktorý narazil do pohoria Vtáčnik. Pri rozlúčke s generálom Vorobjovom na letisku v Kbeloch som si po jeho nástupe do lietadla zhlboka vydýchol. Už nič nebránilo v slobodnom rozvoji našej krajiny.

Ako vnímate súčasné medzinárodné bezpečnostné ukotvenie oboch našich štátov a našu vzájomnú spoluprácu v oblasti obrany?

M. K.: Keď sa stal Václav Havel prezidentom, dvanásť rokov som bol jeho poradcom. Odsun Sovietov sme mali za sebou – tak čo ďalej? Na prvom mieste som mal jednoznačne vstup krajiny do NATO a Európskej únie. Som rád, že som k tomu mohol prispieť. Najmä Aliancia je základný pilier našej bezpečnosti – a my musíme robiť všetko, aby to tak zostalo. Vzťahy Čechov a Slovákov sú skvelé v oblasti kultúry, ekonomiky aj politiky – a keďže neviem o jedinom probléme v spolupráci našich armád, nepochybujem o tom, že vynikajúce sú aj vo vojenskej oblasti.

S. N.: Aj po vzniku Slovenskej republiky som si bol vedomý, že nežijeme vo vzduchoprázdne, že sa musíme niekam začleniť. Bol som jedným z tých, ktorí robili všetko pre to, aby sme vstúpili do štruktúr NATO a Európskej únie. Bola to najlepšia voľba a je to doteraz moje jednoznačné presvedčenie. Spolupráca s českými priateľmi je na výbornú. Aj to, čo sa deje v našich ozbrojených silách a na ministerstve obrany vnímam pozitívne, len keby prezbrojovanie išlo ešte rýchlejšie.

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, TASR

1968

Koniec snov o ľudskej tvári

Pred pol storočím prebiehal v Československu proces, ktorý mohol nadobro zmeniť tvár sveta. Mnohí dnes považujú pokus pretvoriť socializmus na humánny, dodať mu ľudskú tvár, za idealistický a pochabý. Mužov Pražskej jari vyhlasujú za naivných rojkov, odtrhnutých od reality. Neodškriepiteľnou a nespochybniteľnou pravdou však zostáva, že československá spoločnosť nikdy necítila toľkú spolupatričnosť, nikdy tak silno nedôverovala svojim politikom a nikdy ich nepodporovala tak veľmi, ako práve v roku 1968.

No potom prišla osudová noc z 20. na 21. augusta...
a všetko bolo inak.

Muž s odhalenou hrudou
pred okupačným tankom
Šafárikovo námestie, Bratislava, ČSSR,
21. august 1968
Foto: Ladislav Bielik

2018
rok pamäti

INTERVENCIA VOJSK VARŠAVSKEJ ZMLUVY
V AUGUSTE 1968 NA ÚZEMIE SLOVENSKA

Operácia Dunaj

Pokus o reformu systému sovietskeho
typu a jeho násilné prerušenie vojenskou
intervenciou 21. 8. 1968 patrí medzi kľúčové
historické udalosti európskeho významu.
Špecifikum spočívalo v tom, že to bol „zhora“
riadený pokus o reformu nenásilnou cestou.

Tento proces bol násilne ukončený vojenskou interven-
ciou do bývalej Československej socialistickej repub-
liky (ČSSR) vyčlenenými vojenskými silami niektorých
krajín Varšavskej zmluvy. Nestroskotal však iba z dôvodu
vojenskej prevahy interventov. Interventi, až na výnimky,
nepoužili vojenskú silu v celom rozsahu.

Preventívne ju použili len v takej miere, aby účinne eli-
minovali potenciálnu hrozbu odporu časti ozbrojených síl
a niektorých zložiek spoločnosti. Jej indikátory boli spravo-
dajsky neustále monitorované a vyhodnocované.

Vojenská intervencia bola rozsiahla s masívnym nasade-
ním živej sily a vojenskej techniky. Plánovaná a realizovaná
však bola predovšetkým so zámerom presadenia politických
cieľov s predpokladaným najpravdepodobnejším scenárom,
že Československá ľudová armáda (ČSLA) sa brániť nebude.

Bratia riešia problém

Územie bývalej Československej socialistickej republiky sa
nachádzalo v geopoliticky a geostrategicky exponovanom

Ľudská tvár a husia koža

1967

30. – 31. október: Ústredný výbor KSČ rokoval o postavení strany v spoločnos-
ti. A. Dubček spochybnil politické vede-
nie štátu a kritizoval kumuláciu funkcií
A. Novotného (tajomník ÚV KSČ a pre-
zident ČSSR).

31. október: Na vysokoškolských inter-
nátach v Prahe na Strahove bol opako-
vane vypnutý elektrický prúd; študenti

Prezident L. Svoboda, predstavitelia
komunistickej strany a vlády kráčajú
v prvomájovom sprievode roku 1968

vyšli do ulíc so sviečkami a volaním:
„Chceme svetlo!“ Pochod brutálne rozo-
hnala Verejná bezpečnosť.

8. december: Do Prahy priletel ge-
nerálny tajomník ÚV KSSZ L. I. Brežnev na
„kratšiu priateľskú návštevu“, aby po-
mohol vyriešiť konflikt v politickom ve-
dení. Na záver svojej návštevy údajne vy-
hlásil „Eto vaše delo!“ (To je vaša vec!)

11. – 13. december: Zasadalo predsed-
níctvo ÚV KSČ, kde opäť zaznela ostrá
kritika Novotného. Spor sa skončil sú-
hlasom s rozdelením najvyšších funkcií.
19. – 21. december: Časť členov Ústred-
ného výboru KSČ vystúpila s kritikou A.
Novotného. V búrlivej diskusii vyzvali No-
votného, aby odstúpil.

Antonín
Novotný

1968

3. – 5. január: Plenárne zasadnutie ÚV
KSČ rozhodlo o rozdelení najvyšších

Alexander Dubček

funkcií. Za prvého tajomníka bol zvolený
Alexander Dubček.

26. február: Útek generálmajora J. Šej-
nu, ktorého protežoval Novotný, do Ta-
lianska a odtiaľ do USA. Bol obvinený
z rozkrádania štátneho majetku.

21. marec: Ústredná rada odborov roz-
hodla, že odbory nemajú byť prevodo-
vou pákou strany, ale majú reprezento-
vať a obhajovať záujmy pracujúcich. Bol
ustanovený prípravný výbor na obnovu
skautskej organizácie Junák. Vznikol do-
časný výbor katolíckeho duchovenstva.

priestore. Prechádzal ním hlavný smer každej väčšej vojenskej operácie.

Československá ľudová armáda bola dislokovaná prevažne v blízkosti pomyslenej deliacej línie mocenských blokov (vyše 80 % ľudského potenciálu, zbraní a bojovej techniky). Z uvedených dôvodov sa ČSLA ako celok cieľavedome a systematicky pripravovala na jediný generický scenár, a to agresiu NATO zo západného smeru (z územia Bavarska) a súčasne na inváziu západným smerom.

Otvorenie celospoločenských problémov, snahy a prístupy riešiť ich vyvolávali rôzne reakcie mocenských špičiek jednotlivých satelitov tzv. východného bloku. Moskovská porada v máji 1968 a tzv. drážďanská schôdza v marci 1968 postupne vytvárali priestor na presadenie krajného variantu riešenia tzv. československého problému, t. j. vojenskej intervencie.

Uvedené schôdzky napriek tomu, že ešte neznamenali konečné rozhodnutie vo výbere variantu riešenia tohto problému, svedčili o novom trende vo vytváraní koalícií a blokov na podporu intervencie. Pomer síl v mocenských centrách sa už výraznejšie menil v ich prospech.

Letné mesiace boli charakteristické stupňovaním a postupným dokončovaním priprav operačných plánov pre jednotlivé vojenské zoskupenia. Tieto už boli dislokované na území niektorých štátov – bezprostredne susediacich s ČSSR.

Dva varianty intervencie

V období pred letnými mesiacmi 1968 boli postupne dokončené, resp. boli vo fáze dokončenia dislokačné a rôzne materiálno-technické a logistické opatrenia na realizáciu jedného z variantov – vojenskú intervenciu do ČSSR.

V dňoch 18. 8. – 19. 8. 1968 bola vo východiskových priestoroch na území NDR, Poľska, Maďarska a v západnej časti Ukrajiny koncentrovaná vojenská sila intervenčných vojsk. Rozdelená bola na tri armádne skupiny. Celkovo mal tento vojenský kolos k dispozícii 165 000 vojakov, 4 600 tankov a 700 lietadiel.

Vojenská intervencia do bývalej ČSSR bola naplánovaná ako operácia pod krycím názvom „Dunaj“. Vykonal ju armádne skupiny A, B, C.

Armádna skupina C zložená zo sovietskych, maďarských a bulharských jednotiek postupovala v niekoľkých smeroch na Trenčín, Banskú Bystricu, Košice, Prešov a Michalovce. Hlavný smer bol určený z priestoru Győr na Bratislavu a ďalej cez územie južnej Moravy do priestoru mesta Klatovy. Na územie Slovenska prenikli aj vyčlenené poľské jednotky z armádnej skupiny B.

Finálna verzia plánu vojenskej intervencie bola vypracovaná v dvoch variantoch. Prvý variant predpokladal ozbrojený odpor ČSLA, druhý predpokladal, že ozbrojený odpor nebude kladený.

Na rokovaní 23. 7. v Moskve bol plán vojenskej operácie ešte upresnený. Jednou z priorít, ktorá odznela na uvedenom rokovaní, bolo obsadenie Bratislavy v čase „Č plus 1,5 h“. Bojový rozkaz bol vypracovaný 25. júla 1968.

Bulhari na Sliachi

Presun sovietskych intervenčných divízií do východiskových priestorov sa začal pod krytím formou cvičenia v nočných

Dominik Tatarka (tretí zľava) medzi protestujúcimi na podstavci odstránenej sochy J. V. Stalina
Námestie SNP, Bratislava, ČSSR,
21. – 22. august 1968
Foto: Ladislav Bielik

Leonid
Iljič
Brežnev

22. marec: Abdikácia prezidenta A. Novotného

23. marec: Bývalí funkcionári sociálnej demokracie ustanovili akčnú skupinu na obnovu strany

23. – 24. marec: V Drážďanoch sa uskutočnilo stretnutie vedúcich predstaviteľov Bulharska, Maďarska, NDR, Poľska a ZSSR s československou delegáciou. Zaznela ostrá kritika pomerov v ČSSR.

29. marec: Vznikol Klub nezávislých spisovateľov, ktorý združoval nekomunistických literátov

30. marec: Národné zhromaždenie zvolilo za prezidenta republiky Ludvíka Svobodu. Ten po voľbe položil vence na hroby K. Gottwalda, A. Zápotockého, ale i T. G. Masaryka a E. Beneša.

31. marec: Skupina politických väzňov ustanovila ústredný výbor Klubu politických väzňov (K 231). V priebehu troch mesiacov ústredie registrovalo vyše 80-tisíc záujemcov o členstvo

1. – 5. apríl: Zasadanie ÚV KSČ jednotnomyseľne prijalo tzv. Akčný program KSČ (zverejnený 10. apríla), ktorý mal priniesť socializmus s ľudskou tvárou. Sľuboval zásadné ekonomické a politické reformy.

5. apríl: Bol založený Klub angažovaných nestraníkov – KAN; v krátkom čase mal 50-tisíc záujemcov o členstvo.

8. apríl: Menovanie novej vlády na čele s Oldřichom Černíkom. Vláda sa stala samostatným a iniciatívnym mocensko-politickým faktorom.

3. máj: V Národnom zhromaždení bolo schválené programové vyhlásenie vlády; za jednu z hlavných úloh považovala prípravu federácie

4. máj: V Moskve prebiehali československo-sovietske rokovania na najvyššej úrovni; česko-slovenská delegácia si vypoču-

Ludvík
Svoboda

la veľmi ostrú kritiku a požiadavky opatrení proti antisocialistickým a pravicovým silám.

Viac ako dvetisíc bývalých funkcionárov Sokola zvolilo prípravný výbor, ktorý mal na starosti obnovu tejto telovýchovnej organizácie.

29. máj – 1. jún: Zasadanie ÚV KSČ rokovalo o situácii v krajine; stretli sa dve politické línie – Dubčekova a Biľakova. Plénum rozhodlo zavolať 9. septembra mimoriadny XIV. zjazd KSČ.

21. – 30. jún: Na československom území sa konalo vojenské cvičenie štátov Varšavskej zmluvy s názvom Šumava

25. – 26. jún: Parlament schválil rehabilitačný zákon a novelu tlačového zákona, cenzúra bola zrušená

27. jún: Literárni listy, Práce, Zemědělské noviny, Mladá fronta a Smena uverejnili výzvu Dvetisíc slov, ktorú vypracoval spisovateľ L. Vaculík s podpismi asi 70 aktivistov

hodinách 27. júla (niektoré jednotky vykonávali klamné presuny). Nasledujúci deň ráno boli už niektoré bojové útvary vyčlenených divízií v určených priestoroch vo vzdialenosti 60 až 70 km od štátnej hranice s ČSSR.

Intervenčné vojská, ktoré postupovali z maďarského územia, mali bojovú hodnotu pravdepodobne šiestich až siedmich divízií. Leteckú podporu im zabezpečovala 36. sovietska letecká armáda a asi sto maďarských lietadiel. Vyčlenený bol aj bezpečnostný prápor maďarského ministerstva vnútra a časť príslušníkov maďarskej pohraničnej stráže. Odhaduje sa, že celkovo bolo vyčlenených asi 20 000 maďarských vojakov.

Maďarské intervenčné jednotky v zostave 8. msd dostali smery postupov a stanovené miesta prekročenia štátnej hranice ČSSR 20. augusta 1968 vo večerných hodinách. Veliteľ divízie generálmajor B. Lakatos vo svojom rozkaze a upresnení úloh veliteľom predpokladal, že jednotky ČSLA budú klásť lokálny ozbrojený odpor.

V zostave intervenčných vojsk pôsobil aj bulharský 12. msp (dovedna sa na intervencii do ČSSR podieľalo 2 164 vojakov). Postupoval v smere: Čop – Košice – Banská Bystrica –

Obchodná ulica
Obchodná ulica, Bratislava, ČSSR,
21. – 22. august 1968
Foto: Ladislav Bielik

Brezno – Mošovce. Jeho hlavnou úlohou bolo obsadiť letisko Sliač a tlačiareň a rozhlas v Banskej Bystrici.

Politický variant zlyhal

Na území Slovenska bolo podľa vtedajších dokumentov okrem uvedených maďarských a bulharských vojakov tiež asi 48 055 sovietskych.

Dislokácia a organizácia ČSLA vyplývali z predpokladanej „koaličnej obrany“ síl Varšavskej zmluvy proti „očakávanej vojenskej agresii NATO“ zo smeru západného (operačné plány ho vymedzujú ako juhozápadný z územia Bavorska – pozn. autora). Na tomto predpokladanom smere, t. j. v priestoroch juhozápadnej časti Čiech a Moravy, bola sústredená väčšina jednotiek ČSLA. Na obranu proti intervencii koaličných vojenských síl tzv. východného bloku, do ktorého bola ČSLA začlenená, jednoducho nemohla byť pripravovaná a v konečnom dôsledku ani pripravená.

Postup intervenčných vojsk v niekoľkých smeroch orientovaných na najdôležitejšie politické, hospodárske a vojenské centrá jednotlivých regiónov vylúčil uskutočnenie mobilizácie (na základe úspešnej mobilizácie mal dosiahnuť početný stav ČSLA 655 000 vojakov). V konkrétno-historických podmienkach bol z vojenského hľadiska účinne eliminovaný reálny variant, a to potenciálny vznik samostatných, lokálnych centier odporu. Vojenská intervencia bola úspešná len ako vojenská operácia. Totálne zlyhal jej politický variant – nastolenie robotnícko-roľníckej vlády.

Text: Dr. Miloslav Púčik, CSc., plk. v. v.
Vojenský historický ústav Bratislava

4. júl: Vedenie KSČ bolo pozvané na rokovanie do Varšavy, ale predsedníctvo ÚV KSČ rozhodlo navrhnuť miesto spoločnej schôdzky dvojstranného rokovania

14. – 15. júl: Predstavitelia Bulharska, Maďarska, NDR, Poľska a ZSSR na schôdzke vo Varšave schválili Brežnevov koncept otvoreného listu adresovaného KSČ. Obsah bol zmesou vážneho varovania so zrejmyými prvkami hrozby.

17. júl: Predsedníctvo ÚV KSČ v odpovedi na varšavský list vyvracalo obvinenia a kritiku, odmietlo myšlienku o internacionálnej pomoci. Po zverejnení varšavského listu a odpovedi naň vypukla lavína súhlasných rezolúcií, telegramov a listov od verejnosti. To viedlo k zjednoteniu občanov, posilneniu dôvery k vedeniu KSČ (78 % občanov) a práva na vlastnú československú cestu.

29. júl – 1. august: V Čiernej nad Tisou sa v železničnom vozni stretli členovia vedenia KSČ a KSSZ. Sovietska strana stupňovala tlak na československú reformu.

30. júl: Moskovská Pravda uverejnila list 99 zamestnancov pražskej Pragovky s výzvou k mocenskému zásahu ZSSR proti „kontrarevolúcii“ v ČSSR

3. august: V Bratislave sa uskutočnila schôdzka štátov Varšavskej zmluvy s vedúcimi predstaviteľmi KSČ; prijaté vyhlá-

senie naznačovalo, že „bratské strany nikomu nedovolia vziať klin medzi socialistické štáty“ a že problémy vyriešia „vzájomnou pomocou a podporou“.

Na rokovaní odovzdali Alois Indra, Drahomír Kolder, Oldřich Švestka, Antonín Kapek a Vasil Biľak Leonidovi Brežnevovi list, v ktorom ho žiadali o „bratskú pomoc pred hrozbou kontrarevolúcie“. Pozývaci list poslušil ako zámenka na inváziu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Kópia ruského originálu aj český preklad boli zverejnené v roku 1993.

17. august: Maďarský vodca J. Kádár sa v Komárne stretol s A. Dubčekom, tlmočil mu veľkú nespokojnosť Moskvy s vývojom v Československu a upozorňoval na možné dôsledky

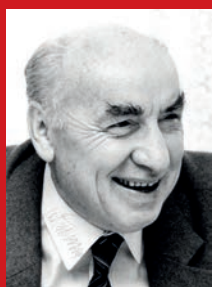
20. august: V Prahe sa začalo zasadanie predsedníctva ÚV KSČ; počas neho o 23.30 h prišla prvá správa o obsadzo-

Josef Smrkovský

vaní republiky vojskami ZSSR, NDR, Poľska, Maďarska a Bulharska. Minister obrany M. Dzur vydal rozkaz, aby armáda nekládla odpor. ÚV KSČ vydal Prevolaenie ku všetkému československému ľudu, v ktorom sa uvádzalo, že vojská obsadzujú ČSSR proti vôli ústavných orgánov a bez ich vedomia.

21. august: Bola obsadená väčšina dôležitých miest v ČSSR. Na mimo-

Oldřich Černík

podplukovník v. v.
Zdeněk Král

Deťom rozbíjal pokladničky

V noci z 20. na 21. augusta v liptovskomikulašskom Vojenskom technickom učilišti slúžil podplukovník v. v. Zdeněk Král ako pomocník dozorného na vchode – a tak na vlastnej koži zažil, keď ich školu obsadili okupanti. „Bolo to kruto ponižujúce, ale nikto nedal rozkaz na obranu, nedalo sa robiť nič. V nasledujúcich dňoch sme ešte ako študenti sedávali v oknách, hojdali nohami, provokačne sa napchávali jedlom a posmešne pokrikovali po Rusoch, ktorí boli nielenže hladní, ale aj dezorientovaní. Pritom samotní tí vojakovia v podstate za nič nemohli.“ Intervencia, okupácia a následná normalizácia však mohli za to, že Zdeněk Král prišiel o vysnívanú vojenskú kariéru, bol ponížený a žil v neistote. „Každú chvíľu ma začiatkom normalizácie volali na pohovory a kontrarozviedčici aj na vypočúvanie. Podstatne sa mi zhoršil zdravotný stav. Zo stresu a nervov som dostal chronickú pankreatitídu aj vredy na dvanástorníku, takže aspoň som odvtedy nezjedol ani len rumovú pralinku,“ zavtipkoval si na svoj účet. „Už na útve v Poprade som bol dookola riešený za to, že som nesúhlasil s okupáciou, no prvé vlny previerok som voľajako zvládol. Priťažilo aj to, že som udržiaval kontakt s príbuznými, ktorí v roku 1968 odišli na Západ.“ Tlak bol čoraz väčší. Presunuli ho na podradnú pozíciu. Z dôvodov politickej nespoľahlivosti ho v roku 1976 napokon prepustili z armády. „Mali sme dve deti, a kým som získal prácu, deťom som musel porozbíjať pokladničky, aby sme mali aspoň na základné potraviny. Ten pád na sociálne dno bol najhorší. Našťastie manželka, Liptáčka, nás udržala vždy nad vodou.“ Z. Král si vďaka výbornej znalosti matematiky napokon našiel prácu vo výpočtovom stredisku popradského Tatramatu. „Napríklad syn mal problém s odporúčaním na strednú školu, mohol ísť iba na učilište. Bol ale vynikajúci žiak, takže po roku sa mi predsa len podarilo zariadiť jeho premiestnenie na priemyslovku,“ spomína ďalšie príkoria. V roku 1991 bol rehabilitovaný, priznali mu hodnosť podplukovníka. „Do aktívnej služby som ale reaktivovať nemohol kvôli zlému zdravotnému stavu,“ pokrčil plecami Z. Král, ktorý ešte spomenul, že keď v roku 1991 prestavoval svoj popradský byt, našiel v ňom aj smutný suvenír predchádzajúcej doby: staré odpočívacie zariadenie.

Ozveny okupácie

plukovník v. v. Tomáš Švec

Rušili sovietske vysielanie

Plukovník v. v. Tomáš Švec spomína, že 20. augusta 1968 sa vrátil z dovolenky k útvaru vo Vimperku. „Do neskorých nočných hodín som môjmu spolubývajúcemu na ubytovni rozprával zážitky z Vysokých Tatier. Po polnoci sa vrátil ďalší kolega, zabúchal nám na dvere a znepokojene oznámil, že Československo obsadzujú vojská Varšavskej zmluvy. Najprv sme si mysleli, že si z nás robí srandu, ale keď sme si pustili rádio, pochopili sme, že je to pravda. Bol som veliteľ spojovacej roty. Náčelníci staníc mi oznámili, že zachytili prevádzku v rádiových sieťach v ruskom jazyku, ktorú sme začali intenzívne rušiť. Na výzvu Československého rozhlasu sme zabezpečili retransláciu jeho vysielania cez naše stanice. Podarilo sa nám zabezpečiť odvysielanie niekoľkých protestných správ proti okupácii z okolitých podnikov a družstiev. Naša činnosť mala kladný ohlas v dôstojníckom zbore aj na verejnosti. Až do obdobia začatia normalizácie. Najprv som bol vyšetrovaný ako svedok, nakoniec ako obžalovaný. Bol som obžalovaný spolu s ďalšími kolegami za to, že 21. augusta 1968 v ranných hodinách ako veliteľ spojovacej jednotky som dovolil, aby moje posádky rádiových staníc rušili vysielanie Sovietskych vojsk, dal som pokyn osádkam, ako majú rušenie uskutočniť, a zabezpečil som odvysielanie nesúhlasných rezolúcií so vstupom vojsk na územie ČSSR. Vojenský súd bol 24. februára 1971. Keď ma sudca oslovil slovami: Obžalovaný, vstaňte!, nemohol som stále veriť tomu, že sa to týka mňa. Bol to veľmi nepríjemný a ponižujúci zážitok. Súd nás uznal vinnými a odsúdil mňa, vtedy nadporučíka, k trestu odňatia slobody v trvaní 9 mesiacov na skúšobnú dobu jedného roka. Aj keď som spomínanú dobu prežil, celé roky sa so mnou vliekol tento tzv. kádrový hrb. Až 22. apríla 1992 vtedy Najvyšší súd v Prahe svojím uznesením zrušil rozsudok Obvodného vojenského súdu z Českých Budějovic s tým, že uvedené skutky neboli trestným činom.“

Jiří Hájek

riadnej schôdzi sa zišla vláda a vyjadrila svoj protest vládam piatich štátov, ktoré sa zúčastnili na okupácii. O ČSSR sa začalo rokovať v Rade bezpečnosti OSN. Po zmarenom pokuse o vytvorenie prosovietskej tzv. robotnícko-roľníckej vlády boli prereformní politickí predstavitelia KSČ na čele s A. Dubčekom okupantmi odvedení do ZSSR.

22. august: V pražskej továrni ČKD vo Vysočanoch zasadal mimoriadny XIV. zjazd KSČ; z 1 543 riadne zvolených delegátov sa ich dostavilo 1 219. Zjazd zvolil nový ústredný výbor na čele s internovaným A. Dubčekom a významne sa podieľal na riadení občianskeho odporu proti okupácii. Na zjazde na zákrok G. Husáka neboli prítomní slovenskí delegáti, čo neskôr umožnilo kolaborantom spochybniť jeho legitimitu.

23. – 26. august: Na žiadosť prezidenta L. Svobodu prebiehalo v Moskve rokovanie československej a sovietskej politickej reprezentácie. Skončilo sa podpisom tzv. Moskovského protokolu, ktorý obsahoval zákaz „protisocialistických organizácií“ a sociálnej demokracie, upevnenie postavenia orgánov Verejnej bezpečnosti a ČSLA, stranícku kontrolu tlače, kádrové zmeny a prísľub etapovitého odchodu intervenčných vojsk. Jediný z 26

českých a slovenských politikov ho odmietol podpísať František Kriegel.

24. august: Vyvrcholením ľudového odporu proti vojenskej intervencii bol hodinový generálny štrajk.

Na zasadanie Rady bezpečnosti OSN sa dostavil minister zahraničia Jiří Hájek, ktorý vo svojom vystúpení odsúdil vojenskú okupáciu Československa. V ďalších dňoch sa však postoj česko-slovenskej delegácie zmenil a už 27. augusta požiadala o stiahnutie tzv. československej otázky z programu rokovania Rady.

25. august: Československá vláda na zasadaní v Prahe konštatovala, že prísľub, ktorý dal veliteľ armád piatich krajín prezidentovi Svobodovi o uvoľnení vládnych objektov a umožnení normálnej práce vlády, nebol dodržaný. Naopak, v noci z 24. na 25. augusta cudzie vojská násilne vnikli do dotvrdy neobsadených ministerstiev a uskutočňovali tam prehliadky.

Na moskovskom Červenom námestí protestovalo proti okupácii Československa osem odvážnych sovietskych občanov – intelektuálov, umelcov i robotníkov, za čo ich stihli kruté tresty v podobe väzenia, vyhnanstva i nútenej hospitalizácie v psychiatrických ústavoch.

30. august: Vedúci rumunský stranícky a štátny predstaviteľ N. Ceaușescu v prejave v Kluži vyhlásil, že použitie síly jednou socialistickou kraji-

František Kriegel

generálporučík v. v. Pavel Honzek

Podmínované výjazdy

Generálporučík v. v. Pavel Honzek po absolvovaní vojenskej školy vo Vyškove 24. augusta 1968 nastupoval ku svojmu útvaru 13. tankovej divízie, konkrétne k 15. tankovému pluku v Miloviciach. Vtedajší mladý poručík išiel vlakom, ktorý čiastočne obchádzal rozsiahly areál kasární. Jeho súčasťou bolo aj vojenské letisko. A uvidel jeho dvojnásobné obkľúčenie tankami. Najskôr poľskými, za nimi stál sovietsky tankový pluk. Vnútri areálu boli blokové československé jednotky. „Každú noc sa ozývali výstrely. Aj keď väčšinou do vzduchu, vojaci sa obávali chodiť do stráží. V takomto stave sme prežili zopár týždňov. Potom som bol ako veliteľ s výše stovkou vojakov odvelený do Ústí nad Labem, kde sme strážili dôležité objekty v meste. O nejaký čas už prvý prápor nášho pluku začal vagónovať techniku. Pristavili vagóny aj pre nás. Park techniky nám však strážili Soviety, ktorí nás do neho nechceli pustiť. Vzápätí sme zistili, že sú všetky výjazdy z parku podmínované. Najskôr ich teda museli Soviety odmiňovať, aby sme mohli s technikou vyjsť von. Všetko sme naložili na železničné vagóny a vyrazili sme smerom na východ. Nikto nevedel, kam smerujeme. Šírili sa rôzne reči...“ spomína generál Honzek. Išli do neznáma. V jednej stanici ich odstavili a išli sa najesť. Vojaci v čiernych tankistických kombinézach však miestnym pripomínali Rusov. Preto ich privítala nepriateľsky naladená krčma. Až keď prehovorili, situácia sa zmenila a ľudia ich bohato pohostili. Rovnako aj ďalšie transporty pluku, ktoré prišli po nich. Až v Púchove sa dozvedeli, že trojdňová cesta pluku skončí v Martine. „Politruck nás vo vlaku strážil. Slováci Vás neprijmú, buďte na pozore, pripravte si zbrane. S malou dušičkou sme preto vystupovali na martinskej stanici. Opak bol však pravdou,“ dnes už s úsmevom v pamäti loví spomienky na rok 1968 generál Honzek. Slovensko sa napokon pre neho stalo domovom a profesionálnym pôsobiskom pre celú vojenskú kariéru, ktorú zavŕšil v Trenčíne na Generálnom štábe Armády SR.

Pred budovou Filozofickej fakulty UK na Gondovej ulici
Šafárikovo námestie, Bratislava, ČSSR,
21. – 22. august 1968
Foto: Ladislav Bielik

nou proti druhej je nezlučiteľné s komunizmom

31. august: Na zasadnutí ÚV KSČ bol prijatý Moskovský protokol ako jediné riešenie. Reformné sily na čele s A. Dubčekom stále predpokladali, že existuje reálne východisko z tragickkej situácie, možnosť normalizovať situáciu v krajine a dosiahnuť odchod cudzích vojsk.

2. september: Vláda ČSSR vzala na vedomie, že riaditeľ Úradu pre tlač a informácie vydá pokyn, aby československé médiá nekritizovali štáty, ktorých armády vstúpili do Československa

6. september: Predseda Národného frontu František Kriegel bol v dôsledku postoja k vojenskej okupácii ČSSR nútený odstúpiť. Na návrh A. Dubčeka bol zvolený za nového predsedu NF ČSSR Evžen Erban. Vyšlo posledné číslo dvojtyždenníka Zväzu slovenských spisovateľov Kultúrny život.

8. september: V Poľsku sa na protest proti vojenskej okupácii Československa upálil poľský občan Ryszard Siwiec
12. september: Podal demisiu minister zahraničných vecí ČSSR J. Hájek

13. september: Národné zhromaždenie ČSSR schválilo modifikovaný vládny program, v ktorom pod tlakom moskovského diktátu upustilo od viacerých kľúčových reformných krokov, týkajúcich sa občianskej spoločnosti, ľudských práv a slobôd. Súčasne schválilo zákon č. 127/1968 Zb. o niektorých prechodných opatreniach v oblasti tlače a ostatných hromadných informačných prostriedkov, na základe ktorého vznikli orgány cenzúry – úrady pre tlač a informácie.

16. september: Československá delegácia vedená ministrom národnej obrany Martinom Dzúrom rokovala v Mukačeve s maršalom A. Grečkom o vojen-

ských aspektoch pobytu sovietskych vojsk v ČSSR. Zložité rokovania vyústili do záveru, že na území Československa bude rozmiestnených 70- až 80-tisíc sovietskych vojakov. Pre čs. armádu to znamenalo vyprázdniť 32 posádok so 60 útvarmi pri finančných nákladoch okolo jednej miliardy korún.

17. september: ÚV KSČ navrhol odvolať Jiřího Pelikána z funkcie ústredného riaditeľa Československej televízie.

29. september: Vláda prijala uznesenie, podľa ktorého sa zavádzal päťdňový pracovný týždeň vo všetkých prevádzkach, kde na to boli vhodné podmienky. Pracovný týždeň sa skrátil na 41,5 hodiny.

16. október: V Prahe bola podpísaná zmluva medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou Zväzu sovietskych socialistických republík o podmienkach dočasného pobytu so-

Ludvík Vaculík

vietskych vojsk na území Československej socialistickej republiky.

Národné zhromaždenie ČSSR prijala Zákon o dočasnom pobyte sovietskych vojsk v ČSSR, čím sa okupácia legalizovala. Za hlasovalo 228 poslancov, 10 sa zdržalo hlasovania a proti boli len štyria.

21. október: Prvé maďarské vojenské jednotky opustili územie ČSSR

27. október: Národné zhromaždenie prijalo ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii

Muž s odhalenou hrudou

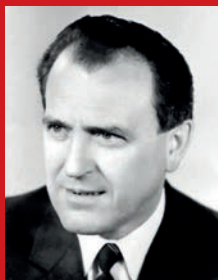
Narodil sa 1. mája 1924 v Kľačanoch. Vyučil sa za inštalatéra. Po vojne sa s matkou presťahovali do Bratislavy, kde žili v Karlovej Vsi. Ako vodo- a plynoinštalatér vystriedal niekoľko pracovísk. Naposledy pracoval v bratislavskom Stavebnom podniku. V roku 1948 sa oženil s Margitou Nitrianskou, pôvodom z Nitry. Spočiatku bývali na Vydrici, neskôr na Sokolskej ulici. Vo vedľajšom dome býval predstaviteľ normalizačného procesu Vasil Biľak a začiatkom 60. rokov aj predstaviteľ Pražskej jari Alexander Dubček. S manželkou mali štyri deti: Ladislava, Emíliu, Ľudovíta a Danu. Po tragickom manželkinej smrti v roku 1963 sa už neoženil. Počas okupácie 21. augusta 1968 ho fotograf Ladislav Bielik zachytil na zábere, ktorý pod názvom Muž s odhalenou hrudou pred okupačným tankom obletel celý svet a dodnes je ikonickým obrazom invázie spojeneckých vojsk. Emil Gallo sa o svojom čine doma ani v práci nikomu nezmienil. V roku 1971 v hlbokkej depresii dobrovoľne odišiel zo života. Jeden z jeho potomkov, syn jeho vnuka Jána Gogu Dávid, sa narodil 21. augusta v roku 2006.

Anna Bělohoubková

Vyhodená na hodinu

„Dôstojníkom v previerkovej komisii som naplno povedala, že aj oni sa predsa bili do prs, ako sú za Dubčeka. Aj to, ako ešte pred intervenciou rozprávali, že keby čosi, oni do kasární Rusov nevpušťa. Samozrejme – do krvi sa urazili a nemala som žiadnu šancu,“ spomenula Anna Bělohoubková. „Z bývalého Vojenského delostreleckého učilišťa v Martine ma prepustili pre politickú nespoľahlivosť. Zavážila aj moja činnosť v skautingu a v Slovenskom junákovi, hoci predseda previerkovej komisie bol do roku 1948 tiež skautom,“ dodala. No povedala aj to, že skončila na ulici tiež preto, lebo pri previerkach skrátka potrebovali vyhodíť určité percento ľudí – a ona ako občiansky zamestnanec nemala žiadne zastanie. „Keď ma vyhodili, ani mi nedovolili, aby som sa zbalila. Vložili mi osobné veci a na hodinu som musela byť preč z kasární. Pamätám si, ako som mala práve vtedy zlomený prst. Bolelo to. No ten prístup ma bolel nepomerne viac. Nehovoriac o tom, že tri roky ma nikto nechcel zobrať do práce. Radšej sme sa s manželom a dvoma synmi presťahovali do Bratislavy. S tým, že si tu nájdem prácu ľahšie. Napokon ma až po ďalších dvoch rokoch zamestnali v Zberných surovinách. Potom mi kamarát, ktorého tiež cez previerky vyhodili z armády, našiel miesto v učtárni Protetiky.“ Napriek príkormom sa jej podarilo získať pozíciu dobrovoľného funkcionára na úseku mládeže pri odbore turistiky vtedajšej telovýchovnej organizácie (ČSTV). „Tiež som organizovala pre deti putovné pionierske tábory. Bolo to v podstate to isté ako skauting, len sa to ináč volalo. Pravda, ak si odmyslíme ten ideologický balast,“ dokončila zanietaná turistka, ktorej však doteraz pri spomienke na august 1968 možno čítať z tváre smútok a odmietnutie.

Vasil Biľak

28. október: Vyše osemtisíc mladých ľudí demonštrovalo v Prahe proti intervencii a okupačným vojskám. Napriek tomu, že proti nim zasiahla polícia, 6. – 11. novembra nasledovali protestné akcie aj v Brne a v Bratislave.

30. október: Prezident republiky L. Svoboda, predseda vlády ČSSR O. Černík a predseda Národného zhromaždenia ČSSR Jozef Smrkovský slávnostne podpísali ústavný zákon o československej federácii

4. november: Do 4. novembra opustili územie Československa vojenské jednotky Bulharska, Maďarska, Poľska a NDR. V ČSSR ostala iba Sovietska armáda (do roku 1991).

14. – 17. november: V Prahe zasadanie ÚV KSČ ukončilo prvú etapu normalizácie politickej situácie v ČSSR.

19. – 21. november: Na výzvu Zväzu vysokoškolského študentstva sa uskutočnil celoštátny štrajk na podporu požiadaviek, ktoré študenti predložili ministerstvu školstva, proti postupnému obmedzovaniu slobôd dosiahnutých po januári 1968. Predsedníctvo vlády vydalo vyhlásenie, že akcie študentov narúšajú normalizačnú pomerov a 20. novembra predsedníctvo ÚV KSČ, predsedníctvo Národného zhromaždenia a Ústredná rada odborov vydali spoločné vyhlásenie všetkým občanom, aby pomohli čeliť neuváženeným akciám.

20. november: A. Dubček poslal L. Brežnevovi list, v ktorom sa sťažoval na nelegálne vysielanie sovietskej propagandistickej rozhlasovej stanice Vltava a vydávanie podobného časopisu Správy

13. december: V Kovarciach (okres Topoľčany) sa konala schôdza „komunistov – internacionalistov“, členov extrémne dogmatického a konzervatívneho krídla v KSS. Požadovali, aby z politického života odišli viacerí stúpenci reforiem na čele s A. Dubčekom.

1969

1. január: O polnoci z 31. decembra 1968 na 1. január 1969 vznikli Slovenská socialistická republika a Česká socialistická republika. Prvým predsedom vlády SSR sa stal Štefan Sádovský.

16. január: Na protest proti okupácii sa na Václavskom námestí v Prahe upálil

študent histórie Filozofickej fakulty Karlovej univerzity Jan Palach. Na následky ťažkých popálenín skončil 19. januára.

25. január: Pohreb Jana Palacha na cintoríne v Olšanoch sa stal veľkým protestom proti pokračujúcej okupácii a zostrujúcej sa normalizácii. V roku 1973 boli jeho pozostatky bez súhlasu príbuzných potajomky a narychlo spolnené a uložené na cintoríne v jeho rodných Všetatoch. Krátko po Palachovi

Gustáv Husák

Ladislav Bielik

Kronikár 21. augusta

Dnešnú Tému ilustrujeme cennými dobovými fotografiami Ladislava Bielika z výstavy Ladislav Bielik, 14+1 z augusta '68, ktoré nám láskavo poskytol jeho syn Peter Bielik. Jeho otec, známy slovenský fotograf Ladislav Bielik, sa narodil 28. mája 1939 v Leviciach. Mal dve sestry Gabrielu (1941) a Máriu (1951). Po maturite na chemickej priemyselnej škole začal pracovať vo Virologickom ústave Slovenskej akadémie vied. Vtedy začal fotografovať. Fotografoval zo záľuby, ale hobby sa mu stalo povolaním. Zaujímal ho najmä šport. Sám bol športovcom, aktívne boxoval, takže začal spolupracovať so športovými časopismi. Najmä s denníkom Štart, kam nastúpil v roku 1965. O rok prešiel do populárneho mládežníckeho denníka Smena. V roku 1968 sa oženil s kolegyňou, novinárkou Alicou Malou. Vrcholom jeho tvorby je 187 fotografií z ulíc Bratislavy, ktoré urobil počas prvých dní intervencie štátov Varšavskej zmluvy v auguste 1968. Fotografia Muž s odhalenou hrudou pred okupačným tankom bola v roku 1968 zaradená do výstavnej kolekcie World Press Photo. Neskôr túto fotografiu vybrali do najrenomovanejších súborov najlepších fotografií 20. storočia. V roku 1971 odišiel zo Smeny do redakcie športového týždenníka Štart, ktorý začal vychádzať farebne. V tom čase už bol špičkovým fotoreportérom. Popri skvelých dokumentoch robil aj aranžované portréty špičkových športovcov a umelcov. Úzke zameranie na šport ho hendikepovalo, ale z núdze urobil cnosť. Šport mal rád, rozumel mu, jeho snímky mali atmosféru aj vtedy, keď nešlo o významné športové podujatia. V roku 1975 však musel ako jedna z obetí normalizačných previerok a čistiek odísť aj z redakcie Štart. Živil sa na voľnej nohe. Jeho fotografie sa sporadicky objavovali v časopisoch Štart, Život a Slovenka. Jeho veľkou vášňou bolo fotografovanie motoristických súťaží. Zahynul v roku 1984 počas automobilových pretekov do vrchu v pohorí Pilíš neďaleko Budapešti pri výkone svojho povolania.

vi sa na protest v Plzni upálil 25-ročný robotník Josef Hlavatý. Do apríla 1969 Palachov a Hlavatého príklad nasledovalo 27 ďalších ľudí. Siedmi vrátane študenta Jana Zajíca či košíckeho vojaka Michala Lefčíka zomreli.

21. a 28. marca: Víťazstvá československej reprezentácie na hokejových majstrovstvách vo Švédsku nad tímom Sovietskeho zväzu viedli v československých mestách k oslavám, ktoré sa zmenili na manifestácie proti okupácii. V Prahe počas nich neznámi páchatelia rozbili výklad pobočky ruských aerolínií Aeroflot.

17. apríl: Alexander Dubček skončil na čele československých komunistov. Na pléne ÚV KSČ bol do funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ zvolený Gustáv Husák. „Socializmus s ľudskou tvárou sa zmenil na socializmus s husou kožou.“ A. Dubček sa stal predsedom Federálneho zhromaždenia ČSSR.

21. august: Demonštrácie pri príležitosti prvého výročia okupácie rozháňala československá polícia, čo si vyžiadalo viacero ľudských životov. Do ulíc proti demonštrantom vyšla s technikou i Československá ľudová armáda.

22. august: Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia ČSSR prijalo Zákonné opatrenie Predsedníctva Federálneho zhromaždenia č. 99/1969 Zb. z 22.

Jan Palach

augusta 1969 o niektorých prechodných opatreniach potrebných na upravenie a ochranu verejného poriadku – alebo ľudovo obuškový zákon. Dával mimoriadne právomoci Zboru národnej bezpečnosti s cieľom zabezpečiť verejný poriadok a normalizáciu pomerov v okupovanom Československu. Slúžil na perzekúciu ľudí, ktorí boli nespokojní s pomermi v štáte. Podpísal ho prezident republiky Ludvík Svoboda, predseda Federálneho zhromaždenia Alexander Dubček a predseda federálnej vlády Oldřich Černík.

Na jesennom zasadnutí bol A. Dubček odvolaný z predsedníctva Federálneho zhromaždenia a vzápätí vylúčený aj z predsedníctva ÚV KSČ.

1970

10. december: Husákovský Ústredný výbor KSČ schválil dokument Pouče-

Gustáv Husák a L. I. Brežnev – nerozborné priateľstvo ČSSR a ZSSR

nie z krízového vývoja v strane a spoločnosti od XIII. zjazdu KSČ. Po krátkom pôsobení ako veľvyslanec ČSSR v Turecku bol A. Dubček povolaný späť do vlasti a zbavený členstva v komunistickej strane.

Najlepšie stíhačky druhej svetovej vojny

Americká kobra v ruských službách

Jedna z najúspešnejších
stíhačiek sovietskeho letectva
počas druhej svetovej vojny bola
americkej výroby. Paradoxné je, že
kým na iných bojiskách sa vôbec
neosvedčili, na východnom
fronte stroje Bell P-39
Airacobra doslova zažiarili
a vyrovnali sa najnovším
nemeckým stíhačkám.

P-39 začal vznikať v roku 1937 a bol v mnohých ohľadoch revolučný. Motor bol umiestnený uprostred trupu až za kabínou pilota a poháňal vrtuľu prostredníctvom dlhého hriadeľa. Stroj mal prednú podvozkovú nohu namiesto vtedy bežného zadného ostrohového kolieska.

Dôvodom tejto konfigurácie bola výzbroj. Kým dovtedy bol základom konštrukcie motor, ktorému sa prispôbovalo všetko ostatné, základom Airacobra bola výzbroj. Tú tvoril silný kanón kalibru 37 mm, ktorý potreboval v prednej časti trupu veľa miesta, a tomu sa prispôbilo všetko ostatné vrátane umiestnenia motora. Piloti mali z toho spočiatku obavy, ale tie sa ukázali ako neopodstatnené. Nie je známy prípad, že by dlhý hriadeľ vrtule spôsobil počas služby P-39 nejaké vážne problémy. Naopak, vedľajším dôsledkom tohto riešenia bola aerodyna-

mická čistota prednej časti trupu a dobrá obratnosť vďaka ľahzisku presne v strede lietadla.

Bez kompresora

Pôvodne P-39 zamýšľali ako výškovú stíhačku, ktorá bola vybavená turbokompresorom. Prototyp však nedosahoval požadovanú rýchlosť a odborníci na aerodynamiku usúdili, že nasávací otvor kompresoru kladie príliš veľký odpor. Na stretnutí s vedením americkeho letectva v roku 1939 súhlasil výrobca Larry Bell s jeho odstránením. Ťažko povedať, čo ho k tomu viedlo, ale zrejme potreboval za každú cenu armádu zákazku. Toto rozhodnutie bolo pre Airacobra osudové. Roku 1940 a 1941 totiž ukázali, že väčšina

leteckých bojov na západnom fronte sa odohráva v stredných a veľkých výškach. Airacobra bola síce nad zemou rýchla a obratná, no vo výškach nad 5 000 metrov jej začal rapidne dochádzať dych.

Britské letectvo objednalo 675 kusov, ale nakoniec ju do výzbroje zaradilo len skúšobne. Americké letectvo ju nasadilo iba v severnej Afrike a v Pacifiku. So zmiešanými výsledkami. V bojoch o Guadalcanal síce zostrelili 80 japonských lietadiel, ale rovnaký bol aj počet v bojoch stratených Airacobier. Viac víťazstiev nedosiahli práve pre slabé výkony vo výškach. Napokon sa viac osvedčili pri útokoch na pozemné ciele, ktoré ostreľovali kanónom, no niesli aj bomby na závesníku pod trupom.

Na Airacobre dosiahol štatút esa jediný americký pilot. Bol ním William Fiedler, ktorý od januára do júna 1943 v bojoch

o Šalamúnove ostrovy zostrelil päť japonských lietadiel. Zahynul pri nehode 30. júna 1943. Sedel práve v kokpite P-39 na zemi, keď doňho narazila iná Airacobra, ktorej zlyhal motor, a oba stroje vybuchli.

Fiedlera vytiahli z plameňov ťažko popáleného a o pár hodín zomrel.

Ideálne podmienky na východe

Úplne opačne sa však vodilo Airacobráb v službách sovietskeho letectva. ZSSR ich dostával v rámci zmluvy Lend-lease a napokon to bol jeden z najpočetnejších a jednoznačne najúspešnejší západný typ na východnom fronte. Letectvo sa tam totiž sústreďovalo na podporu pozemných vojsk a väčšina vzdušných bojov sa odohrávala v nízkych výškach, kde P-39 excelovali.

Prvé Airacobry poslali do Ruska Briti ešte pred koncom roka 1941, keď sa zbavovali nadpočetných strojov. Časť bola potopená na lodiach ešte po ceste, nakoniec ich z Británie dorazilo asi 150. Zvyšné už dodali priamo Američania. Napokon ich dorazilo spolu 4 719, čo tvorí polovicu produkcie a bola to takmer tretina zo všetkých stíhačiek, ktoré západní Spojenci dodali do ZSSR. Američania už dodávali len zdokonalené modely N a Q.

Bell P-39Q Airacobra

Dĺžka: 9,2 m

Rozpätie: 10,4 m

Max. hmotnosť: 3 800 kg

Max. rýchlosť: 626 km/h

Dolet: 840 km

Výzbroj: kanón 37 mm,
4 guľomety 12,7 mm

Sovietski piloti si Kobrušky, ako ich prezývali, veľmi obľúbili. Oceňovali silnú výzbroj. Kanón kalibru 37 mm mal síce nízku kadenciu (iba tri výstrely za sekundu) a nízku zásobu munície (30 granátov), no zásah z neho mal devastačné účinky. Veľmi sa im tiež páčil priestorový a prehľadne usporiadaný kokpit. Do kabíny sa nastupovalo dverami na boku ako do automobilu, kryt kabíny sa neodsúval dozadu ako na iných typoch. Všetky prístroje boli ergonomicky usporiadané, rádio bolo výkonné a spoľahlivé.

Najlepšie esá

Štyria zo šiestich najúspešnejších pilotov sovietskeho letectva dosiahli väčšinu zostrelov na Airacobrách. Každý zo štvorice Pokryškin, Rečkalov, Gulajev a Glinka zostrelil na P-39 viac ako 40 nemeckých lietadiel. Keďže celkovo najlepší americký pilot Richard Bong mal rovných 40 zostrelov, sú títo štyria Rusi zároveň najlepšími pilotmi amerických lietadiel v dejinách. Úplne najlepší je Grigorij Rečkalov, ktorý zo svojich 56 zostrelov získal 50 na Airacobrách. Alexander Pokryškin mal na Airacobrách 48 zostrelov a jeho celkový počet víťazstiev sa zastavil na čísle 59. Spolu 28 sovietskych pilotov získalo na Airacobrách 15 a viac zostrelov.

Stíhačky Bell slúžili na východnom fronte až do konca vojny a vyrovnali sa aj najnovším verziám nemeckých Bf 109 a Fw 190. Dokonca aj posledné víťazstvá a straty súvisia s týmto typom. Posledný zostrel Luftwaffe zaznamenal 8. mája 1945 pilot prúdového Me 262, keď nad Krušnými horami zostrelil sovietsky P-39. A posledné sovietske víťazstvo si 9. mája 1945 pripísal Vasilij Pšeničkov, ktorý v kokpite P-39 zostrelil nad Prahou nemecký Fw 189.

Okrem sovietskeho letectva, ktoré Airacobry používalo až do roku 1949, slúžili stroje Bell P-39 aj v letectve Slobodných Francúzov a po roku 1943 ich dostalo aj talianske spojenecké letectvo. Menšie množstvo používala aj Austrália a neutrálne Portugalsko.

Text: Miroslav Barič

Grigorij Rečkalov, ktorý zo svojich 56 zostrelov získal 50 na Airacobrách

Alexander Pokryškin mal na Airacobrách 48 zostrelov a jeho celkový počet víťazstiev sa zastavil na čísle 59

Pokračuje testovanie 4x4

Vo Vojenskom technickom a skúšobnom ústave Záhorie pokračuje proces testovania a overovania bojových obrnených vozidiel/viacúčelových taktických vozidiel 4x4, v rámci ktorých budú overené ich technické parametre. Výsledky testov budú následne tvoriť analytickú časť dokumentu, ktorý bude predložený na schválenie vlády SR. Zámerom testovania je zistiť, či budú vozidlá spĺňať stanovené operačné požiadavky OS SR. Celkovo bude testovaných osem vozidiel, a to COBRA 2, EJDER YALCIN, PATRIOT a EAGLE ako štyri vozidlá, ktoré postúpili do druhého kola rokovania. Do procesu testovania a overovania boli zaradené aj ďalšie štyri vozidlá, ktoré boli počas výstavy IDEB 2018 prezentované ako novinky alebo zmodernizované verzie. Ide o GERLACH, PERUN, ALIGATOR MASTER 2 a SHERPA Light APC. Parametre týchto vozidiel budú tiež overené počas testov tak, aby rezort obrany získal komplexný prehľad o technických parametroch čo najväčšieho počtu možných dodávateľov. Obstaranie vozidiel 4x4 je v súlade s Dlhodobým plánom rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj OS SR s výhľadom do roku 2030.

Maďarsko kupuje vrtuľníky

Maďarské ozbrojené sily kúpia 20 nových vrtuľníkov, ktorými nahradia doterajšie dosluhujúce stroje Mi-8 a Mi-17. Maďarský rezort uzavrel dohodu so spoločnosťou Airbus Helicopters o nákupe vojenskej verzie ľahkých viacúčelových vrtuľníkov H145M. Spoločnosť popri strojoch poskytne maďarskej armáde aj dodatočnú výbavu, výcvik a podporu. Ministerstvo obrany pripomenulo, že vzdušné sily nedávno kúpili malé výcvikové lietadlá od českej spoločnosti Zlín Aircraft. Svoj letecký park rozšírili začiatkom tohto roka aj o dve viacúčelové transportné lietadlá Airbus A319. Rozvoj spôsobilosti letectva sa ale týmto nekončí. Podľa rezortu obrany sa v rámci programu rozvoja armády Zrínyi 2026 čoskoro začne proces verejného zaobstarávania ďalších lietadiel, napríklad prieskumných či výsadkárskeho.

Jadrový arzenál poklesol

Text: TASR

Foto: TASR, Airbus Helicopters, BAE Systems, Milrem Robotics, Northrop Grumman

Svetové mocnosti k začiatku tohto roka mierne zredukovali svoj arzenál jadrových hlavíc, hoci príslušné modernizačné programy stále pokračujú. Vyplýva to z najnovšej správy, ktorú zverejnil Štokholmský medzinárodný ústav pre výskum mieru (SIPRI). Celkový počet jadrových zbraní vo vlastníctve deviatich známych jadrových mocností oproti vlaňajšku klesol zo 14 935 na 14 465 kusov. USA a Rusko napriek miernemu poklesu svojich zásob stále vlastní takmer 92 percent všet-

kých jadrových zbraní sveta. Na začiatku tohto roka USA disponovali 6 450 jadrovými hlavícami, pričom vlani ich mali 6 800. Rusko vlastnilo 6 850 jadrových hlavíc, v roku 2017 ich malo 7 000. Podľa všeobecnej mienky vlastní jadrové zbrane deväť krajín; okrem USA a Ruska sú nimi Británia, Čína, Francúzsko, India, Izrael, Pakistan a Severná Kórea. SIPRI odhaduje, že Pakistan má 140 – 150 jadrových hlavíc, India 130 – 140 a Severná Kórea 10 – 12.

Deväť fregát pre Austráliu

Austrália koncom júna uzavrela kontrakt s britským zbrojárskym gigantom BAE Systems v hodnote 35 miliárd austrálskych dolárov na skonštruovanie deviatich vojnových lodí novej generácie. Flotila fregát triedy Hunter bude dodaná austrálskym námorným silám do konca budúceho desaťročia. Spoločnosť BAE Systems porazila vo výberovom konaní konkurenciu zo strany talianskej firmy Fincantieri a španielskych lodeníc Navantia. Fregaty budú predstavovať najmodernejšie protiponorkové plavidlá na svete a posilnia bezpečnosť krajiny na niekoľko nasledujúcich desaťročí, vyhlásil austrálsky premiér Malcolm Turnbull. „Trieda Hunter poskytne austrálskym obranným silám najvyššiu úroveň smrtiacej a odstrašujúcej kapacity, ktorú naše bojové loďstvo potrebuje v časoch globálnej neistoty,“ dodal. Plavidlá nahradia

súčasnú deväťčlennú flotilu fregát triedy Anzac. Ich výzbroj bude zahŕňať priekopnícky obranný systém striel dlhého doletu. Austrália si tak posilní svoju vojenskú pozíciu voči Severnej Kórei a voči Číne, ktorá v uplynulých rokoch zintenzívňuje prítomnosť svojich síl v Juhočínskom mori. Kľúčovým bodom kontraktu bola požiadavka, aby sa značná časť konštrukčných prác zrealizovala v Austrálii, čím chce Canberra podporiť zamestnanosť v lodiarskom priemysle. Plavidlá postavia v štátnom podniku ASC Shipbuilding v meste Adelaide za použitia domácej ocele a vytvorí sa 4 000 nových pracovných miest. Zaradenie nových fregát do výzbroje je súčasťou najväčšieho investičného programu austrálskych námorných síl v mierových časoch, ktorý zahŕňa i kúpu 12 nových ponoriek a rovnakého počtu pobrežných hliadkových lodí.

Robotické pozemné vozidlo THeMIS, ktoré vytvorila estónska spoločnosť Milrem Robotics, je pozoruhodné protitankové zariadenie na pásovej platforme. Na rozdiel od iných takýchto vozidiel, ktoré sú prevažne schopné vykonávať len jednu úlohu, THeMIS je navrhnutý tak, aby mohol niesť veľké množstvo vybavenia na vykonávanie rôznych úloh. Bezposádkový pozemný bojový dron (Unmanned Ground Vehicle – UGV) disponuje zbraňovým systémom so zbraňami s malým aj veľkým kalibrom, dokáže dokonca zlikvidovať moderné tanky na vzdialenosť takmer 5 kilometrov. V rámci spoločného projektu s európskym výrobcom rakiet MBDA bude do vozidla THeMIS integrovaný systém IMPACT (Integrated MMP Precision Attack Combat Turret). Ide o diaľkovo ovládanú bojovú vežu, ktorá nesie dve protitankové rakety MMP (Missile Moyenne Portée) so stredným doletom (viac ako 4 km), ktoré sú schopné prebiť pancier z valcovanej ocele s hrúbkou 1 meter. Podľa vyjadrenia MBDA poskytne MMP vozidlu THeMIS bezkonkurenčnú schopnosť zasiahnuť cieľ za hranicou zorného poľa. Ide vraj o jediné protitankové riadené strely 5. generácie na svete. V súčasnosti nimi disponuje len francúzska armáda.

Pozemný bojový dron

Triton postráži kengury

Austrálska vláda oznámila, že kúpila prvý z amerických dronov s dlhým doletom, ktoré budú stáť 6,9 miliardy austrálskych dolárov (4,3 miliardy eur) a významne zvýšia prieskumné spôsobilosti krajiny. Austrálsky minister obranného priemyslu Christopher Pyne uviedol, že prvý bezpilotné lietadlo MQ-4C Triton kúpili od firmy Northrop Grumman za 1,4 miliardy austrálskych dolárov (887 miliónov eur). Pyne konštatoval, že prostredníctvom dronu schopného lietať vo veľkých výškach bude mať Austrália prieskumné a sledovacie spôsobilosti na desiatich percentách povrchu Zeme. Austrália podľa neho zvýši svoje výdavky na obranu na dve percentá hrubého národného produktu do roku 2020 – o rok skôr, než pôvodne prisľúbila.

Asfaltér alebo pomocný robotník

v hydínárskych závodoch – také

zamestnanie ponúkli nadporučíkovi

Ing. Dušanovi Maštenovi (1943) po tom,

ako ho v rámci normalizácie vyhodili

z armády.

Od rádiolokátorov mal ísť ku sliepkam

„O d malička som sa zaujímal o techniku, jadrovú fyziku a letectvo, počas štúdia na 11-ročnej strednej škole som absolvoval parašutistický výcvik, takže ma to celkom logicky priviedlo k vojakom,“ spomenie muž, ktorý najskôr absolvoval Technické učilište v Liptovskom Mikuláši so špecializáciou na protivzdušnú obranu a potom bol v skupine vybraných absolventov, ktorých priamo vyslali na päťročné štúdium na Vojenskú akadémiu v Brne.

Bratská facka

Rok 1968 mal byť pre neho mimoriadne úspešný. Pod vplyvom obrodných myš-

lienok socializmu s ľudskou tvárou vstúpil do komunistickej strany, čakala ho promócia na vojenskej vysokej škole ako inžiniera rádiolokačnej techniky, dovolenka, svadba a od 1. septembra nástup do vojenského útvaru vo Zvolene. „Prešlo pár mesiacov – a všetko skrachovalo. Len manželka, našťastie, tá vždy bola pri mne.“

O príchode okupačných vojsk sa dozvedel z rádia ráno po návrate zo svadobnej cesty. Bol u manželkiných rodičov, asi 50 km od Zvolena. Po krátkej rozlúčke s rodinou už nastupoval do nákladného auta – ako autostopár. Vodič zastavil mladíkovi v uniforme čs. vojaka tak ako ďal-

ší dvaja – bez zbytočných otázok. Ľudia sa zomkli, pomáhali si. Už o necelú hodinu sa hlásil veliteľovi útvaru vo Zvolene. Zvolenské námestie aj hlavné ulice boli pritom zaplnené kolónami tankov, delostreleckej techniky aj nákladnými autami plnými vojakov „spriatelenej“ armády. Ponad zvolenské kasárne v Podborovej nalietavali na pristátie na sliacke letisko okupačné stíhačky aj transportné Antonovy.

„Všetci boli maximálne napätí, rozkaz bol ostať v kasárňach, ale veliteľ útvaru ma okrem iného požiadal, aby som sa obliekol do civilu. Sledoval som a hlásil mu situáciu v meste, lebo vo Zvolene ma ešte nikto nepoznal.“ Ako spomína, vzťah obyvateľov k invázii bol jednoznačný: „Jasne ho vyjadrovali nápismi na cestách, plotoch aj budovách. Prvotné následky invázie bolo vidno všade. Okolo ciest stáli havarované alebo jazdy neschopné vojenské vozidlá, cesty, ploty, mosty, domy aj ich predzáhradky boli často poškodené alebo zdemolované. A aký bol vzťah spojencov, to jednoznačne vyjadrovali najmä ich guľomety namierené na budovu nášho veliteľstva zväzku.“

Vyhodenie z armády

Do krajnosti vypätá situácia sa mierne upokojovala, ale vzrušené debaty pokračovali. „Vyjasňovali sa postoje a ľudia sa začali deliť na tých, ktorí boli proti invázii, a na tých, ktorí ju boli ochotní akceptovať,“ spomenie D. Maštena. Aj v armá-

Prezident ČSSR armádny
generál Ludvík Svoboda

de sa začínala normalizácia, blížili sa previerky. V nich podľa neho prehrali tí, ktorí nezohli chrbát. A jemu sa postupne zbierali čierne body.

„Previerková komisia ma obvinila zo šírenia liberalisticko-oportunistických názorov a žiadala, aby som odvolal nesúhlas so vstupom vojsk Varšavskej zmluvy. Okrem iného mi vyčítali, že som na stránickej schôdzi nehlasoval za blahoprajný telegram novému normalizačnému generálnemu tajomníkovi Komunistickej strany Gustávovi Husákovi. Nestačil som sa pritom čudovať, ako sa podpísali aj viacerí tí, ktorí predtým s veľkým nasadením podporovali politiku reformátora Alexandra Dubčeka. Hlasoval som tiež proti vylúčeniu zo strany dôstojníka, ktorého do nášho útvaru previelili zo západných Čiech. Viem, že sa volal nadporučík Kolenatý. Tie dôvody, ktoré uvádzali jeho kritici, som nepovažoval za dostatočné na to, aby sme ho prostredníctvom vylúčenia zo strany vyhodili aj z armády. A aby sme mu zničili život!“ Takýto odpor či samostatné myslenie však už bolo neprípustné. Zo strany aj z armády ich vyhodili oboch.

Boj o existenciu

Ostal bez práce, presunutý medzi občanov druhej kategórie. Snažil sa nájsť zamestnanie, v ktorom by mohol uplatniť svoju kvalifikáciu – a nie nastúpiť do hydinárne či k asfaltérom, čo mu ponúkli. Keď sa vrátil k pocitom z tých čias, hovorí: „Zaujímavé bolo vidieť dobrého známeho v centre Zvolena, ktorý so značným prestihom prešiel na druhú stranu námestia, len aby sa so mnou nemusel stretnúť. Po nejakom čase som sa s tým vnútorne ako-tak vyrovnal. Aby som týmto ľuďom nerobil problémy, rovno som na tú druhú stranu prešiel ja...“

V čoraz ťažšej situácii si našiel miesto v Ústave systémového inžinierstva ako programátor. Dohodol sa na plate aj funkcii. Týždeň pred nástupom mu riaditeľ oznámil, že ho nemôže prijať. Zobraли by ho aj na sliackom letisku, ale riaditeľ mu priamo povedal, že ešte musí získať súhlas od okresného výboru komunistickej strany. Snažil sa, ale nezískal. Na zvolenskej vysokej škole sa situácia opakovala. Odborne nemal problém, ale vyhodnením z armády bol stigmatizovaný. „Aj inde už pri pohovore, ak ma naň vôbec pozvali, bolo zrejme, že kádrom som bol neprijateľný.“

Predsa len sa napokon našiel človek, ktorý vyhodnenému dôstojníkovi pomohol. Nastúpil ako majster do montážneho podniku spojov, do servisnej organizácie so sídlom v Prahe. Mala sieť technikov po celej republike vrátane stredného Slovenska. Zavádzali, obsluhovali a servisovali počítače Tesla 200. „Po období neistoty a obavy o holú existenciu mojej rodiny to bola obrovská úľava.“

Minister obrany ČSSR Martin Dzúr pripaľuje cigaretu normalizačnému generálnemu tajomníkovi ÚV KSČ a prezidentovi republiky Gustávovi Husákovi

Poníženie a návrat

Ambiciózny mladý odborník síce už mal prácu, ale nemohol publikovať, vyučovať, urobiť aspirantúru alebo doktorát, ani riadiť väčší kolektív pracovníkov. Nemohol vycestovať za hranice, nedostal zbrojný ani cestovný pas. Obmedzenia pokračovali a týkali sa celej rodiny. „Pošta zo zahraničia nám prichádzala s pečiatkou cenzúry, pri telefonických hovo-

„Keď sa rozbehla akcia s rehabilitáciou neoprávnene prepustených dôstojníkov s možnosťou reaktívácie, nastúpiť nazad do bojového útvaru som považoval za nereálne.“ Najskôr pracoval vo výpočtovom stredisku civilnej obrany, potom vyhral konkurz na riaditeľa Leteckých opravovní Banská Bystrica. Do funkcie ho menoval ešte federálny minister obrany Luboš Dobrovský. Vtedy mali 450 zamest-

„Zaujímavé bolo vidieť

známeho v centre

Zvolena, ktorý prešiel na

druhú stranu námestia,

len aby sa so mnou

nemusel stretnúť. Po

nejakom čase, aby som

ľuďom nerobil problémy,

rovno som na tú druhú

stranu prešiel ja...“

Dušan Maštena
v roku 1968

roch sa ozýval typický zvuk po zapnutí odpočívacieho zariadenia,“ spomenie. No zároveň dodá, že okrem tých, ktorí ho sledovali či na neho písali hlásenia, boli aj iní: „Veľká vďaka patrí všetkým známym aj neznámym, ktorí mne aj mojej rodine pomohli, keď bolo najhoršie,“ hovorí s úctou. Nežnú revolúciu privítal pri počítačoch, no už ako vedúci inžinier výpočtového strediska zvolenského podniku LIAZ. Ako odborník v oblasti, ktorú vtedy ovládal málokto, sa skrátka presadil aj napriek biľagu „politicky nespohľadlivého elementu“.

nancov, viedol ich deväť rokov, až kým v hodnosti plukovníka odchádzal do dôchodku. V súčasnosti je podpredsedom Ústrednej rady Zväzu vojenskej obrody Slovenska, predtým bol jej tajomníkom. „Okupácia v roku 1968 tvrdo zasiahla celú spoločnosť vrátane nás, vojakov, a našich rodín. Snažíme sa, aby sa na to v našom národe nezabudlo, lebo – veď viete, ako to býva s tými, ktorí sa nepoučia z vlastnej histórie...“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, archív D. M., TASR

Záujmové združenia u náčelníka

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Daniel Zmeko privítal 3. júla na tradičnom stretnutí zástupcov záujmových organizácií a združení. Pre generálporučíka Zmeko iš-

lo o prvé takéto stretnutie vo funkcii náčelníka GŠ OS SR. Medzi významné body rokovania patrilo oboznámenie zástupcov združení s plánom ďalšej spolupráce a rozvoja ozbrojených síl na najbližšie obdobie. Generálporučík Zmeko ich ubezpečil o plnej podpore i svojej osobnej zainteresovanosti na spolupráci ozbrojených síl s verejnosťou.

Sympóziu veliteľov vzdušných síl

Veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Ľubomír Svoboda sa 3. júla spolu s veliacim poddôstojníkom vzdušných síl štábnym nadrotmajstrom Petrom Kukom zúčastnil na sympóziu veliteľov vzdušných síl členských krajín NATO v priestoroch Allied Air Command, AIRCOM HQ na leteckej základni v Ramsteine. Veliteľ AIRCOM generál Tod D. Wolters charakterizoval súčasné bezpečnostné prostredie a strategický posun NATO. Témami sympózia boli jedinečný prínos leteckej sily pre úspech NATO, výzvy na poskytovanie leteckých spôsobilostí a aktualizácia integrácie moderných stíhacích lietadiel v NATO. Počas konferencie sa konali aj rozhovory veliacich poddôstojníkov vzdušných síl krajín NATO.

Ocenili vojenských historikov

Náčelník Generálneho štábu OS SR genpor. D. Zmeko prijal 3. júla dvoch pracovníkov Vojenského historického ústavu pri príležitosti ich životných jubileí. Pri príležitosti 65. narodenín ocenil činnosť samostatného vedeckého pracovníka Imricha Purdeka udelením Pamätného kríža II. stupňa a pri príležitosti 60. narodenín zástupcu riaditeľa vojenského múzea Petra Kadleca udelením Pamätného kríža III. stupňa. Obaja vedeckí pracovníci ako bývalí vojaci v rozhovore s generálporučíkom Zmekom ocenili jeho osobnú podporu činnosti ústavu aj snahu o zachovávanie vojenskej histórie a budovanie tradícií.

300

Ozbrojené sily chcú v budúcom roku vyvíjať vyše tristo vojakov zaradených do aktívnych záloh. Vojaci v zálohe, ktorí spĺňajú podmienky, sa môžu do 31. augusta 2018 hlásiť do aktívnych záloh prostredníctvom regrutačnej skupiny vo svojom krajskom meste. Pravidelné cvičenia podľa spôsobilostí budú v útvaroch OS SR od apríla do júna 2019. V tomto roku plánujú OS SR zaradiť do aktívnych záloh 116 vojakov v zálohe pre 21. zmiešaný mechanizovaný prápor Trebišov, 79 vojakov v zálohe pre prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava, 95 vojakov v zálohe pre ženijný prápor Sereď a 15 vojakov v zálohe pre Vojenskú políciu Trenčín.

ku plánujú OS SR zaradiť do aktívnych záloh 116 vojakov v zálohe pre 21. zmiešaný mechanizovaný prápor Trebišov, 79 vojakov v zálohe pre prápor radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava, 95 vojakov v zálohe pre ženijný prápor Sereď a 15 vojakov v zálohe pre Vojenskú políciu Trenčín.

Pokračuje výcvik

Vojaci dobrovoľnej vojenskej prípravy majú za sebou prvé dni výcviku. Celkom 87 dobrovoľníkov, z toho 23 žien, cvičí od pondelka 2. júla v priestoroch Základne vojenského a mobilizačného doplňovania v Martine. Počas jedenástich týždňov získajú základné vojenské vedomosti, zručnosti a po úspešnom ukončení aj viac ako 1 100 eur. Do Martina ich prišli podporiť minister obrany SR Peter Gajdoš a náčelník generálneho štábu genpor. Daniel Zmeko.

Minister zdôraznil, že hlavnou motiváciou pre absolvovanie dobrovoľnej vojenskej prípravy by malo byť v prvom rade vlasťenectvo a záujem o obranu Slovenskej republiky. Náčelník generálneho štábu genpor. Zmeko pripomenul, že výcvik vojakov dobrovoľnej vojenskej prípravy je dôležitou súčasťou systému tvorby záloh. Veliteľ Základne vojenského a mobilizačného doplňovania v Martine plk. Ľubomír Podhorec vysvetlil, že frekventanti prešli úvodnou administratívou, zdravotnými prehliadkami, boli vystrojení a začali plniť výcvikové úlohy.

Výcvik bude pokračovať do 14. septembra. Absolventi získajú vedomosti a zručnosti z odbornosti strelec, ženista, odmorovač a spojár a budú povýšení na vojakov 2. stupňa. Zároveň sa stanú jedným zo zdrojov záloh a v prípade záujmu o vstup do OS SR už nebudú musieť absolvovať základný vojenský výcvik. Rezort obrany pre nich zabezpečuje bezplatné ubytovanie, stravu, výstroj, výzbroj a náhrady cestovného.

Foto: Ivan Kelement

Máme nových dôstojníkov

Ovedna 69 absolventov bakalárskeho štúdia na Akadémii ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši slávnostnými promóciami a vyradením kadetov ukončilo 4. júla prvý stupeň vysokoškolského štúdia. Z nich 66 bude pokračovať v diaľkovom štúdiu na akadémii v magisterských a inžinierskych odboroch, pričom budú zároveň pôsobiť v Ozbrojených silách SR. Patrí im tiež prvá dôstojnícka hodnosť „poručík“. Zvyšní traja absolventi budú pokračovať v štúdiu na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach. Na vyradení kadetov sa zúčastnil generálny tajomník Služobného úradu MO SR Ján Holko a náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR genpor. Daniel Zmeko.

Nová tradícia

Z iniciatívy hlavného poddôstojníka Ozbrojených síl Slovenskej republiky štábného nadrotmajstra Vladimíra Beluša sa 27. júna v Mojtíne uskutočnilo stretnutie veliачich poddôstojníkov Ozbrojených síl SR. Nie náhodou práve v deň 280. výročia narodenia Ladislava Škultétyho-Gábríša, azda najznámejšieho poddôstojníka, ktorý pochádzal z územia Slovenska.

Program poddôstojníkov pokračoval pracovným rokovaním na Základni výcviku a mobilizačného doplnčovania v Martine. „Hlásime sa k našim vojenským koreňom z protifašistického aj národnooslobodzovacieho boja, no tie siahajú ešte oveľa hlbšie. Ladislav Škultéty-Gábríš, poddôstojník, ktorý aktívne slúžil 81 rokov a zúčastnil sa dvadsiatich dvoch vojenských výprav, môže byť pre náš poddôstojnícky zbor veľkou inšpiráciou. Stelesňoval to, čo očakávame od profesionálnych vojakov aj dnes: hrdosť, tímovú zodpovednosť, obetavosť a disciplinovanosť,“ povedal šbnrtm. Beluš a dodal: „Je potešujúce, akou obrovskou transformáciou prešiel náš poddôstojnícky zbor v období samostatnosti Slovenskej republiky, keď sa z málo vnímanej a často podceňovanej súčasti armády stal jednou z jej hlavných opôr.“

Hlavný poddôstojník OS SR tiež avizoval, že stretnutie veliачich poddôstojníkov pri príležitosti narodenia „cisárskeho večného vojaka“ bolo začiatkom novej tradície.

(pv)

„So školou sa síce ešte úplne nelúčite, no zároveň sa už stávané reálnou súčasťou armádneho sveta. A práve mladých, dynamic-kých ľudí s chuťou ďalej sa vzdelávať akútne potrebujeme,“ uviedol generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Ján Holko. Ako dodal, prvá zlatá hviezdička na výložkách nových poručíkov znamená okrem vyššej vojenskej hodnosti aj vyššiu zodpovednosť a dôveru, ktorú do nich ozbrojené sily vkladajú.

„Akadémia pripravuje dôstojníkov pre potreby pozemných aj vzdušných síl. Zároveň však rozširujeme spoluprácu aj s civilnými vysokými školami, kde tento rok na bakalárske štúdium v odbore pilot nastupuje šesť našich profesionálnych vojakov,“ uviedol náčelník generálneho štábu genpor. Daniel Zmeko.

Noví dôstojníci budú v najbližších dňoch zaradení najmä do funkcií v útvaroch Pozemných síl OS SR, napríklad ako veliteľia čiat. Popri plnení služobných úloh budú ďalej pokračovať na druhom stupni vysokoškolského štúdia v externej forme.

Foto: Ivan Kelement

● V júli sa priestoroch 5. pluku špeciálneho určenia v Žiline uskutočnil dvojtzádnový odborný kurz veliачich poddôstojníkov síl pre špeciálne operácie v hodnosti rotmajster. Jeho cieľom bolo, aby si účastníci osvojili princípy vodcovstva, kritické myslenie a zodpovednosť veliaceho poddôstojníka. Kurz zorganizoval 5. PŠU spolu s Joint Special Operations University v americkej Tampe a s veliteľstvom USA pre špeciálne operácie v Európe v Stuttgarte. Zúčastnilo sa na ňom 22 špeciálov zo siedmich krajín NATO, Austrálie a Nového Zélandu.

● K 1. júlu bol do funkcie zástupcu veliteľa 1. mechanizovanej brigády ustanovený pplk. Milan Cvik, predtým veliteľ 11. mechanizovaného práporu Martin, v ten istý deň tiež povýšený do hodnosti plukovník. Prvým júlovým dňom bol ustanovený do funkcie zástupcu náčelníka štábu pre operácie pplk. Jozef Csáky, ktorý do 30. júna pôsobil ako náčelník odboru plánovania a riadenia operácií. Na jeho funkciu bol ustanovený pplk. Ján Medveď.

● Zástupca náčelníka štábu veliteľstva Pozemných síl OS SR plk. Ján Drevenák 2. júla predstavil nového veliteľa práporu podpory velenia pozemných síl Michala Rázgu, ktorý bol dňom 1. júla ustanovený do veliteľskej funkcie a povýšený do hodnosti podplukovník.

● V nemeckom meste Strausberg sa 26. – 28. júna uskutočnili slovensko-nemecké štábne rozhovory. Slovenskú delegáciu viedol náčelník štábu veliteľstva pozemných síl plk. Ivan Balog, nemeckú náčelník pre podporu a logistiku nemeckej armády plukovník gšt. Dirk Kipper.

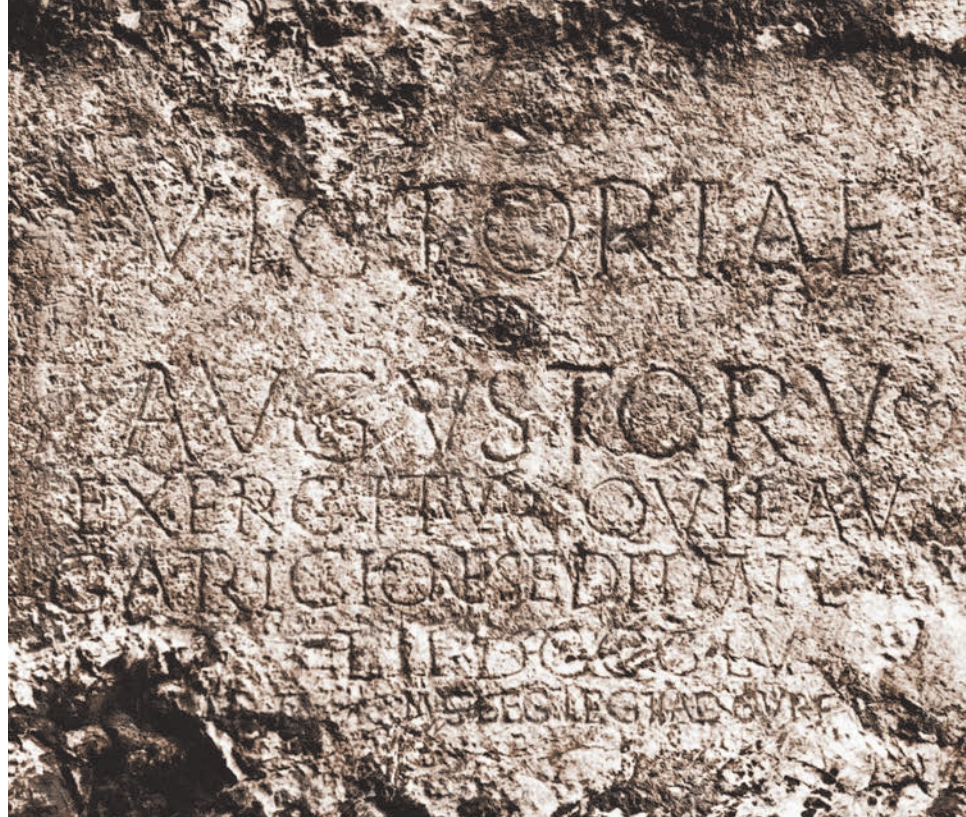
● V dňoch 28. – 30. júna sa uskutočnilo 10. prihraničné stretnutie česko-slovenských vojenských chemikov v Novom Hrozenkove v Českej republike. Ozbrojené sily SR reprezentovali príslušníci odboru bojovej podpory operácií štábu strategického plánovania GŠ OS SR pod vedením plk. Miroslava Ofčaroviča. Nasledujúce stretnutie bude koncom júna 2019 na Slovensku.

● Veliteľ Vzdušných síl OS SR genmjr. Ľubomír Svoboda sa 27. júna spolu s veľvyslancami USA a Spojeného kráľovstva Adamom Sterlingom a Andrewom Garthom zúčastnil v obci Polomka na pietnej spomienke venovanej americkým a britským príslušníkom špeciálnych služieb, ktorí sa zúčastnili SNP.

● Veliteľ vzdušných síl genmjr. Ľubomír Svoboda 13. júla privítal devätnásť poručíkov, absolventov Akadémie ozbrojených síl, ktorí nastúpili do materských útvarov vzdušných síl. „Vláda schválila nákup lietadiel F-16, máme nové dopravné lietadlá C-27J Spartan aj vrtuľníky UH-60. Vy s nimi budete pracovať,“ povedal genmjr. Svoboda a zdôraznil potrebu celoživotného vzdelávania a prehlbovania kvalifikácie.

● Záverečným taktickým cvičením pod názvom Blue Beret, konaným v dňoch 26. – 27. júna na posádkovom cvičisku Kolíňanský vrch, ukončila rotujúca jednotka svoju náročnú prípravu pred nasadením do vojenskej operácie UNFICYP.

● Pri príležitosti príchodu nového veliteľa opravárenského práporu pplk. Rastislava Bodika vykonali príslušníci práporu 2. júla slávnostný nástup. Funkciu prevzal od zástupcu veliteľa opravárenského práporu majora Róberta Kerekeša, ktorý bol poverený velením práporu od 1. mája 2018. Veliteľka brigády bojového zabezpečenia plukovníčka Zuzana Kraushubarová zažehnala novému veliteľovi opravárenského práporu veľa pracovných úspechov a dobrých rozhodnutí v novej funkcii.

NÁPIS NA TRENČIANSKEJ SKALE

*VICTORIAE AVGVSTORV(m)
EXERCITVS CVI LAVGARICIONE
SEDIT MIL(ites) L(egionis) II
DCCCLV ...IANS LEG(atus)
LEG(ionis) II AD(iutricis), CVR(avit)
F(aciendum)*

V preklade do slovenčiny a po doplnení znie nápis takto:

*Víťazstvu cisárov venuje
vojsko, ktoré táborilo
v Laugariciu, 855 vojakov
2. légie.*

Dal ho vyhotoviť Marcus Valerius Maximianus, veliteľ 2. pomocnej légie.

Nápis na trenčianskej skale je najstaršou epigrafičkou pamiatkou in situ (čiže v mieste svojho zhotovenia) na Slovensku. Z nápisu na trenčianskom brale nevysvitá, kde sa víťazná bitka Rimanov roku 179 uskutočnila. Ani žiadne zachované pramene či doterajší archeologický výskum neuvoľnili doposiaľ miesto bitky bližšie lokalizovať. Možno sa však oprávnené a logicky domnievať, že bitka sa odohrala niekde nablízku, čiže na Považí neďaleko vtedajšieho Laugaricia, dnešného Trenčína.

Vojny a bitky na Slovensku

Rímsko-barbarské vojny a bitka na Považí

Mnohí si azda ešte zo školských lavíc pamätajú, že na trenčianskej skale je staroveký nápis, ktorý dosvedčuje prítomnosť rímskych vojakov na našom území. Už menej známy je obsah nápisu, ako aj okolnosti jeho vzniku. Spadajú do obdobia, keď v oblasti stredného Dunaja prepukli medzi Rimanmi a domácim obyvateľstvom tvrdé boje a keď sa sem na územie dnešného Slovenska až z ďalekého Ríma musel na čele vojsk dostaviť sám cisár Marcus Aurelius.

Pomedzie dvoch svetov

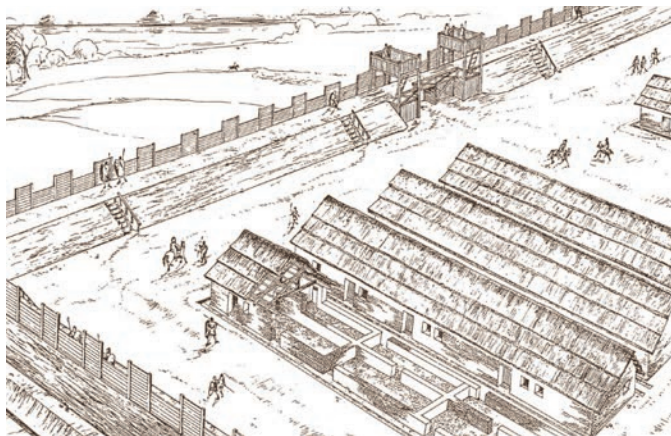
Na prelome letopočtu sa územie Slovenska stalo pomedzím dvoch kultúrne rozdielnych svetov: civilizovanej Rímskej ríše a tzv. barbarského sveta. Osídlenie územia Slovenska v rímskej dobe (1. – 4. storočie n. l.) bolo kultúrne a etnicky pestré. Popri Kvádoch tu žili, respektíve sem prenikli, germánski Markomani, Lugiovia a Hermunduri, v údoliach stredného Slovenska to boli keltskí Kotíni a ilýrski Osovia, na východe zasa najmä sarmatský kmeň Jazygov.

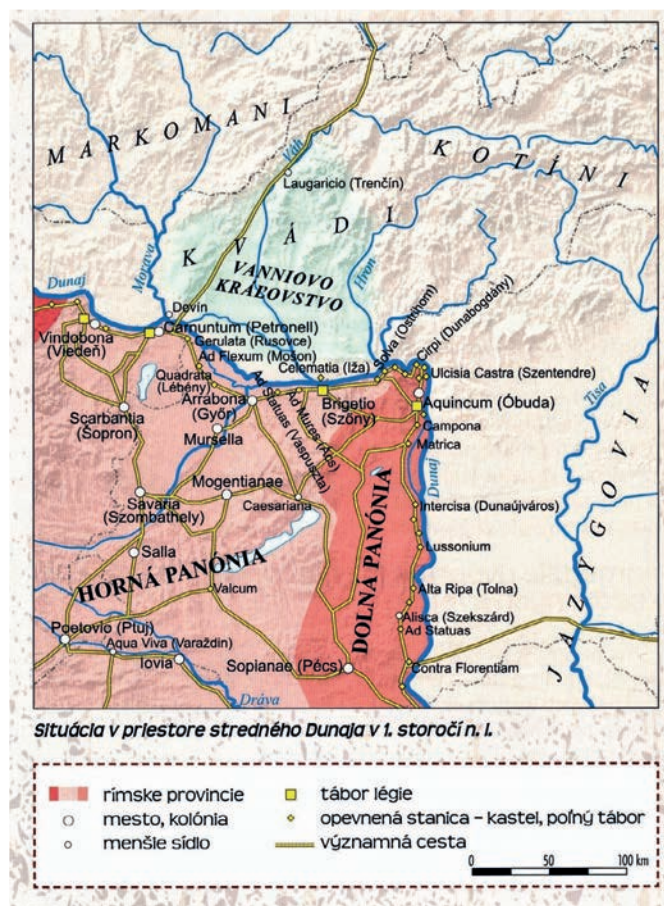
V germánskom osídlení juhozápadného Slovenska prevládal kmeň Kvádov. S nimi a ich náčelníkom Vanniom súvisí vznik prvého štátneho útvaru na území Slovenska, ktorý Rimanovia nazvali Vanniovo kráľovstvo (regnum Vannianum). V rokoch 21 – 50 bolo formálne samostatným politickým útvarom, no v skutočnosti vzniklo z vôle Rimanov s cieľom vytvoriť živú germánsku bariéru proti ďalším germánskym kmeňom, tlačiacim sa

do strednej Európy zo severozápadu. Oporou kráľa Vannia boli opevnené sídla v horských oblastiach, ako aj obchodné strediská v nížinách, napokon sám musel čeliť vnútornému povstaniu, na čele ktorého boli jeho synovci Vangio a Sido. Vanniovi nedokázali pomôcť ani jeho spojenci, kočovní a jazdecky silní Jazygovia, takže musel utiecť a uchýliť sa pod ochranu Rimanov. Dožil v internácii na rímskom území pri Neziderskom jazere a časť jeho bojovníkov Rimanovia usadili v Panónii. Noví vládcovia Vangio a Sido sa udržali pri moci vďaka obojstranne výhodnému spojenectvu s Rimanmi po niekoľko desaťročí. Neskorší germánski panovníci na sever od stredného Dunaja, o ktorých sú v prameňoch len kusé zmienky, však o mierové spolužitie s Rimanmi natoľko nestáli.

Pomerne pokojné spolužitie Germánov a Rimanov skončilo roku 89, keď Kvádi a Markomani odmietli pomôcť cisárovi Domiciánovi vo vojne proti dáckemu kráľovi Decebalovi. Ešte v tom istom roku sa Germánom podarilo poraziť rímsku trestnú vý-

Rekonštrukčná kresba drevozemného rímskeho tábora v Iži; v južnej časti kasárenské baraky postavené z nepálených tehál a pokryté strechou z trstia. Opevnenie tvorili zemné valy a drevená hradba. Nakreslil Pavol Šima-Juríček.

Situácia v priestore stredného Dunaja v 1. storočí n. l.
v 1. storočí. Autor mapy Daniel Guňák.

pravu a roku 92 v spojení s Jazygmi vtrhli do Panónie. Vojsko pokračovalo aj v nasledujúcich rokoch, keď si Kvádi a Jazygovia podrobili aj Osov a Kotínov na strednom Slovensku a začali od nich vyberať poplatky. Vojsko Rimanov s Kvádmi, Markomani a Jazygmi ukončilo až víťazstvo cisára Nervu, ktoré nad nimi dosiahol roku 97.

Rímsky obranný systém

Už na konci 1. storočia začali Rimania budovať ucelený obranný systém na dunajskej hranici – limes Romanus. Okrem hlavných vojenských táborov (castra), ktorými boli Vindobona (Viedeň), Carnuntum (Deutsch Altenburg-Petronell), Brigetio (Komárom-Ó-Szöny) a Aquincum (Óbuda, Starý Budín) vznikli aj pomocné tábory a opevnenia (castella), napríklad Gerulata (na juh od Bratislavy v chotári Rusovíc).

Na ľavom brehu Dunaja Rimania vybudovali predsunuté pevnosti, ktoré sú doložené v Devíne, Stupave, Bratislave, Iži pri Komárne, ako aj strážne veže (burgi), napríklad v Pajštúne. Okrem toho sa na mnohých miestach juhozápadného Slovenska podarilo identifikovať stopy po poľných táboroch rímskych légii, ktoré operovali v barbarskom prostredí. Rímsky limes na dunajskej hranici sa dobudoval v priebehu 2. – 4. storočia.

Významným materiálom svedectvom upevňovania rímskej hranice sú zvyšky stavieb a zlomky tehál so značkami I., X., XIV. a XV. légie, ktoré sa našli v Iži pri Komárne, v Bratislave, na Devíne a v Stupave. Dokumentujú vojenskú a stavebnú činnosť rímskych legionárov na ľavom

brehu Dunaja. Táto aktivita sa prejavila najmä v období vlády cisára Traiana, panujúceho v rokoch 98 – 117, ktorý v ťažkých bojoch pokoril Dákov na území dnešného Rumunska.

Významné svedectvo markomanskej vojny

V rokoch 166 – 180 sa územie Slovenska stalo dejiskom vojen, ktoré sa označujú menom sarmatské, germánsko-sarmatské či markomanské. Konkrétnym svedectvom týchto udalostí je aj rímsky nápis na trenčianskej skale z prelomu rokov 179/180, keď počas zimy táboril v Laugariciu oddiel v sile 855 vojakov z II. légie pomocnej, ktorá inak sídlila v antickom meste Aquincum. Táto vexilácia, čiže odlúčená vojenská jednotka, dala na počesť víťazstva cisára Marca Aurelia a jeho syna Commoda vytesať oslavný nápis na trenčianskom brale. Veliteľom légie bol Marcus Valerius Maximianus, ktorého plné meno sa podarilo identifikovať až na základe nálezu nápisu v antickej Zane (dnes v Alžírsku), vyhotoveného okolo rokov 184 – 185 a publikovaného až v roku 1955. Obsahoval plné meno aj zmienku o kariére Marca Valeria Maximiana, ktorý predtým velil predsunutým rímskym jednotkám na území dnešného Slovenska.

Priebeh vojnových udalostí

Predohrou k vlastnému vojnovému konfliktu bol útok niekoľkých germánskych kmeňov na rímsku hranicu, ktorý smeroval buď údolím rieky Moravy proti rímskej posádke v Carnunte (dnes v Rakúsku), alebo údolím Váhu proti posádke v Brigetiu (neďaleko dnešného Komárna). Rimania tento nápor odrazili a zahabili útočníkov za Dunaj. Roku 168 uzavrel Marcus Aurelius s barbarmi mier, lenže aj rímske vojsko bolo následkom hladu a epidémie značne zdecimované. Cisár za cenu nemalých prostriedkov postavil nové žoldnierske vojsko. Podľa súdobého svedectva sa na tento účel musela usporiadať v Ríme verejná dražba cisárskych klenotov a vzácných rúch.

Kvádi a Markomani zakrátko porušili uzavretý mier a prenikli až do Benátska. Okrem toho na východe Rímskej ríše povstali Dáci a Jazygovia. Cisárovi Marcovi Aureliovi sa roku 171 podarilo opäť útočníkov zahnať a začal sústreďovať vojsko v tábore pri Dunaji v Carnunte.

V nasledujúcich rokoch Marcus Aurelius opäť bojoval proti barbarom, tentoraz na ich území, lebo roku 174 prešiel cez Dunaj a zaútočil, aby si ich natrvalo podmanil. Zdržoval sa vtedy aj na dnešnom slovenskom území, o čom svedčí záznam v prvej knihe jeho Hovorov, kde sa v závere uvádza: „Napísané na území Kvádov nad Hronom.“

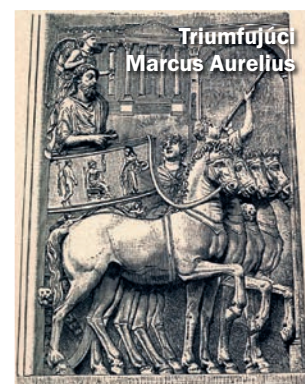
Triumf nad Germánmi a Sarmatmi Marcus Aurelius oslávil roku 176 v Ríme, ale už nasledujúci rok sa Markomani a Kvádi opäť vzbúrili a prekročili Dunaj. Cisár ich síce opäť porazil, no čoskoro potom zomrel 17. marca 180 v rímskom tábore Vindobona.

O víťazstve Marca Aurelia roku 179 svedčí nielen nápis na trenčianskej skale, ale aj mohutný stĺp v Ríme. Na jeho reliéfe sú plasticky znázornené scény z bojov proti Germánom.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Zobrazenia na reliéfe triumfálneho stĺpa Marca Aurelia v Ríme:

V réžii poddôstojníkov

Novodobá história
spoločných výcvikov
slovenských a českých
ženistov sa začala intenzívnejšie
písať od roku 2014. Pokračuje
aj v tomto roku. Posledný
júnový týždeň sa uskutočnil
medzinárodný výcvik
odtarasovacích jednotiek
OS SR a AČR
v priestoroch Centra
výcviku Lešť.

Riadiacim výcviku, na ktorom sa zúčastnili vyše štyri desiatky ženistov z oboch ozbrojených síl, bol zástupca veliteľa 5. ženijnej odtarasovacej roty seredského ženijného práporu nadporučík Matej Ambroz. „Každý rok striedavo spoločne cvičíme na Slovensku a v Česku. Na spoločnom výcviku sa zúčastnili príslušníci nášho ženijného práporu a ženijných práporov z Olomouca a Bechyně. Na Lešti sme sa sústredili na kontrolu a čistenie ciest od nástražných a improvizovaných výbušných systémov. Spoločný výcvik s českými kolegami je výbornou príležitosťou na výmenu najnovších poznatkov, ktoré obe armády získali. Napríklad pri prehľadávaní ciest má každá armáda niektoré svoje špecifické postupy. Získali ich najmä v Iraku a v Afganistane počas operácií NATO.“

Kontrolovali a čistili cesty

Pri plnení úloh na Lešti sa nadporučík Ambroz spoliehal na skúsených poddôstojníkov, ktorí majú bohaté medzinárodné skúsenosti z pôsobenia v operáciách NATO, najmä na veliaceho poddôstojníka 1. ženijnej odtarasovacej čaty rotmajstra Mariána Barteka a veliaceho poddôstojníka technickej čaty rotmajstra Mariána Kostru. Celý výcvik vlastne reálne riadili na jednotlivých pracoviskách poddôstojníci. Podľa rotmajstra Barteka, ktorý má bohaté poznatky z pôsobenia v operácii IS-AF v Afganistane a v misii UNFICYP na Cypre, majú síce ženisti oboch armád podobné metódy pri vyhľadávaní nástražných výbušných systémov, ale v určitých podrobnostiach sa odlišujú. Ako však spokojne dodáva, po výcviku si vždy spoločne sadnú, zhodnotia plnenie úloh a navzájom si odovzdajú skúsenosti.

re bohaté praktické skúsenosti. Skúseným pohľadom zhodnotil situáciu a lakonic-ky konštatoval: „Táto mína tu bola polo-žená, čiže sem nepadla po výstrele. Bola tu nastražená. Jediné, čo nám hrozí, je, že môže byť niečím podložená, zaistená proti zdvihu. Preto ju postupnou manipu-láciou na diaľku potiahneme z bezpečnej vzdialenosti. Potom už sa dá robiť ďalší opis. Budeme vidieť telo, zapalovač. Na to si musíme pripraviť zo šnúry hadíka, keby sme náhodou zakopli, aby tam bola ešte nejaká tá vôľa... potom sa už presunieme dozadu a potiahneme. Najhoršie bolo, keď sme v Afganistane narazili pri našom pre-sune na IED. Ale nakoniec to dopadlo do-bre. Zaisťili sme celý priestor, prišiel tím EOD, výbušninu zneškodnil a trasa bola zasa priechodná pre spojenecké kolóny.“

Slovenskí a českí ženisti cvičili na rôz-nych miestach Lešti (Oremland, CIED drá-ha). Museli preveriť mnohé úseky komuni-kácií, aby boli bezpečné a mohli po nich ná-sledne bez problémov prejsť vojenské jed-notky. Napríklad aj jednu dôležitú križo-vatku, kde našli neoznačenú delostreleckú muníciu. Veliteľ prieskumného družstva rotný Radoslav Polák spoločne s českými kolegami muníciu preveril a skontroloval, či sa v okolí križovatky nenachádzajú ďal-šie nástrahy, ktoré by mohli ohroziť voja-kov a vojenskú techniku prechádzajúcu cez tento úsek. Rotmajster Marián Kostra po-zorne sledoval, ako sa medzinárodný tím ženistov vysporiada s uvedenou situáciou.

Výcvik odtarasovacích jednotiek sloven-ských a českých ženistov znova potvrdil ich výbornú vzájomnú spoluprácu. Je dob-rým predpokladom aj pre ich prípadné bu-dúce spoločné pôsobenie pri plnení úloh v rámci aktivít NATO.

Text a foto: Jozef Žiak

Nielen vlastné, ale aj tie, ktoré napríklad českí kolegovia získali v rámci spoločných cvičení s americkou armádou a naši za-sa s maďarskou. Obdobne vysoko hodnotia takéto spoločné výcvikové aktivity aj vedúci českých ženistov poručík Martin Simkanič zo ženijného práporu Olomouc a veliteľ družstva rotný Vladimír Veselý. „Ide aj o to, aby sme sa spoločne poučili nielen z toho dobrého, ale aj z niektorých chýb a omylov, ktoré urobila druhá strana, aby sme ich potom neopakovali,“ pripomí-na poručík Simkanič. Rotný Veselý a ďalší poddôstojníci z Olomouca a Bechyně si po-chvaľujú vzájomnú spoluprácu so sloven-skými ženistami počas spoločných výcvi-kov na Slovensku a v Česku.

Svojim mladším kolegom odbornými radami počas výcviku pomáhal aj starší operátor odminovacieho kompletu Božena čatár Marek Lehocký. Dva razy plnil úlohy v operácii ISAF v Afganistane. V Kandaha-re zažil neraz pri svojej činnosti horúce chvíle. „Odminoval som priestory tamoj-šieho letiska. Boli tam mínové ploty ešte z čias Sovietskej armády, ktoré za sebou

zanechali. Postupne sme ich odstraňova-li. Nebola však núdza ani o náhodne po-hodené predmety. Raz to bola nejaká det-ská hračka alebo bábika, inokedy pero. Na Slovensku by sme tomu asi nevenovali po-zornosť, ale v Afganistane sa práve v nich často skrýval nástražný výbušný systém,“ spomína Marek.

Nástraha na križovatke

Skúsení inštruktori nachystali pre voja-kov viacero situácií, ktoré mali precvi-čiť ich ostražitosť a všímavosť. Na jednej z ciest ich prekvapila nevybuchnutá míno-metná raketa. Venoval sa jej starší ženista desiatnik Juraj Výboštok. V jeho prípade to nebolo po prvý raz. Z pôsobenia v Iraku a dva razy v Afganistane má v tomto sme-

„Vážime si všetkých, ktorí sa nebáli vysloviť svoj nesúhlas so vstupom cudzích vojsk na územie Československa v roku 1968 a ktorí boli za to často veľmi tvrdo postihovaní. Zároveň si vážime prácu vašej organizácie, ktorá dlhodobo spolupracuje s naším rezortom na zmluvnom základe,“ povedal v utorok 3. júla v priestoroch MO SR v úvode 14. celoštátnej konferencie Združenia vojenskej obrody Slovenska (ZVOS) generálny riaditeľ sekcie ľudských zdrojov MO SR plukovník gšt. Radoslav Ivančík.

V rámci normalizácie bolo vyhodnotených z federálnej armády spolu 12-tisíc vojakov a zamestnancov vojenskej správy, z nich 1 400 na Slovensku,“ uviedol predseda ZVOS plk. v. v. Svätopluk Kusala po tom, ako dve desiatky prítomných pozdravil plk. gšt. Ivančík aj v mene ministra obrany Petra Gajdoša a v zastúpení náčelníka generálneho štábu generálporučika Daniela Zmeka sa im prihovril plukovník Maroš Brláš, náčelník odboru personálneho manažmentu Generálneho štábu OS SR.

Boj o existenciu

„Vyhodenie z armády a označenie za politicky nespoľahlivého znamenalo pre nás nielen koniec vojenskej kariéry. Mnohí postihnutí museli napriek dosiahnutému vzdelaniu prijať miesta nekvalifikovaných pracovníkov, nemohli si zvyšovať vzdelanie, pracovať v riadiacich funkciách a postihované boli aj ich rodiny,“ spomenul plk. S. Kusala.

Po prepustení z armády boli najťažšie začiatky. Generálmajor v. v. Ondrej Šedivý (už je nebolý) nastúpil ako strážca parkoviska, plukovník v. v. Ján Gejdoš sa brodil v gumákoch po poliach a riadil partiu Rómov pri výkope rigolov, podplukovník v. v. Štefan Geroč musel prežiť v smrade ako robotník pri spracovaní druhotných surovín živočíšneho pôvodu. Čo osud, to príbeh. Plukovník Kusala poznával, že veľa z nich poznačilo poníženie a obavy o samotnú existenciu aj zdravotne. Azda aj preto z uvedených 1 400 rehabilitovaných ich žije už len približne šesťdesiat.

K rehabilitácii vojakov, ktorí boli v období totalitného režimu prepustení z armády, došlo podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách. „Veľká časť z vás sa vrátila do ozbrojených síl, bola reaktivovaná a dostala možnosť uplatniť svoje schopnosti a skúsenosti pri ich prestavbe,“ spomenul plk. gšt. Ivančík. Rehabilitovaní boli zároveň menovaní približne do hodností, ako keby po celé obdobie mimo služby pôsobili v armáde.

Predsedov príbeh

Niektorí sa na uniformu už necítili. A tí, ktorí sa reaktivovali? Časť z nich spomína na tie roky veľmi dobre. Iní zažili aj

odmietavé podceňovanie. Svätopluk Kusala reprezentuje vojakov, ktorí sa po návrate do armády stretli s korektnými vzťahmi a ústretovým prijatím. Zároveň dokázal, že na to mal a bol prínosom. Začiatkom normalizácie ho pritom ako náčelníka zubného oddelenia vo Vojenskej nemocnici Ružomberok po sérii aj krivých obvinení chceli súdiť podľa § 197 za urážku národa. Neskôr za trestný čin podľa § 104 –

urážka štátu svetovej socialistickej sústavy a jeho popredného predstaviteľa. A to už mohol dostať 4 roky natvrdo. Preložili ho z Ružomberka do Košíc na nižšiu funkciu a napokon ho „len“ disciplinárne potrestali za „nezodpovedné plnenie služobných povinností“ – a na jeseň 1972 vyhodili z armády. Ako sa teda stalo, že po reaktivácii sa dostal na vysoké pozície v oblasti medzinárodných vzťahov? „Veľmi rád by som bol cestoval po svete, ale znemožnili mi to. Ako dedinskému zubárovi mi však dovolili postgraduálne vyštudovať medzinárodné právo a medzinárodné vzťahy. Bol to môj končík, myslel som si, že to profesijne nikdy nevyužijem. Tiež som mohol ponúknuť solídne ovládanie nemčiny a angličtiny.“ V januári 1992 nastúpil v hodnosti podplukovník ako poradca na Úrade vlády ČSFR, kde bol ešte pred rozdelením federácie vymenovaný za riaditeľa odboru obrany a bezpečnosti štátu. „Hneď po vzniku samostatného Slovenska som mal tú česť pomôcť novovzniknutému ministerstvu obrany ako riaditeľ odboru medzinárodných otázok sekcie zahraničných vzťahov.“ Na tri mesiace ho vyslali do Viedne ako vojenského poradcu slovenskej delegácie pri OBSE. No a v rokoch 1994 až 1999 bol vojenským prídelencom v Chorvátsku. Na ministerstve obrany ešte dva roky pracoval ako analytik. Po odchode do zálohy v roku 2001 sa dva roky venoval zahraničným vzťahom v kancelárii prezidenta. Potom sa vrátil na ministerstvo obrany, kde pôsobil ako analytik pre oblasť Balkánu. Za predsedu Obrody ho prvý raz zvolili v roku 2000. O šesť rokov ho vystriedal plk. v. v. Alojz Mikušiak. V roku 2011 zvolili S. Kusala za predsedu opäť. Je ním dodnes.

Reaktivačné (ne)návraty

Podľa Svätopluka Kusalu bolo na Slovensku reaktivovaných 106 vojakov z povolania, z toho dve ženy. Do zamestnania na ministerstve obrany sa vrátila aj jedna rehabilitovaná občianska zamestnankyňa. Podplukovník František Šimoník slúžil v čase okupácie v pluku civilnej ochrany v Malackách: „Okrem iného som v našom útvarovom časopise Príležitosť napísal úvodník proti obsadeniu Československa. Keďže som ho nemienil odvolať, z armády ma vyhodili. Reaktivoval som a v tých istých kasárňach som odslúžil ešte deväť rokov,“ spomína s pocitom istej satisfakcie dnešný hlavný inšpektor dobrovoľnej požiarnej ochrany.

Odmietli okupáciu, prišli o uniformu

„Ako veliteľ rádiovkej čaty som vysielal protiokupačné texty, ktoré nám na magnetofónových páskach dodávali z televízneho štúdia v Košiciach,“ obzrel sa 50 rokov späť pplk. Anton Gombár, ktorý bol obvinený zo zneužitia vojenských prostriedkov proti komunistickej strane a vláde. Napokon ho iba vyhodili z Vojenskej akadémie v Brne a prepustili z armády. Po reaktivácii slúžil do roku 2000 v piešťanskom prápore rádiotechnického zabezpečenia.

Vojenská obroda združuje aj tých, ktorí boli z politických dôvodov prepustení z armády nielen v súvislosti s rokom 1968: „Mňa v roku 1979 prepustili preto, lebo časť mojej blízkej rodiny emigrovala do Rakúska a stal som sa pre režim politicky nespoľahlivým,“ spomenul podplukovník v. v. Ivan Bachár, ktorý vtedy pôsobil na bratislavskej vojenskej správe a po reaktivácii sa vrátil do toho istého úradu. Podobne mimo armády skončil major v. v. Jozef Jelínek, ktorý bol dokonca politickým pracovníkom v Benešove pri Prahe na štábe motostreleckého pluku. No keď na jar 1984 jeho brat, vojak základnej služby, ušiel cez Šumavu do Nemecka, veľmi rýchle musel skončiť. O reaktiváciu po roku 1990 už nepožiadali.

„Po tom, ako ma za ideologickú diverziu v sovietskych jednotkách prepustili

už v roku 1970 z armády, som napísal žiadosť do dvadsiatich troch podnikov, kým sa mi podarilo zamestnať“, pripomenul plukovník vo výslužbe Peter Čulík, bývalý príslušník Železničného vojska v Žiline. Reaktivoval a po vzniku Armády SR pôsobil aj na sekcii ľudských zdrojov, kde pomáhal práve pri mimosúdnych rehabilitáciách.

„Nechceme sklamať

pamiatku statočných

vojakov, ktorí doplatili

na odpor voči okupácii.

Kým žijeme, ich poslanstvo

budeme niesť aj naďalej.“

plukovník v. v. Svätopluk Kusala

Súčasť vojenskej histórie

Už v roku 2011 prebehlo v občianskom združení referendum s otázkou, či má

zmysel ďalej pokračovať v činnosti, alebo prácu Obrody ukončiť. Podobné otázky sa ozývajú neustále, aj teraz. Súvisia najmä s tým, že rehabilitovaným vojakom na Slovensku ani v Čechách sa nepodarilo dosiahnuť finančné odškodnenie podobne, ako boli odškodnení príslušníci pomocných technických práporov – vojenských práporov nútených prác.

Predseda ZVOS plk. v. v. Svätopluk Kusala to však vidí aj z iného uhla: „Sme súčasťou histórie ozbrojených síl a dôkazom, že armáda bola v minulom režime hrubo zneužívaná na politické ciele. Nechceme sklamať pamiatku statočných vojakov, ktorí doplatili na odpor voči okupácii. Kým žijeme, ich poslanstvo budeme niesť aj naďalej.“

„Patrí vám poďakovanie za to, že ste po prežitých príkoriach z obdobia totalitného režimu využili svoje vedomosti, schopnosti, odbornosť a skúsenosti pri budovaní demokratickej armády a historického povedomia,“ zdôraznil na konferencii ZVOS plk. gšt. Ivančík. Ôsmim jej členom odovzdal Pamätnú medailu k 25. výročiu vzniku Ozbrojených síl SR.

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, TASR

Kulturistika naturálne

Poručík Peter Chmelovics z 13.

mechanizovaného práporu Levice absolvoval 13

súťaží v naturálnej kulturistike a len dva razy bol

štvrtý - inak vždy stál na stupni víťazov.

„**N**ajväčšie úspechy mám v kategórii Mr. Physique, v ktorej som bol tretí na majstrovstvách sveta v Budapešti a mám bronz, striebro aj zlato z majstrovstiev Slovenska,“ spomenie dva metre vysoký dôstojník skupiny pre riadenie operácií, ktorý v útvare riadi aj telovýchovnú činnosť (na fotografii vpravo). A čo to znamená Mr. Physique? „Táto kategória má vo svete konjunktúru, u nás v nej súťažíme ostatných päť rokov. Na pódii nevystupujeme v plavkách, sme oblečení v šortkách. Rozdiely sú v pózovaní, inak sa hodnotí geometria tela a svalový rozvoj.“ A prečo naturálna kulturistika? „Napríklad každý z nás má vďaka genetickej výbave istý vrchol rozvoja svalstva, ktorý sa dá prekročiť pomocou anabolík. Nám však ide o čo najväčšiu čistotu športu, bez užívania akéhokoľvek dopingu.“ Ak chcete vedieť, čo tento 90 kg vážiaci borec jedáva, tak na raňajky máva 200 gramov ryže bez soli a oleja, no s ananásom a škoricou. Typický obed je 220 g kuracích prs, 100 g ryže a zeleninová príloha, večera to isté bez ryže. Olovranť tvorí 5 uvarených žltkov a tuniak vo vlastnej šťave so zeleninou, nezabúda ani na desiatu a druhú večeru. A čo na takúto kuchyňu hovorí manželka? „Plne sa s ňou stotožňuje, veď aj ona je naturálna kulturistka. Na tohtoročných majstrovstvách Slovenska v Michalovciach bola tretia v kategórii Sport Model.“

Slovenská asociácia naturálnej kulturistiky je členom International Natural Bodybuilding Association, ktorá podobne ako profesionáli usporadúva v Las Vegas súťaž Natural Olympia. Por. Chmelovics sa na najprestížnejšie preteky vo svojom športe ako aktuálny majster Slovenska kvalifikoval. Prečo do USA nepocestuje? „Bol to môj sen, ale keď som si zrátal výdavky a čas z dovolenky, povedal som si, že radšej to venujem nášmu malému synovi. Spolu s prácou je rodina moja najväčšia výhra.“

Volejbalový turnaj

Združenie žien v Armáde SR zorganizovalo v areáli Ministerstva obrany SR 13. ročník turnaja v plážovom volejbale žien. Slávnostne ho otvoril generálny tajomník Služobného úradu MO SR Ján Hoľko. V príhovore poukázal na skutočnosť, že prvé zmienky o tomto atraktívnom športe pochádzajú z obdobia po prvej svetovej vojne, keď si americkí vojaci krátili voľný čas na dostupných plážach. Turnaj prišli podporiť aj predstavitelia GŠ OS SR: generálmajor Miroslav Kocian, brigádny generál Lubomír Gacko a brigádny generál Slavomír Staviarský. Na turnaji sa zúčastnilo sedem družstiev rezortu obrany (na fotografii CV Lešť). Zmiešané družstvo MO SR a GŠ OS SR v zložení: Marianna Zajacová, Mária Ogurčáková a nrtm. Mariana Hajasová získalo 2. miesto. Víťazkami sa stali hráčky kvrps Zvolen rtm. Lucia Kubíková, slob. Lenka Turčániová a Martina Tereňová. Predsedníčka združenia Alexandra Števaňáková zhodnotila turnaj ako veľmi úspešný.

Memoriál Miroslava Frkáňa

Vo Vrútkach sa začiatkom leta uskutočnil 14. ročník hokejbalového Memoriálu Miroslava Frkáňa, čatára Ozbrojených síl SR, ktorý zahynul spolu s poddôstojníkmi Vladimírom Simonidesom a Petrom Dingom 8. júna 2004 pri plnení povinností v operácii Iracká sloboda. Súboje šiestich tímov sledovali aj jeho rodičia a dcéra, ktorá sa narodila až po Miroslavovej tragickej smrti, ďalší príbuzní a mnoho kamarátov. Vráťane tých, ktorí s ním boli v nasadení. Tradíciu memoriálu založili a udržiavajú predovšetkým Miroslavovi priatelia na čele so Zdenkom Veselovským, dnes príslušníkom Zväzu väzenskej a justičnej stráže, s ktorými sa M. Frkáň v Martine venoval práve hokejbalu. „Ide nám o to nezabudnúť na kamaráta, ktorý položil život ako vojak – a všetkým blízkym a priateľom stále veľmi chýba,“ uviedol Z. Veselovský.

Text: Pavol Vitko a aš

Foto: KRS team, Ivan Kelement a autor

HOREZZA[®], a. s.

HOTELOVÉ, REKREAČNO - ZDRAVOTNÍCKE ZARIADENIA

GRANIT

HOTEL

HOTEL GRANIT SMREKOVICA

TO PRAVÉ MIESTO PRE VÁŠ ODDYCH!

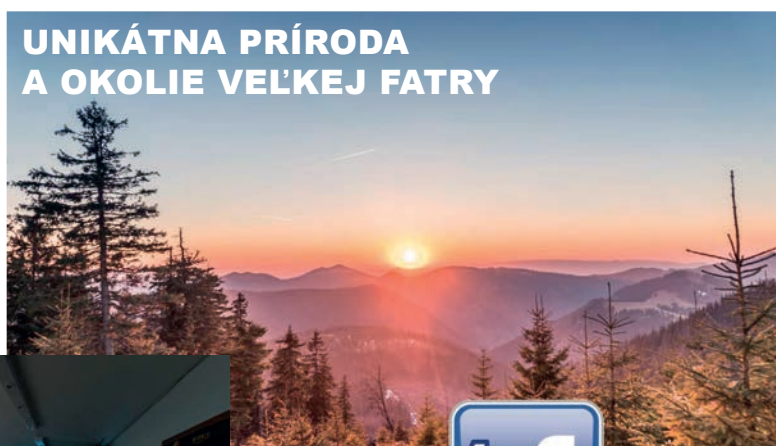
MODERNÉ WELLNESS

MULTIFUNKČNÉ IHRISKO

KVALITNÁ KUCHYŇA

**UNIKÁTNA PRÍRODA
A OKOLIE VEĽKEJ FATRY**

**NAJMENŠIE A NAJVYŠŠIE
POLOŽENÉ KINO NA SLOVENSKU**

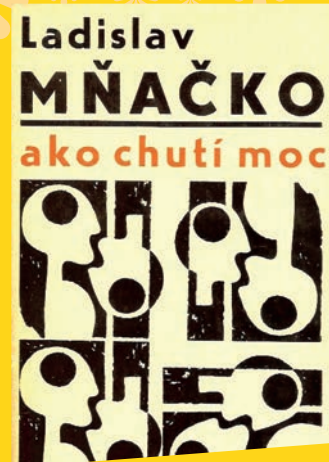

Sledujte nás aj na Facebooku
facebook.com/granithotels

www.granitsmrekovica.sk repcia.sm@horezza.sk +421 (0) 2/3210 6000

AKO CHUTÍ MOC

Slovenský prozaik, básnik, dramatik a publicista Ladislav Mňačko (1919 – 1994) pôvodne ako jeden z oddaných komunistickému režimu patril k najprominentnejším novinárom. V roku 1956 bol šéfredaktorom časopisu Kultúrny život. Postupom času však stratil nielen nadšenie pre komunizmus, priradil sa dokonca k jeho nekompromisným odporcom, za čo bol perzekvovaný. V roku 1963 vydal Oneskorené reportáže o politických procesoch z 50. rokov. Po augustovej okupácii v roku 1968 sa usadil v Rakúsku pri Eisenstadte. Bol zbavený členstva vo Zväze slovenských spisovateľov, jeho diela boli zakázané a vypustené z učebníc. V roku 1966 v časopise Plamen na pokračovanie vychádzal jeho román Ako chutí moc o devastačnom pôsobení moci na stranického funkcionára. Vyčítali mu podobnosť s Antóninom Novotným a knižne mohol vyjsť až v roku 1968 – po vydaní vo Viedni a v Londýne. Román je nielen brilantná analýza mravného rozkladu stranického a štátneho funkcionára v ťaživých päťdesiatych rokoch, môže slúžiť aj ako obraz neostalinského temna normalizácie, ale súčasný čitateľ v ňom zrejme nájde aj mnoho paralel s dneškom. Prvé slovenské vydanie pred päťdesiatimi rokmi sprevádzali slová: „Zakazovaný, povestami opradený, škandalizovaný – všetky tieto prívlastky možno s plnou platnosťou použiť o románe popredného slovenského publicistu, ktorý takýmto spôsobom predkladá svoju umeleckú polemiku na odvekú tému – zápas medzi pravdou a nepravdou, či polopravdou. Moc kazí ľudí, povedal ktorýsi filozof a absolútna moc kazí absolútne.“

MODLITBA PRO MARTU

Modlitba pro Martu sa stala symbolom odporu proti vpádu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968 a následnej normalizácii. Nahráli ju pre televíziu reláciu Pieseň pro Rudolfa III. na piano Angelo Michajlov a na bicie Karel Černoch 23. augusta 1968, dva dni po vpáde spojeneckých vojsk. Na magnetofónovej páske sa vzápätí dostala do Československého rozhlasu a stala sa najhranejším protestsongom. Hudbu zložil Jindřich Brabec, autorom textu na motívy Jana Ámosa Komenského bol Petr Rada, nenapodobiteľným spôsobom ju naspievala Marta Kubišová. Pieseň vyšla dovedna v štyroch verziách, z ktorých najsilnejšia bola bez hudby – a capella, známa najmä z vysielania Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy. V čase normalizácie bolo jej vysielanie v Československu úplne zakázané. Pre Petra Radu sa pieseň stala osudnou – po rokoch zákazov a nátlaku emigroval do Austrálie a vrátil sa až v roku 1990. Modlitba pro Martu opäť oficiálne zaznela v podaní Marty Kubišovej až na masových demonštráciách počas Nežnej revolúcie na Václavskom námestí.

*Ať mír dál zůstává s touto krajinou.
Zloba, závist, zášť, strach a svár,
ty ať pominou, ať už pominou.
Teď když tvá ztracená vláda věcí tvých
zpět se k tobě navrátí, líde, navrátí.
Z oblohy mrak zvolna odlpouvá
a každý sklízí setbu svou.
Modlitba má ta ať promlouvá k srdcím,
která zloby čas nespálil
jak květy mraz, jak mraz.*

FILM

Okupácia 1968

Päť krajín Varšavskej zmluvy okupovalo v roku 1968 Československo. Prešlo pol storočia a na popud slovenského dokumentaristu a producenta Petra Kerekesa päť režisérů z týchto krajín nakrútilo päť krátkych filmov o vpáde piatich bratských armád z pohľadu bezprostredných aktérov. Každý príbeh je osobitý: ruský je cestou za odpustením, v maďarskom sa okupácia mení na pokojné prázdninové manévry a žatevnú výpomoc v priateľskom ovzduší, poľský je intímnu sondou konfrontovanou s verejnými prejavmi nesúhlasu s intervenciou, bulharský príbeh je o násilnej smrti vojaka a nemecký o treste za odmietnutie poslušnosti. Hlavnou otázkou filmu je, ako sa človek zachová, keď sa ocitne v centre diania. Akú rolu zohráva individuálna zodpovednosť, zachovanie vlastných názorov a morálnych zásad a ako sa menia vo chvíli, keď sa vojak rozhoduje medzi záchranou života a dodržiavaním pravidiel.

VIDEO

Neznesiteľná ľahkosť bytia

Slávny český spisovateľ Milan Kundera bol po okupácii roku 1968 odstavený z verejného života, zakázaný – a v roku 1975 emigroval do Francúzska. Tu v roku 1984 vydal vo francúzštine román L'insoutenable légèreté de l'être, zobrazujúci život umelcov a intelektuálov v Československu po sovietskej invázii. Hlavnou postavou je lekár Tomáš, ktorý musí po kritike režimu opustiť republiku. Ďalšími významnými postavami sú jeho manželka, fotografka Tereza, jedna z jeho milieniek, maliarka Sabína, a Sabínin milenec, univerzitný profesor Franz. Len štyri roky po vydaní podľa románu nakrútil filmovú drámu skúsený scenárista a režisér Philip Kaufman. Nakrúcal s bergmanovským kameramanom Svenom Nykvistom vo Francúzsku, do hlavných úloh obsadil Daniela Day-Lewisa, Juliette Binocheovú, Lenu Olinovú, Erlanda Josephsona a Pavla Landovského. Snímka mala skvelé kritiky, dobrý ohlas u divákov a nominovali ju na Oscara, ale zatrpknutému Kunderovi sa nepáčila, takže viac nedal povolenie na filmovanie svojich diel.

TRI DCÉRY

Vo februári 1968 mal na Slovensku premiéru film scenáristu Alfonza Bednára a režiséra Štefana Uhera, vychádzajúci zo situácie na Slovensku začiatkom 50. rokov. Svojsky umocňuje motívy konfliktných osudov mníšok zakázanej rehole paralelou s motívmi príbehu kráľa Leara i rozprávky o troch dcérach. Otec Majda (Jozef Čierny) sa rozhodol nedeliť majetok medzi svoje štyri deti a dcéry Máriu, Zuzanu aj Teréziu poslal do kláštora. Bolševický režim im však znárodnil majetok a starého Majdu aj so synom a nevestou vysťahoval. Keď sa Starý Majda ocitol bez strechy nad hlavou, rozhodol sa poprosiť dcéry o odpustenie a pomoc. Pochopenia sa mu dostalo len od najmladšej Terézie, ktorá vstúpila do rádu ako sestra Klemencia. Jej herecká predstaviteľka Alžbeta Štrkulová sa počas nakrúcania v roku 1967 stala historicky prvou Miss Československo. Ako prvé z dievčat bývalých socialistických krajín zažiarila aj na Miss World v Londýne, kde získala šieste miesto. Film Tri dcéry sa nakrúcal už od 21. júna 1960 do 17. januára 1961 v bývalom žrebčinci Márie Terézie v Kopčanoch a v ďalších exteriéroch a reálnych prostrediach, pričom ani jeden záber nebol nakrútený v ateliéri. Celkové náklady dosiahli 3 mil. Kčs. Spisovateľ Alfonz Bednár v roku 1967 dostal za scenár československú cenu Trilobit a v roku 1968 slovenské ocenenie Igric. Film získal v roku 1969 Striebornú sirénu za réžiu na Prehliadke československých filmov v talianskom Sorrente. Podobne ako ďalšie Uhrove filmy Panna zázračnica a Organ bol film Tri dcéry po roku 1969 stiahnutý z filmovej distribúcie. Nasledujúci film Génius (1969), ktorý Uher nakrútil opäť v spolupráci so spisovateľom Alfonzom Bednárom, sa už do distribúcie nedostal vôbec a putoval rovno do trezoru.

Osmičky v našich dejinách

Významných dejinných udalostí v našej minulosti v rokoch spájaných s číslom osem je naozaj veľa. Tie najdôležitejšie už dávnejšie v knižnej forme spracoval historik a archeológ Dušan Čaplovič. S odstupom dvoch desaťročí sa k magickým osmičkám slovenskej histórie vrátil spolu so svojim synom – riaditeľom Vojenského historického ústavu plk. Miloslavom Čaplovičom, aby texty obohatil, doplnil a rozšíril. Vzniklo tak druhé, podstatne prepracovanejšie a bohatšie dielo. V ôsmich kapitolách autori opisujú kľúčové javy a udalosti v dejinách nášho národa, ktorý postupnými krokmi a po veľmi klukatej ceste kráčal k štátnosti. Vzniklo čitateľsky veľmi príťažlivé dielo nielen svojím textom, ale aj bohatým grafickým spracovaním. Záver knihy tvorí Kalendárium osmičkových rokov, ktoré sa začína v piatom storočí a končí dátumom 26. apríl 2018, keď bola na Bratislavskom hrade otvorená výstava k 100. výročiu vzniku Československa.

VOJENSKÝ HISTORICKÝ KALENDÁR

August

3. august

1708 V bitke pri Trenčíne gen. Siegbert Heister porazil povstalcov vedených Františkom II. Rákocim a spôsobil rozhodujúci obrat v priebehu povstania

1968 Zomrel Konstantin Rokossovskij, sovietsky maršal (*1896)

8. august

1938 Vznik koncentračného tábora Mauthausen v Rakúsku

1993 Zomrel genmjr. in mem. Michal Pridala (*9. 11. 1916), príslušník čs. a slov. armády, dôstojník slovenského letectva

10. august

1913 Bukureštským mierom sa skončila druhá balkánska vojna

15. august

1038 Zomrel prvý uhorský kráľ, zakladateľ uhorského štátu Štefan I.

1938 Nemecká armáda začala rozsiahle manévry, ktoré umožňovali plynulý prechod do útoku proti Československu

16. august

1663 Nové Zámky začal obliehať hlavný voj tureckej armády

1938 V Ružomberku zomrel Andrej Hlinka. Narodil sa 27. septembra 1864 v Černovej

1968 Sovietske politbyro rozhodlo o vojenskej intervencii do ČSSR. Schôdza piatich štátov Varšavskej zmluvy odobrla vojenskú intervenciu. Za veliteľa intervenčných vojsk bol vymenovaný arm. gen. I. Pavlovskij.

19. august

1948 V Berlíne strieľali sovietske jednotky na účastníkov demonštrácie proti sovietskej okupácii

20. august

1968 Tesne pred polnocou sa začala vojenská intervencia piatich štátov Varšavskej zmluvy do ČSSR

21. august

1968 Minister obrany M. Dzúr vydal jednotkám ČSLA rozkaz, aby nekládli ozbrojený odpor spojeneckým vojskám a poskytl im všestrannú pomoc

23. august

1968 Návrh rezolúcie Rady bezpečnosti OSN odsudzujúci inváziu do ČSSR a požadujúci odchod vojsk vetoval delegát ZSSR

26. august

1278 Vojská nemeckého kráľa Rudolfa Habsburského a uhorského kráľa Ladislava IV. Kumánskeho sa stretli na Moravskom poli s českým kráľom Přemyslom II. Otakarom

1968 Čs. predstavitelia podpísali tzv. Moskovský protokol.

28. august

1703 František II. Rákoci patentom vydaným v Selmári oslobodil poddaných v kuruckom vojsku od feudálnych povinností

31. august

1998 Severná Kórea vypustila svoju prvú umelú družicu Kwangmyongsong

Zostavila: Mária Stanová
Vojenský historický ústav

Vaše starosti... ...na našu hlavu

? Treba informovať Vojskú políciu, ak plánujem modernizáciu vojenského vozidla?

! V prvom rade je nutné povedať, že každý zásah do vozidla, či už výmenu jeho častí za časti toho istého druhu alebo iného druhu, alebo montáž ďalších komponentov, je nutné osobitne posúdiť v zmysle ustanovení interného predpisu smernice MO SR č. 36/2014 o evidencii a schvaľovaní technickej spôsobilosti vojenských vozidiel v znení smernice MO SR č. 63/2014 (ďalej len „smernica“), ktorá sa v tretej časti zaoberá schvaľovaním technickej spôsobilosti vojenských vozidiel. V praxi sa Vojská polícia často stretáva s prípadmi, keď používateľ podrobí svoje vozidlo určitej modernizácii, ktorá predstavuje rôzne technické zásahy do vozidla, pričom ide o úpravy, ktoré značne menia základné technické parametre vozidla. Smernica toto pozná pod pojmom prestavba vojenského vozidla (čl. 9 smernice). V tomto smere je dôležité vedieť, že ten, kto chce vykonať na vojenskom vozidle prestavbu (používateľ), musí o to vopred písomne požiadať Vojskú políciu. Bez vydaného povolenia sa prestavba nesmie vykonať. Čo konkrétne, aký zásah do vozidla sa považuje za prestavbu (zmena kategórie vozidla, typu, druhu karosérie, účelu, podvozku, pruženia, rozmerov, hmotnosti, druhu pohonu, obsaditeľnosti vojenského vozidla a pod.) alebo nepovažuje za prestavbu (výmena karosérie toho istého druhu, výmena motora a pod.), kedy sa nesmie prestavba vykonať (pri odstránení časti, kde je umiestnené identifikačné číslo VIN, opakovaná prestavba, zníženie najväčšej prípustnej hmotnosti a pod.), rozoberá spomenutý čl. 9 smernice. Vzhľadom na to, že často ide o úpravy, na základe ktorých nie je spočiatku možné ihneď stanoviť, či ide o prestavbu vozidla, odporúčame v každom prípade konzultovať vec s Vojskou políciou (oddelenie policajných činností), aby sa predišlo prípadnému protiprávnemu konaniu.

mjr. Ing. Roman Savka,
oddelenie policajných činností
Vojská polícia Trenčín

Obete okupácie 1968

Podľa historikov Iva Pejčocha a Prokopa Tomeka strelnými zbraňami alebo následkom nehôd pri dopravných presunoch vojenskej techniky okupačných armád od 21. augusta do 3. septembra 1968 zahynulo 72 československých občanov. Ďalších 266 ich bolo zranených ťažko a 436 ľahko. Autori v publikácii *Okupácia 1968 a jej obeť* a jej obeť, ktorú vlni vydal Vojenský historický ústav Praha, prinášajú tiež zoznamy čs. vojakov, ktorí zomreli v priamej súvislosti s inváziou vojsk Varšavskej zmluvy. Pokúsili sa zostaviť aj menoslov príslušníkov okupačných armád, ktorí zahynuli na našom území. V kapitole Protiprávne konanie príslušníkov okupačných vojsk v prvých dňoch intervencie autori prezentujú desiatky prípadov svojvoľne interventov. Od tých tragických, končiacych sa smrťou alebo zraneniami, cez desiatky incidentov v pohostinstvách, končiacych sa strelbou – až po krádeže úrody či bicyklov. Tragický je i príbeh Jána Sekela z Hnilca. Dňa 26. októbra 1968 ho pri obci Slanec sovietske vozidlo predbiehalo tak bezohľadne, že pripojeným mínometom Sekelovu Škodu Octavia odrazilo z cesty do betónového mostíka. Otcovi dvoch detí, ktorý cez vojnu bojoval v SNP a v rámci 1. čs. armádneho zboru oslobodzoval Československo po boku sovietskej Červenej armády, následkom nárazu roztrhlo srdce.

(pv)

Výstava Očami detí

Sedemnásť ročník výtvarnej súťaže Vojaci očami detí vyvrcholil v máji a jeho výsledky sme zverejnili 2. júna na tradičnom Dni detí s ozbrojenými silami. Na súťažné práce však nepadá prach. Oddelenie rezortnej tlače z najlepších obrázkov žiakov slovenských základných škôl pripravilo výstavu vo foyer hlavnej budovy Ministerstva obrany SR na Kutuzovovej ulici v Bratislave. Víťazné, ale i pozoruhodné neocenené diela si tak od júna môžu vychutnať zamestnanci rezortu obrany i návštevníci ministerstva.

Foto: Pavol Vitko

**ZVÄZ VOJAKOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

*pozýva
slovenských vojakov, ich rodinných príslušníkov
a turistov
na*

**Medzinárodný vojenský výstup
na KRIVÁŇ – XXIII. ročník
1. septembra 2018**

HORÁM ZDAR!

Poznámka:
Odchod účastníkov

- z Troch Studničiek – do 08,00 hod.
- zo Štrbského Plesa (liečebný dom SOLISKO) – do 08,00 hod. (samostatne po turistických značkách)

Prosíme účastníkov, aby sa obuli a obliekli na podmienky Vysokých Tatier.

Účastníci výstupu održia:

- * na vrchole účastnícky list s vrcholovou pečiatkou,
- * korešpondenčný listok v areáli Štrbského Plesa s možnosťou odoslania prostredníctvom slovenskej pošty

Pomôžme desiatnikovi Kováčovi

Desiatnik Ondrej Kováč (36) v apríli utrpel akútny mozgový infarkt. Po nemocničnom liečení ho 18. júna prepustili do domáceho liečenia. Ležiaci pacient potrebuje 24-hodinovú starostlivosť. Poskytuje mu ju manželka Denisa, s ktorou majú šesťročného syna a desaťročnú dcéru. Nie všetky náklady však hradia zdravotné poisťovne. Len na počiatočnú neurorehabilitačnú liečbu v októbri rodina potrebuje 6 200 eur. Včasná fyzioterapia a logopedické cvičenia zvyšujú šancu, že desiatnik Kováč bude opäť sebestačný.

Rodine desiatnika Kováča môžete pomôcť ľubovoľnou sumou, zaslanou na účet určený na zbierku:

SK91 7500 0000 0040 2351 3691,
variabilný symbol 9999.

MILITARY ENGLISH

PRAGUE SPRING

Pripravil: Peter Susko • Foto: VHÚ - VHA

Important milestones in the history of Czechoslovakia seem to always **converge** on years featuring number 8: 1918, 1938, 1948, 1968, 1989... And they almost always **denote** dramatic changes in the society.

In early 1968, Czechoslovakia was witnessing a process of liberalization under the political leadership that tried to establish 'socialism with a human face' by launching a series of **far-reaching** reforms. This brief period of time became known as the Prague Spring and it ended with the joint military invasion of Czechoslovakia by the Soviet Union and several other Warsaw Pact states.

The pro-reform steps personalized by the First Secretary of the Communist Party Alexander Dubček did not happen out of thin air. There was a growing popular **discontent** in the country that demanded changes – the rehabilitation of the victims of 1950s political **purges**, the **abolition** of censorship, economic decentralization and a minimum intervention of the state in economic affairs. The Soviet model of centrally planned economy proved to be highly restrictive and damaging. The pro-reformers in the government introduced a new scheme under which the role of the government was to be limited to general economic policy and long-term planning. Both industrial enterprises and agricultural cooperatives were provided with greater freedom in finding new markets. Complete freedom of speech, debate, association, and travel were to be established for the citizens of Czechoslovakia.

The changes in Czechoslovakia were **anxiously** observed by the Soviet Union, but also by the other states of the Eastern bloc. They were worried that the enthusiasm generated by the reforms would push Dubček in an even more liberal direction, thus endangering the stability of the satellite bloc. The Soviet leadership, under Leonid Brezhnev went even further and labeled the reforms as Dubček's **treachery** and Czechoslovakia's counter-revolution.

In July 1968, Brezhnev, fearing Czechoslovakian independence, met with Dubček and demanded that he re-imposed strict communist control over his people and ordered Dubček **to rein in** his 'counter-revolutionary' methods. Dubček promised to compromise but it did nothing to **assuage** Brezhnev's fears. Meeting on 15 August, the USSR politburo decided that enough was enough. And so, the Prague Spring was forcefully put to an end on the night of 21 August 1968, with the invasion by the mi-

litary forces of the Soviet Union and other Eastern Bloc countries.

Half a million Soviet troops (including **token** numbers from Bulgaria, Hungary, East Germany and Poland) and 2,000 tanks moved in quickly, taking control of Prague's airport and vital points of communication before making a forceful presence on the streets of the capital. Faced with such a show of strength, unarmed resistance, limited as it was, soon crumbled. The total death toll came to 11 Soviet soldiers and 72 civilians.

Dubček and colleagues were forced into signing declarations of renewed loyalty to Moscow. Almost all of the reforms that were established during Dubček's stay in power were eliminated **henceforth**, and Czechoslovakia entered a period of the so-called normalization, which meant the return to the previous political model. Czechoslovakia's brief flirtation with reform and democracy, its Prague Spring, was over.

QUESTIONS:

1. Ktoré boli hlavné reformy Pražskej jari?
2. Čím boli tieto reformy vyvolané?
3. Prečo došlo k invázii vojsk Varšavskej zmluvy do Československa 21. augusta 1968?
4. Ktoré boli prvé ciele invázných jednotiek po vstupe do Prahy?

GLOSSARY

- **converge** /kən'vɜːdʒ/ - zbiehať sa, spájať sa;
- **denote** /di'noʊt/ - naznačovať, poukazovať (na niečo);
- **far-reaching** /'fɑːr'riːŋɪŋ/ - ďalekosiahle;
- **out of thin air** /aʊt əv θɪn eɪr/ - z ničoho nič;
- **discontent** /dɪs'kɒntənt/ - nespokojnosť;
- **purges** /pɜːr'dʒɪz/ - čistky;
- **abolition** /əbə'lɪʃən/ - odstránenie, zrušenie;
- **anxiously** /æŋk'ʃiəli/ - s obavami, úzkostlivo;
- **treachery** /'treʃəri/ - zrada;
- **to rein in** /tuː reɪn ɪn/ - obmedziť, zatiahnuť (uzdu);
- **assuage** /ə'sweɪdʒ/ - utíšiť, upokojiť;
- **token** /'tɒkən/ - symbolický;
- **henceforth** /hens'fɔːrθ/ - od tohto momentu.

npor. Mgr. Pavel Lukáč,
štábný kaplán, krídlo velenia,
riadenia a prieskumu Zvolen

Duchovné slovo

Pravda, čestnosť, dôvera

Pravda, čestnosť, dôvera, ako piliere nielen dobrého vzťahu, majú byť piliermi aj každej spoločnosti. Práve tieto hodnoty boli mnohé roky v našej krajine verejne potláčané. Pripomíname si 50 rokov od vpádu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Okupácia odštartovala počas nasledujúcich vyše 20 rokov ničenie pravdy, čestnosti a dôvery. Začali sa šíriť klamstvá, ohováranie, osočovanie a krivé obvinenia na všetkých, ktorí nesúhlasili s nastoleným „poriadkom“.

Ježiš hovorí: „Lebo nič nie je skryté, čo by sa neodhalilo, a nič utajené, čo by sa neprezvedelo.“ (Mt 10, 26) Najviac bolesti si ľudia spôsobujú nedodržaním ôsmeho prikázania: „Nepreriekneš krivé svedectvo proti svojmu blížnemu.“ Azda preto, že mu neprisudzujeme veľkú dôležitosť. A práve klamstvo, krivé svedectvo, ohováranie či osočovanie svojou ničivou silou pripomínajú zbrane hromadného ničenia. Najnebezpečnejšie klamstvá sú tie, v ktorých je štipka či kus pravdy. Ľudia, ktorí vedia majstrovsky sklbiť klamstvo s pravdou, dokážu hravo zmanipulovať verejnú mienku. Polopravda je vlastne to najnebezpečnejšie klamstvo. Žiaľ, práve tieto polopravdy tak často reprodukuje vo svojich rozhovoroch. To sa stalo aj pred 50 rokmi a namiesto okupácie sme tu mali „priateľský pobyt sovietskych vojsk“.

Neúcta k pravde uráža Boha, pretože On je Pravda. Kristus odsúdil každé lživé slovo, každú polopravdu a každé zahmlievanie či prekrúcanie pravdy, ako aj prikrášľovanie a zľahčovanie previnenia voči pravde. Urobil to krátkym vyhlásením: „Vaša reč nech je áno – áno, nie – nie. Čo je navyše, pochádza od Zlého.“ (Mt 5, 37) Týmto výrokom vyhlásil každodenné drobné i veľké klamstvo za zlo. Človek, ktorý sa stotožňuje s klamstvom, stotožňuje sa s diablom, ktorý je otcom lží. Každá lož raz vyjde najavo. Evanjelista Matúš nám pripomína Ježišove slová: „Ľudia sa budú v deň súdu zodpovedať z každého daromného slova, ktoré vyslovia. Lebo podľa svojich slov budeš ospravedlnený a podľa svojich slov budeš odsúdený.“ (Mt 12, 36 – 37)

Ak sme sa zachveli pri týchto slovách o Božom súde a rozhodli pre boj s klamstvom, skúsme preosievať všetko, čo chceme povedať. Učme sa pravde, čestnosti a dôvere a odovzdávajme ju ďalej. Staňme sa skutočnými služobníkmi Pravdy. Lebo nič nie je dobré, čo je nepravdivé.

Koho občas nezabolí chrbát? Raz za čas je to bežné, najmä ak to má logickú príčinu.

Napríklad po dlhej ceste autom, po víkendovom živelnom športovaní, po aerobiku s motykou v záhradke. Vtedy stačí naordinovať oddych a po pár dňoch si s tým telo poradí aj bez nášho zásahu.

SM

system

Ak sa bolesti opakujú bez nejakého intenzívneho podnetu, treba začať hľadať príčinu. Môže ich byť viacero, vo väčšine prípadov však za to nemôže fyzické preťaženie, ale paradoxne dlhodobá nečinnosť, najčastejšie sedenie. Od školského veku sedíme takmer neustále. Školáci najmenej 6 až 8 hodín v škole, väčšina dospelých zasa osem hodín denne v práci. Domov sa presúvame opäť posediačky, v aute, autobuse či vlaku. A po príchode domov sa v sedení pokračuje pri učení, pri počítači a televízii. Keď je niekto odsúdený na trest odňatia slobody, slangovo sa tomu hovorí, že si to musí odsedieť. Ak by nás niekto nezainteresovaný pozoroval, tak si môže pomyslieť, že väčšina z nás je vlastne vo výkone trestu.

Po joge a pilates je tu SM systém

SM systém znamená stabilitu a mobilizáciu. Cvičenia s elastickým lanom stabilizujú chrbticu a zároveň vytvárajú pohyb – mobilitu. Služí na rehabilitačnú liečbu, prevenciu a regeneráciu. Tento program využíva objav „špirálovitej stabilizácie chrbtice“. Podstatou je prepojenie stabilizačných svalov v celom tele naraz v priebehu optimálne koordinovaného pohybu. Pomocou neho sa vytvorí stabilizačný svalový korzet. SM systém využíva pri každom cviku všetky dôležité pohybové prvky naraz: posilňovanie, stabilizáciu, ťaženie, relaxáciu, koordináciu a aj nácvik rovnováhy. Takýmto cvičením sa vyrovnáva chrbtica do stredovej línie a ťaží sa smerom nahor.

SM SYSTÉM JE PRE ĽUDÍ:

- s chybným držaním tela
- s problémami s chrbticou vyplývajúcimi zo sedavého zamestnania
- s herniou disku (vyklenutím medzistavcovej platničky)
- so stuhnutými svalmi krku
- s bolesťami v oblasti lopatiek
- s ochabnutým svalstvom zo sedavého zamestnania
- s extrémne namáhaným svalstvom u športovcov a manuálnych pracovníkov

Základný cvičebný systém obsahuje 11 cvikov, pomocou ktorých dosiahneme hlavný efekt, a to vyvolanie trakčnej (naťahovacej) sily v oblasti medzistavcových platničiek. Vzápätí sa zníži tlak pôsobiaci na platničku a tá môže lepšie plniť svoju funkciu a regenerovať. Aktiváciou špirálových svalových reťazcov dosahujeme zužovanie obvodu pásu a vyťahovanie tela nahor. Už 10- až 15-minútové denné cvičenie dokáže eliminovať každodenné negatívne vplyvy prostredia na pohybový aparát. Táto metóda je teda nielen účinnou formou prevencie, ale dokonca liečby ochorení chrbtice. Mnohých už zachránila pred operáciou chrbtice a výrazne zvýšila kvalitu života chronických pacientov.

Skúsenosti letcov

Prvé skúsenosti s SM systémom majú za sebou aj letci z útvarov vzdušných síl. Po tom, ako telocvikári absolvovali základný kurz SM systému v Piešťanoch, postupne rozbiehajú cvičenia v útvaroch. Na prešovskom vrtuľníkovom krídle bola vybraná skupina vhodných adeptov na cvičenie. Tí sa teraz jedenkrát týždenne zúčastňujú v rámci telesnej prípravy pre zdravotne oslabených skupinového cvičenia pod odborným dohľadom. Po každom cvičení dostanú „domácu úlohu“ na samostatné denné precvičenie naučených pohybových prvkov. Keď sa opäť znova stretnú, spoločne odstraňujú chyby v držaní tela a v samotnom prevedení cví-

kov. Okrem rôznych úrazov, oslabení a prirodzenej degenerácie, ktorá prichádza vekom, sú navyše chrbtice pilotov zaťažované aj leteckým výcvikom. Dlhodobé sedenie a najmä pôsobenie mikrovibrácií určite na zdraví chrbtice nepridá, preto treba myslieť na regeneráciu a kompenzačné cvičenia. Hneď úvodné zamestnania potvrdili seriózný záujem cvičencov, ktorí chápu význam cvičenia a netreba ich do ničoho nútiť, ani prehnane kontrolovať. Mnohí z nich totiž metódu SM systému poznali a vyskúšali aj predtým. Ostatných, ktorí sa s cvičením s tenkými gumenými lanami kladúcimi len minimálny silový odpor ešte nestretli a boli voči nemu nedôverčiví, presvedčili priaznivé reakcie tela už po prvých lekciách.

Text: nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník vrtuľníkového krídla Prešov

Miesto pre psychológa

mjr. Mgr. Oľga
Jančová Kohárová,
hlavná psychologička
OS SR

Keď stratíme dôveru

„Kto stratí dôveru, viac stratiť nemôže.“

(Konfucius)

Dôvera má hlboký ľudský a morálny rozmer, je súčasťou nášho vzťahu k sebe, k rodine, priateľom, kolegom či spoločnosti, v ktorej žijeme. Dôvera predstavuje základný princíp, zmysel a morálku jednotlivca aj spoločnosti. Nestraťiť dôveru znamená nesklamať, nezraniť slovom, skutkom či sľubmi, ktoré dávame, ale nesplníme. Status dôveryhodného človeka sa získava ťažko, no ľahko sa môže stratiť. Vzájomná dôvera je krehký fenomén budujúci naše vzťahy. Dôvera je zodpovednosť, úcta, česťnosť a poctivosť k sebe aj k iným. Keď niekomu dôverujeme, vieme, že sa môžeme na neho spoľahnúť a veríme, že nás nesklame.

Ak stratíme dôveru k svojim najbližším, nech je už dôvod akýkoľvek, veľmi ťažko sa s tým vyrovnávame. Pocity sklamaní zažívame aj v pracovnom prostredí, v ktorom môžeme stratiť vieru v priateľstvo, kolegiálnu a obyčajnú ľudskú slušnosť. Sklamanie a nedôvera možno vnímať aj v širšom kontexte, vo vzťahu k spoločnosti či smerovaniu celého sveta. Turbulentná história našej krajiny spôsobila sklamanie a stratu dôvery k vládnucej moci mnohým ľuďom, história odrážajúca morálku a svedomie ľudí, ktorí ju tvorili.

Dôvere dávajú punc výnimočnosti mnohé sľuby a prisahy poukazujúce na jej veľký význam v ľudskej spoločnosti. Hippokratova prisaha alebo vojenská prisaha podnecujú človeka k zodpovednosti v povolani, ktoré si zvolil. Pracovná pozícia vyžadujúca prisahu vernosti nie je zamestnanie, ale povolanie. Prisahať vernosť niečomu znamená v niečo veriť, a kde je viera, tam je princíp, zmysel, morálka a poslanie.

Dôvera nie je samozrejmosť, dôveru si musíme pestovať a vážiť, dôvera je svedomie, ktoré, ak je čisté, nemôže sklamať. Konfucius bol vo svojom výroku nekompromisný, ale my zostaňme zhovievaví k ľudskej nedokonalosti a omylom. Môžeme odpustiť akékoľvek pochybenie toho druhého, ale keď odpustíme, už tú chybu či zlyhanie nepripomínajme. Ideálne je takýmto situáciám predchádzať vytváraním prostredia dôvery vzájomnou úctou, zodpovednosťou k sebe aj k iným a dosiahnuť tak status dôveryhodného človeka.

Kultúra v ČSLA

Optimálne pracovné podmienky mali vojakom základnej služby zabezpečiť inštitúcie kultúrno-výchovnej činnosti. Demonštrovali síce, že veleniu ČSLA nie je ľahostajné, ako trávia svoj voľný čas, boli však významným prostriedkom politickej výchovy. Jednotlivé formy umeleckej činnosti boli angažované a ideologizované, obsah bol maximálne prispôbený tomu, aby sa prehlbovala ich správna svetonázorová výchova.

Centrami pre rozvoj vzdelávacej a záujmovej činnosti boli posádkové domy armády, zriaďované v mestách s posádkou. Pôsobili ako vojenské kultúrne zariadenia a boli miestom pre zábavu a vhodné využívanie voľna všetkých vojakov. Väčšina z nich mala knižnicu, viacúčelovú sálu (kde sa pravidelne usporadúvali spoločenské akcie, vystupovali tu nielen armádne skupiny a súbory a premietali filmy) a klubovne, vhodné na pozeranie TV, rozvíjanie činnosti záujmových krúžkov (napr. pre zberateľov, modelárov, fotografov, šachistov, motoristov i priateľov hudby) a ďalších aktivít, organizovanie kvízov, súťaží, kurzov či besied rôzneho tematického zamerania a s rôznymi osobnosťami.

Pomáhať účelne využívať voľný čas vojakov a prispievať tak k obnove ich duševných a fyzických síl mali Armádna branná redakcia ČSTV (ktorá pripravovala nielen pre vojakov programy Vojenský dnešek, Armádní filmový mesačník či Ze života Svazarmu) a Armádna redakcia čs. rozhlasu (pripravujúca rozhlasové relácie Modrá vlna a Poľná pošta). Kultúrne zabezpečenie vojsk počas vojenských cvičení a dlhodobějších pobytov vo vojenských výcvikových priestoroch, pri vojenských prehliadkach a spartakiádach rozvíjali profesionálne umelecké inštitúcie. V podriadenosti Hlavnej politickej správy ČSLA pôsobili Armádna vý-

tvárne štúdio, Čs. armádny film, Ústredná distribúcia filmov, Armádny umelecký súbor Víta Nejedlého, pod hlavičkou GŠ Ústredná hudba armády.

V správe Východného vojenského okruhu pôsobil Vojenský umelecký súbor kpt. Jána Nálepku z Bratislavy. Mal celoštátnu pôsobnosť a programovo sa orientoval na veľké hudobno-dramatické celky s vojenskou historickou a angažovanou tematikou. Jeho tanečné revuálne programy boli nielen medzi slovenskou mládežou veľmi populárne. Premiéry celosúborových programov približovali bojové tradície čs. novodobých dejín i opodstatnenosť armády, desiatky príležitostných programov usporiadal k rôznym výročiam, oslavám či pre zahraničné návštevy. Činoherné skupiny uvádzali oddychovejšie typy programov, ktoré satirickou formou zachycovali život vojakov, kriticky ukazovali na nedostatky vo vojenskej organizácii a bojovali s predsudkami o vojenskej službe. Súbor využíval skladby vojenských autorov, nechýbali ani piesne ľudové, civilných autorov a v prípade zahraničných vystúpení aj autorov hostiteľských krajín. V koncertnom živote Slovenska si výnimočné miesto vydobyl hlavne orchester, poverovaný interpretáciou noviniek popredných slovenských hudobných skladateľov a preskúmaním akustiky takmer všetkých slovenských divadiel. Dlhoroč-

nými tvármi súboru boli skladateľ a dirigent Milan Novák a tanečník a choreograf Ján Guoth. Členmi boli šéfdramaturg Štefan Ladižinský, skladatelia a dirigenti Zdeněk Macháček, Pavel Bagin, Jozef Valouch, Oliver Dohnányi, Bohuslav Trnečka a husľový virtuóz Rinaldo Oláh. Prešli ním i mnohé osobnosti slovenského umeleckého života, či už prechodne (režisér Peter Oravec, esejista a básnik Ján Štrasser, skladatelia Petr Kořínek a Kamil Paprčka), v rámci vojenskej základnej služby (herci Jozef Bednárík, Emil Horváth, Stanislav Dančiak, Marián Labuda, Pavol Mikulík, choreograf Jozef Sabovčík) či externe (speváci Eva Biháryová, Nora Blahová, Eva Kostolányiová, Pavol Hammel, herec Ivan Krajčíček).

Text: Mgr. Alex Maskalík, PhD.
Vojenský historický ústav Bratislava

Milan Novák (1927)

Po absolvovaní Štátneho konzervatória Bratislava (dirigentský odbor) v roku 1949 pôsobil ako dirigent SĽUK-u i Symfonického orchestra rozhlasu Bratislava. Dirigentom Vojenského umeleckého súboru Bratislava sa stal už v priebehu základnej vojenskej služby. V marci 1952 bol prijatý za dôstojníka z povolania a od januára 1953 až do svojho prepustenia do výslužby v marci 1988 pôsobil ako umelecký vedúci (od septembra 1969 súčasne ako zástupca náčelníka) tohto telesa. Pod jeho vedením sa VUS vypracoval na špičkový súbor, ktorý žal mnohé umelecké úspechy doma i v zahraničí (plk. 1976). Jeho tvorba bola žánrovo a druhovo veľmi rozmanitá, pestrá a mimoriadne rozsiahla, jeho diela sa vyznačovali invenčnosťou, zrozumiteľnosťou a technickou dokonalosťou, podporenou vysokou dávkou intuície a prirodzenej spontánnej muzikality. Za prínos v oblasti umenia bol ocenený prestížnymi titulmi Zaslúžilý umelec (1971) a Národný umelec (1988). Bol posledným predsedom Zväzu čs. skladateľov.

Medzi vyše tisícovou tankov, ktorou disponovala Sovietska armáda pri invázii do Československa 21. augusta 1968, sa osvedčili stredné tanky T-54 rôznych modifikácií. Keďže rovnakým typom boli vyzbrojené aj útvary ČSLA, sovietske velenie sa rozhodlo pred vstupom do ČSSR na korby tankov i ďalších vozidiel namaľovať priečne biele pásy. Tie mali zabezpečiť, aby v priebehu operácie Dunaj nedošlo k zámene a chaosu.

Sredný tank T-54M je bojové pancierované pásové vozidlo s vysokou manévrovacou schopnosťou na ceste aj v teréne. Pohon tanku zabezpečuje vzadu uložený štvortaktný vznetrový kvapalinou chladený motor V-54M s celkovým výkonom 427 kW.

Vývoj počas vojny

Tank T-54M je určený na boj proti tankom, samohybným delám, obrneným vozidlám a ďalším palebným prostriedkom možného protivníka v rámci útočného i obranného boja. Zbraňový systém tvorí 100 mm stabilizovaný kanón D 10-TGM s drážkovanou hlavnou, spojený 7,62 mm tankový guľomet PKT a 12,7 mm protiletadlový guľomet vzor 38/46. Tank je vybavený zariadením na ochranu osádky proti účinkom zbraní hromadného ničenia, protipožiarnym zariadením, tepelným naftovým zadymovacím zariadením TDA a zariadením na jazdu pod vodou RIEKA. Na tank možno namontovať mechanický odmínovač TRAL, mechanický odmínovač - vyorávač MOV na razenie priechodov v mínových poliach, ako aj buldozérové tankové zariadenie BTZ.

Tanky T-54 boli vyvinuté v 40. rokoch ako náhrada za zastarávajúce tanky T-34. Vývoj sa začal v Charkovskej konštrukčnej kancelárii O. O. Morozova už v roku 1943, keď sa začali práce na zlepšenej verzii T-34M. Úsporou hmotnosti, lepším motorom a ďalšími zmenami mohli konštruktéri na nový podvozok inštalovať silnejší pancier. Nový tank bol označený T-44. Prvé tanky T-54 boli vyrobené v roku 1945 a v roku 1947 nahradili vo výrobe nástupcu tankov T-34, ktorým bol typ T-44. Ten však stále používal vežu tanku T-34/85, do ktorej nebolo možné inštalovať silnejší kanón. Nový tank dostal 100 mm kanón D-10. Rovnaký, akým boli vyzbrojené samohybné delá SU-100. Motor bol uložený naprieč korby. Toto riešenie ju umožnilo skrátiť a posunúť vežu bližšie k ťa-

žisku. V korbe mal miesto iba vodič. Ostatní členovia posádky boli vo veži.

Nový Jičín a Martin

Vývoj T-54 postupne dospel až k verzii, ktorá sa podstatne líšila od pôvodnej a dostala nové typové označenie T-55. Jej výroba sa začala v roku 1958. Modernizácia T-54A sa začala v rámci generálnych opráv tankov výmenou ich pohonného agregátu. V novembri 1965 VOP 025 Nový Jičín postavil pro-

Tank z augusta 1968

totyp a v rokoch 1968 – 1975 sa modernizovalo 700 kusov T-54A na T-54M. Ďalších 500 tankov modernizovali Závody ťažkého strojárstva Martin. Tank T-54M bol vybavený ochranou osádky proti účinkom zbraní hromadného ničenia, novým stabilizátorom kanóna v dvoch rovinách, novými prístrojmi na vedenie streľby v noci, výkonnejším motorom V-54M, kvapalinovým posilňovačom ovládania smerového ústrojenstva a do-

konalejším zariadením na hlboké brodenie RIEKA. Od roku 1973 do roku 1980 boli postupne všetky tanky T-54M vyzbrojené 12,7 mm protiletadlovým guľometom DŠK vz. 38/46, ktorého lafeta sa montovala na vežičku nabíjača.

Z výzbroje ČSLA sa začali T-54M postupne sťahovať v roku 1990. Licenčne sa tank vyrábal okrem Československa v Poľsku a Číne ako typ 59. Mnoho tankov ČSSR exportovala do zahraničia. Tanky T-54 a T-55 sa zúčastnili v mnohých konfliktoch a krízach počas studenej vojny. Použili ich sovietske sily a jednotky krajín Varšavskej zmluvy pri intervenciách v Maďarsku v roku 1956 i v ČSSR roku 1968. Intenzívnych bojov sa tanky zúčastnili vo vojnách na Blízkom východe, vo Vietname, v Afganistane a inde.

Tank T-54M vežové číslo 012 tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Bol vyrobený v júli 1959 v Martine a modernizovaný v roku 1973 vo VOP 025 Nový Jičín. Vojské múzeum prevzalo tank v roku 1993 z Tankovej základne vo VVP Lešť.

Text: Mgr. Peter Kadlec

Vojenský historický ústav – VHM Piešťany

Foto: Ivan Kelement

Takticko-technické údaje

Hmotnosť: 36 t

Dĺžka (s kanónom): 9 m

Šírka: 3,27 m

Výška: 2,40 m

Max. dostrel: 6,9 km

Počet nábojov kanóna: 43 ks

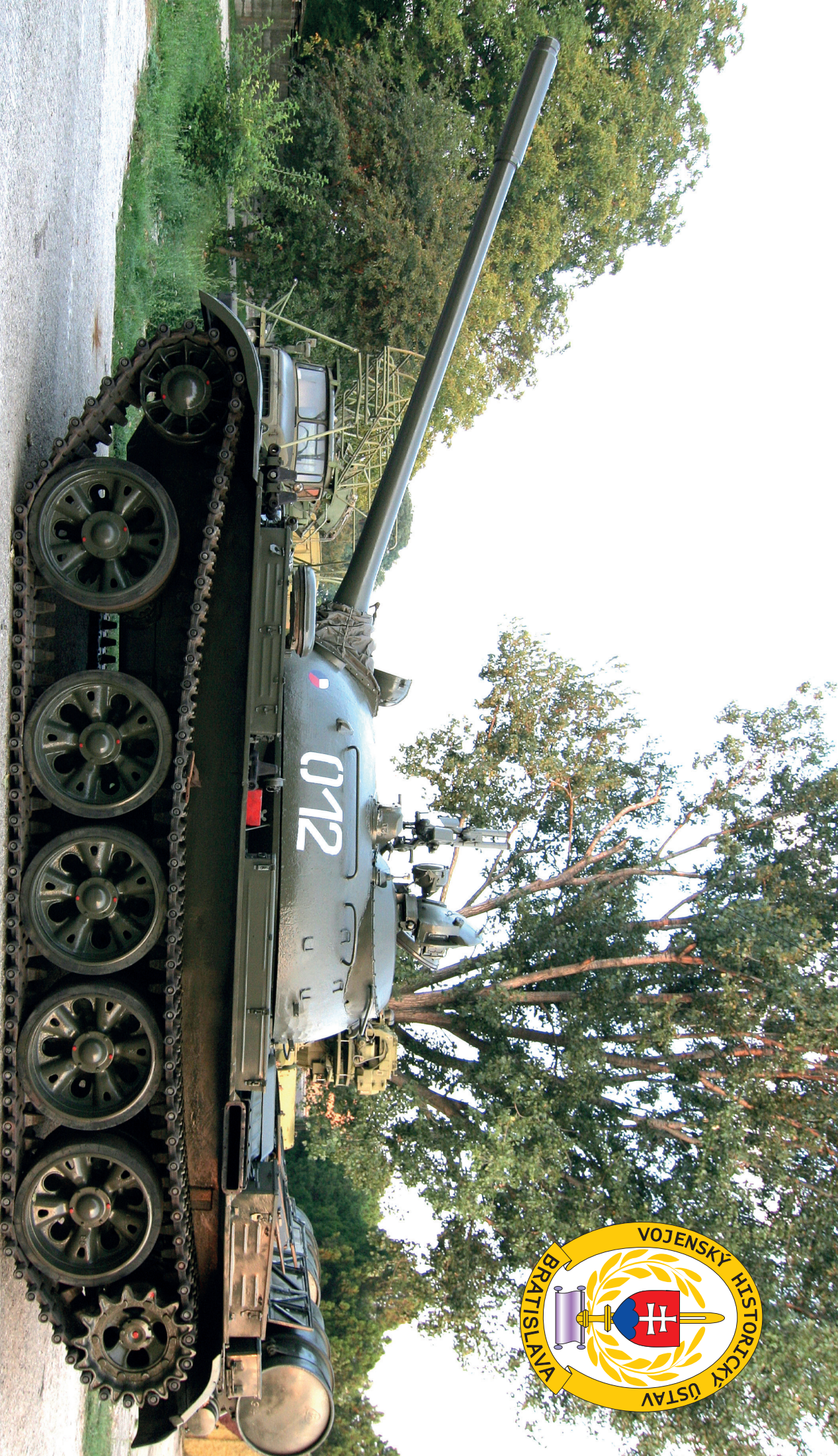
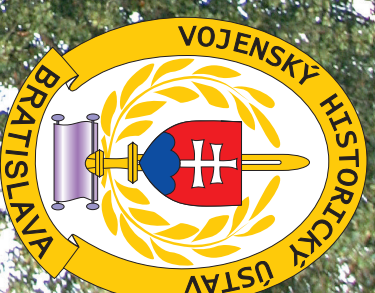
Počet nábojov pre guľomet: 2 750 ks

Počet nábojov pre PL guľomet: 300 ks

Max. rýchlosť (na ceste): 50 km/h

Informácie o expozíciách Vojenského historického múzea, otváracích hodinách a vstupnom nájdete na webovej stránke www.vhu.sk.

Tank T-54M zo zbierok Vojenského historického ústavu
– Vojenské historické múzeum Piešťany